

**VIHAA LEVITTÄVIEN VERKKOTEKSTIEN SANASTON TARKASTELUA
ASENNOITUMISEN KIELIOPIN JA KONTEKSTUAALISEN SEMANTIIKAN
NÄKÖKULMASTA**

Itä-Suomen yliopisto

Filosofinen tiedekunta

Suomen kieli

Pro gradu -tutkielma

Lauri Tavi

Huhtikuu 2015

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO – UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

Tiedekunta – Faculty Filosofinen tiedekunta		Osasto – School Humanistinen osasto		
Tekijät – Author Lauri Tavi				
Työn nimi – Title Vihaa levittävien verkkotekstien sanaston tarkastelua asennoitumisen kieliopin ja kontekstuaalisen semantiikan näkökulmasta				
Pääaine – Main subject	Työn laji – Level	Päivämäärä – Date	Sivumäärä – Number of pages	
Suomen kieli	Pro gradu -tutkielma	X	10.4.2015	73 s. + 4 liitesivua
	Sivuainetutkielma			
	Kandidaatin tutkielma			
	Aineopintojen tutkielma			
Tiivistelmä – Abstract				
<p>Tässä tutkimuksessa analysoidaan kielitieteen menetelmillä internetkirjoituksia, jotka liittyvät kiistanalaiseen vihapuheeksi kutsuttuun ilmiöön. Tavoitteena on selvittää vihaa levittävien tekstien ominaisia sanastollisia piirteitä. Tutkimuksen aineistona olevat internetkirjoitukset johtivat 29 rikosilmoitukseen, jotka on tehty Helsingin poliisille vuosina 2010–2012. Suurin osa näistä kirjoituksista sisältää ilmeisen rasistisia tai vihaa erilaisia kansanryhmiä kohtaan levittäviä väitteitä, mutta osa kirjoituksista ilmaisee vain kärkeviä ja kriittisiä mielipiteitä.</p> <p>Tutkimuksen analyysi toteutettiin kahdessa osiossa. Ensiksi esitetään laadullisia havaintoja koko aineistosta eli siitä, minkälaiset vihakirjoitukset koetaan Suomessa rikoksiksi kansanryhmiä kohtaan ja minkälaista affektista ja loukkaavaa sanastoa tällaiset kirjoitukset sisältävät. Laadullisten havaintojen tekemisessä hyödynnetään asennoitumisen teorioita, suomen kielen deskriptiivistä kielioppia sekä sanakirjoja. Asennoitumisen tutkimuksen lisäksi analyysin toisessa kontekstuaaliseen semantiikkaan perustuvassa osiossa käytetään tilastollisia korpuslingvistiikan menetelmiä niiden sanastollisten piirteiden esiin nostamisessa, joilla lietsotaan vihaa maahanmuuttajia kohtaan. Tällaisten vihaa levittävien tekstien ominaispiirteiden esiin tuomisessa hyödynnetään referenssikorpuksia, jotka on koostettu vakiintuneita tekstilajeja edustavista teksteistä. Tässä tutkimuksen toisessa osiossa tutkimuskohteena on yksi aineiston pitkä verkkokirjoitus, joka on ilmeisen rasistinen ja sisältää suoraa tappamiseen yllyttämistä.</p> <p>Tutkimusaineistosta nousi esiin eri kansanryhmiin kohdistettua vaihtelevaa affektista, pejoratiivista ja muuten panettelevaa sanastoa, tappouhkauksia sekä väkivaltaan yllyttämistä, mutta myös neutraalina pidettävää kielenkäyttöä. Näin tutkimustulokseksi muodostui heterogeeninen yleiskuva poliisille ilmoitettujen kirjoitusten sanastollisista piirteistä. Rasistisissa kirjoituksissa tehtiin myös tekstien rakenteisiin perustuva jako lyhyisiin ja aggressiivisiin teksteihin eli tyyppiin 1 sekä pitkiin ja argumentoituihin teksteihin eli tyyppiin 2. Lisäksi pilottitutkimuksena toteutettu korpusanalyysi osoitti, että konkordanssilla sekä avainsana-analyysillä on mahdollista paljastaa käytännöllisesti erityisesti tyyppiin 2 kirjoituksista vihaa levittävää ja ääriajatteluun viittaavaa sanastoa.</p>				
Avainsanat – Keywords Vihapuhe, rikosilmoitukset, asennoituminen, korpuslingvistiikka				

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO – UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

Tiedekunta – Faculty Philosophical Faculty		Osasto – School School of Humanities		
Tekijät – Author Lauri Tavi				
Työn nimi – Title Examining the lexicon of the hate writings in the Internet from a point of view of attitudinal stance and contextual semantics.				
Pääaine – Main subject	Työn laji – Level	Päivämäärä – Date	Sivumäärä – Number of pages	
Finnish language	Pro gradu -tutkielma	X	4.10.1015	73 p. + 4 app.
	Sivuainetutkielma			
	Kandidaatin tutkielma			
	Aineopintojen tutkielma			
Tiivistelmä – Abstract				
<p>This linguistic study examines Internet writings concerning controversial phenomenon called hate speech. The aim is to research typical lexical features of writings that spread hate. The research material consists of writings which led to 29 reports of an offense. The reports of an offense were made between years 2010–2012 to Helsinki police, Finland. However, most of these writings include undisputed racist and hate expressing claims against different groups whereas some of the writings express only acerbic and critical opinions.</p> <p>The analysis in the study was executed in two parts. Firstly, the study shows qualitative observations from the research material: what kind of hate writings in the Internet are considered as criminal acts against some groups, and what kind of affective and insulting vocabulary these writings contain. Linguistic theories of attitudinal stance, descriptive Finnish grammar and dictionaries are utilized in making of these observations. Among the theories of attitudinal stance, in the second part of the analysis statistical corpus methods based on contextual semantics are used to expose language features concerning expressing hate against immigrants. Reference corpora, which is collected from texts that represents established genres, are utilized in revealing typical lexical features of hate texts. In this second part of analysis the object of the analysis is a particular Internet writing, which is long and undisputed racist hate text, and contains direct provoking into killings.</p> <p>Varying affective, pejorative, and otherwise insulting vocabulary, death threats and agitating to violence but also neutral language use was found from the research material. As a result, heterogeneous general view from lexical features of reported writings was made. Based on the textual structure, it was also found that there are two types of racist writings: short and aggressive texts, ergo type 1, and long and argumentative texts, ergo type 2. Furthermore, the corpus analysis which was executed as a pilot research, showed that by using concordance and keyword analysis it is plausible to reveal practically, especially from hate texts of type 2, attitudinal or asserting lexicon that is used to spread hate and extremist ideas.</p>				
Avainsanat – Keywords Hate speech, police report, attitudinal stance, corpus linguistics				

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
1.1 Tutkimuksen tavoitteet.....	1
1.2 Vihapuhe ja siihen liittyvää terminologiaa.....	2
1.3 Tutkimuksen aineiston esittely ja tutkimusetiikka.....	6
1.4 Tutkielman toteutus.....	9
2 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN NÄKÖKULMA JA METODOLOGIA.....	10
2.1 Asennoitumisen kielioppi.....	10
2.2 Kontekstuaalinen semantiikka ja korpustutkimus.....	13
3 LAADULLISIA HAVAINTOJA ILMOITETUISTA VIHATEKSTEISTÄ.....	18
3.1 Seksuaaliseen identiteettiin kohdistuvat tekstit.....	18
3.2 Rassistiset tekstit.....	21
3.3 Vakaumukseen kohdistuvat tekstit.....	26
3.4 Kokoavaa tarkastelua.....	28
4 ERÄÄN ILMOITETUN VIHATEKSTIN AINEISTOPOHJAINEN ANALYYSI.....	31
4.1 Vihateksti, referenssikorpuksat ja analyysiin käytetyt korpustyökalut.....	31
4.2 Keywords-analyysi: vihaan yllyttämiseen viittaavan sanaston tarkastelua.....	35
4.2.1 Vihatekstin sisältöavainsanojen semanttinen prosodia.....	40
4.2.2 Vihatekstin genreavainsanat.....	46
4.2.3 Katsaus korpusten yleisimpiin kaksisanaisiin klustereihin.....	58
4.3 Kokoavaa tarkastelua.....	61
5 PÄÄTÄNTÖ.....	63
LÄHTEET.....	67
LIITEET	

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tavoitteet

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää vihapuheena pidettyjen kirjoitusten sanastollisia piirteitä, kirjoitusten mahdollisia rakenteellisia yhtäläisyyksiä sekä löytää selkeyttä rikoksen tunnusmerkistön täyttävän vihapuheen määrittelemiseen. Paremmin tiedostetut (rangaistavien) vihapuhekirjoitusten piirteet voisivat nostaa kynnystä kirjoittaa kyseisiä kirjoituksia tai ainakin lisätä niiden kirjoittajien vastuuta teksteistään sekä vähentää rikosilmoituksia sellaisista kirjoituksista, jotka eivät selvästikään riko lakia. Esittämällä ja luokittelemalla erilaisten vihakirjoitusten kielellisiä piirteitä, tutkimuksen tarkoituksena on myös toimia apuna viranomaisille, jotka käsittelevät työssään kyseisiä kirjoituksia.

Tutkimuksen tarkoitus on edellä mainittujen tavoitteiden lisäksi esitellä korpuslingvistiisiä metodeja, joilla pitkien rasististen verkkotekstien sanastossa ilmeneviä asenteita voidaan nostaa käytännöllisesti esiin. Tutkimuskysymyksiä ovat seuraavat:

- i. Minkälaisia ovat laadullisesti tarkasteltuna sellaiset vihapuheisiin liittyvät verkkokirjoitukset, joista Suomessa tehdään rikosilmoituksia: minkälaisia loukkaavia, uhkailevia, viharikoksiin yllyttäviä tai muuten eri kansanryhmiin kohdistettuja panettelevia sanoja ja lausekkeita näissä kirjoituksissa on käytetty?
- ii. Mitä rasistista, uhkailevaa, viharikoksiin yllyttävää yms. tietoa kielenkäyttöön liittyen on mahdollista saada korpuslingvistikäytännöllisillä menetelmillä tietystä poliisille ilmoitetusta vihapuhekirjoituksesta, ja kuinka tämä vihakirjoitus eroaa sanastollisilta piirteiltään muista tekstilajeista?

Vaikka tutkimuksessa käytetyt teoriat ja korpusmetodit ovat kielitieteellisiä, tutkimus on poikkitieteellinen. Kysymysten asettelussa ja tulosten tarkastelussa mukana ovat vahvasti myös yhteiskunnalliset ja oikeudelliset aspektit, sillä vihan levittäminen ei ole vain kielenmuotoon liittyvä ilmiö. Myös vihan ilmaisun tekstuaalisella ja yhteiskunnallisella kontekstilla on vihan levittämisessä merkittävä rooli.

1.2 Vihapuhe ja siihen liittyvää terminologiaa

Aluksi todettakoon, että vihapuhe tai todella alatyylinenkään puhe ei useimmiten ole rikos. Termiä **vihapuhe** voidaan jo pitää tietyssä mielessä muotisanana, ja yhä useampi ilmoittaa joutuneensa sen kohteeksi (Pöyhtäri ym. 2013: 15). Varsinkin, kun kyse on rikoksen tunnusmerkistön täyttävästä vihapuheesta, monien käsitys ilmiön laajuudesta lienee medianäkyvyyden vuoksi liioiteltu.

Vihapuhe on käsitteenä suhteellisen uusi. Suomessa Kotimaisten kielten keskus (KOTUS) sanasti eli lisäsi sanakirjaan suomenkielisen sanan *vihapuhe* vasta vuonna 2007, ja samana vuonna Suomessa myös poliisi alkoi käyttää käsitettä *viharikos*. *Vihapuhe*-sanaa on kuitenkin esiintynyt jo 1990-luvulla sanomalehdissä.¹ Waltmanin ja Haasin (2011: 63) mukaan ensimmäinen rasistisia vihapuheita sisältävä verkkosivusto sen sijaan ilmestyi jo maaliskuussa 1995, mutta Suomessa aihetta on alettu laajemmin tutkimaan vasta viime vuosina.

Vihapuheesta on viime vuosina tehty useita opinnäytetöitä (esim. Vitikka 2014, Tavi 2014, Kantola 2013 ja Tuppurainen 2012) ja järjestetty erilaisia seminaareja (esim. Nykykielten laitoksen 8.12.2014 järjestämä seminaari Helsingissä). Valtakunnansyyttäjänvirasto asetti vuonna 2011 työryhmän selvittämään ”mitä on pidettävä rangaistavana vihapuheen levittämisenä ja miten rikosoikeudellinen vastuu tältä osin kohdentuu erilaisiin internetissä toimiviin toimijoihin” (valtakunnansyyttäjänviraston verkkosivut = VKSVa). Työryhmä julkaisikin vuonna 2012 aiheesta raportin (tästä eteenpäin VKS-raportti), joka tarkoitettiin palvelemaan esitutkintaa antamalla lähinnä tulkintasuosituksia (VKS-raportti 2012: 5).

Vihapuheelle ei kuitenkaan ole vielä sellaista määritelmää, joka erottaisi sen muusta aggressiivisesta tai provokatiivisesta puheesta. Usein vihapuhetta käsitellessä huomioidaankin Euroopan neuvoston vuonna 2008 verkkosivuillaan julkistama lausunto, jonka mukaan vihapuhe (*hate speech*) käsittää muun muassa kaiken yllyttämisen ja oikeuttamisen rasismiin tai antisemitismiin sekä aggressiivisen nationalismin kautta ilmaistun epäsuvaitsevuden. Tosin Euroopan neuvoston lausunnossakin mainitaan ensimmäiseksi, ettei vihapuheelle ole yleisesti hyväksyttyä määritelmää. VKS-raportissa todetaan puolestaan (rangaistavan) vihapuheen määrittelyongelmista seuraavaa:

¹ Kappaleessa mainitut *vihapuhe*-termin sanastusta koskevat tiedot olen saanut henkilökohtaisella tiedonannolla Kotimaisten kielten keskuksen Leena Joelta sekä *viharikos*-termiä koskevat tiedot Poliisiammattikorkeakoulun Tero Tihveräiseltä.

"Vihapuhe" on käsitteenä tulkinnanvarainen. Vihapuheella tarkoitetaan tässä raportissa sellaisia lausumia, joissa lausumien kohdetta uhataan, solvataan, panetellaan tai muuten loukataan rangaistavalla tavalla. Sellainen vihapuhe, joka ei täytä minkään rangaistussäännöksen tunnusmerkistöä, jää työryhmän arvioinnin ulkopuolelle. Rajausta on teoreettisessa mielessä selkeä ja helpposti tehtävissä, mutta käytännössä usein hankala ja tulkinnanvarainen (2012: 5).

Tässäkin rangaistavan vihapuheen määrittelyssä päädytään ainakin osin kehäpäätelmään, jossa (rangaistavalla) vihapuheella tarkoitetaan sellaisia lausumia, joissa "uhataan, solvataan, panetellaan tai muuten loukataan rangaistavalla tavalla". Raportin edetessä vihapuheen rangaistavuutta kuitenkin havainnollistetaan konkreettisilla esimerkeillä ennakkotapauksista.

Kielitoimiston sanakirja (KS) ei puolestaan käsittele vihapuheen määritelmässään lainkaan sen rangaistavuutta: "vars. vähemmistöihin kohdistuvaa vihaa t. suvaitsemattomuutta ilmaiseva t. niihin yllyttävä puhe" (KS s. v. *vihapuhe*). Kuitenkin se, minkälainen puhe käytännössä lasketaan suvaitsemattomuutta ilmaisevaksi tai siihen yllyttäväksi, voi olla yhtä ongelmallista kuin rangaistavuuden määrittely.

Vihapuheen määrittelyssä käytännön ongelmaksi nousee siis kielellisten ilmausten funktio tietyssä kontekstissa: yksittäisen lauseen tehtävä tai merkitys voi vaihdella hyvin paljon sen esittäjän, vastaanottajan ja tilanteen mukaan. Tietty kielellinen ilmaisu voi ilmaista toiselle vastaanottajalle suvaitsemattomuutta ja toiselle ei. Tällaiset näkökulmasta riippuvat ongelmat ovatkin osaltaan aiheuttaneet Suomessa sekä useissa muissa maissa kriittisiä keskusteluja niin eri medioissa kuin oikeussaleissa. Näissä usein poliittisissa keskusteluissa on käsitelty vihapuheen rangaistavuuden ja sananvapauden välistä eroa eli käytännössä tietyn kansanryhmän tai uskonnon rangaistavan panettelun sekä laillisen kritisoinnin välistä rajaa. Kyse on ollut siis tietyllä tavalla vastapuolien oikeuksista: samaan aikaan kiihottaminen jotakin kansanryhmää vastaan on estettävä, mutta oikeus tietyn yhteisön toimien kritisoimiseen on turvattava. Näin ainakin tietynlaisen vihapuheen laillisuuden (mutta ei välttämättä yleisen hyväksyttävyyden) puolesta löytyy perusteltuja argumentteja (Neu 2008: 154).

Suomessa siihen, rikkooko vihapuhe jotakin lakia, vaikuttaa se missä yhteydessä kirjoitukset julkaistaan. Esimerkiksi Magneettimedian vuonna 2013 julkaistuista juutalaisvastaisista kirjoituksista Ylivieska-Raahen käräjäoikeus toteaa seuraavaa (ks. Tavi 2014: 3):

Se, että kirjoitusten 2 ja 3 tekstejä sisältäviä teoksia on yleisesti saatavilla esimerkiksi suomalaisista kirjastoista tai kirjakaupoista, ei ole ollut hyväksyttävä peruste julkaista ne siinä tarkoituksessa, kuin nyt on tehty (oikeuden päätös: 11).

Tämä tarkoittaa, että muodoltaan (mutta ei "tarkoitukseltaan") sama teksti voi olla jossain yhteydessä rangaistavaa vihapuhetta, mutta toisessa ei. Periaatteessa mitä tahansa tekstiä voi-

kin väittää vihapuheeksi, mutta onko vihapuhe lakia rikkovaa, määrittää siis tekstin oletettu tarkoitus. Näin ainakin rangaistavuuteen liittyvän kirjoituksen oletetun tarkoituksen päättää lopulta Suomen oikeusjärjestelmä.

Koska vihapuhe ei ole Suomessa rikos, Suomen rikoslain ei löydy määritelmää vihapuheelle. Kirjoitus tai puhe voi kuitenkin olla lakia rikkova teko, jos oikeus katsoo sillä rikottavan seuraavia rikoslain pykälä (YLE):

- i. RL 11. luvun 10 § kiihottaminen kansanryhmää vastaan
- ii. RL 24. luvun 9-10 § kunnianloukkaus
- iii. RL 25. luvun 8 § laiton uhkaus
- iv. RL 17. luvun 1 § julkinen kehottaminen rikokseen
- v. RL 17. luvun 10 § uskonrauhan rikkominen
- vi. RL 12. luvun 2 § sotaan yllyttäminen.

Suomen laki ei myöskään tunne termiä *viharikos*², mutta sitä sovelletaan rikoslain 6 luvun 5 pykälän mukaisesti yhtenä rangaistuksen koventamisperusteena. Tämän koventamisperusteen laki määrittelee seuraavasti:

Rikoksen tekeminen rotuun, ihonväriin, syntyperään, kansalliseen tai etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai vammaisuuteen perustuvasta vaikuttimesta taikka niihin rinnastettavasta muusta vaikuttimesta (finlex.fi).

Viharikos-termiä käytetään nykyään muun muassa rikosten tilastoinnissa (esim. Tihveräinen 2013). *Viharikos* määritellään Helsingin poliisilaitoksen verkkosivuilla (Helsingin poliisilaitoksen verkkosivut) seuraavalla tavalla:

*Viharikos*³ on henkilöä, ryhmää, jonkun omaisuutta, instituutiota tai näiden edustajaa kohtaan tehty rikos, jonka motiivina ovat ennakkoluulot tai vihamielisyys uhrin oletettua tai todellista etnistä tai kansallista taustaa, uskonnollista vakaumusta tai elämäntavasta, seksuaalista suuntautumista, sukupuoli-identiteettiä, sukupuolen ilmaisua tai vammaisuutta kohtaan.

2 Ilmaisin sivuainetutkielmassani virheellisesti viharikoksen lain tuntemaksi termiksi (Tavi 2014: 4).

3 Termi *viharikos* voi kuitenkin olla siviilihenkilöille harhaanjohtava käsite, sillä yhdyssanan jälkiosa rikos viittaa siihen, että rikoslaki tuntisi termin (vastaava laille tuntematon termi on esim. *intohimorikos*). *Viharikos*-termillä pyritään luokittelemaan tiettyihin motiiveihin perustuvia eri rikosnimikkeitä, joten parempi termi ainakin siviilihenkilön kannalta voisi olla *vihamotiivi*, joka viittaisi suoraan teon eli mahdollisen rikoksen rasistiseen tai muuhun suvaitsemattomuuteen perustuvaan motiiviin. Näin eri rikoksia voisi luokitella rikoksiksi, joita yhdistää vihamotiivi. Lisäksi teolla voisi olla vihamotiivi ilman, että kyseessä on rikos.

Viime vuosina useat eri tahot ovat määritelleet vihapuhetta, mutta kuten edellä jo totesin, mikään määritelmä ei ole vakiintunut. Yksi syy tähän lienee se, että määritelmät ovat riippuvaisia teoreettisesta ”yleisestä” vastaanottajasta, joka rajaisi, minkälainen kielenkäyttö on tiettyyn kansanryhmään kohdistettua suvaitsemattomuutta. Vihapuheeseen kohdistunut tutkimuskin on ollut ilmiön deskriptiivistä kuvailua eri näkökulmista, ja näiden ainoastaan laadullisten tutkimusten toistettavuus esimerkiksi toisen tutkijan laadullisella analyysillä on ongelmallista. Tästä seuraa, että vihapuhe tieteellisen tutkimuksen kohteena voidaan myös kyseenalaistaa, sillä ilmiön olemus on liian riippuvainen sen määrittelijästä.

Tässä tutkimuksessa vihapuheilmiötä lähestytään seuraavilla termeillä:

- **Vihapuhe** määritellään KS:n mukaisesti vähemmistöihin kohdistuvaksi vihaa tai suvaitsemattomuutta ilmaisevaksi tai niihin yllyttäväksi puheeksi.
- **Ilmoitettu vihapuhe** viittaa tämän tutkimuksen aineistoon ilmiönä eli kaikkina verkkokirjoituksina, joita joku on pitänyt sen verran uhkaavina, loukkaavina tai kansanryhmää vastaan yllyttävinä yms., että on tehnyt asiasta rikosilmoituksen. Käytän puolestaan termiä **kohde** siitä ryhmästä tai henkilöstä, johon tällaisen tekstin mahdollinen viha kohdistuu.
- Ilmoitettu vihapuhe käsittää kaikki yksittäiset tapaukset eli **ilmoitetut vihatekstit**, jotka ovat tämän tutkimuksen analyysin kohteena.
- **Rangaistava vihapuhe** määritellään teoksi, jolla on rikottu jotain tässä luvussa esitetyistä rikoslain pykälästä, erityisesti rikoslain 11 luvun 10 pykälää.

Määrittelyongelmista huolimatta tässä tutkimuksessa rasististen, uhkailevien, viharikoksiin yllyttävien yms. kirjoitusten ajatellaan muodostavan hypoteettisesti **vihagenren** eli -tekstilajin samaan tapaan kuin esimerkiksi kaunokirjallisuus tai tieteelliset tekstit. Käytän sanaa hypoteettinen, sillä vihapuhe tai -tekstigenreä ei ole (vielä) määritelty. Tekstilajin eli genren määrittelen Fairclough'n (2010: 92) mukaisesti kielenkäytöksi, joka assosioituu johonkin erityiseen, mutta sosiaalisesti vahvistettuun toimintaan, kuten työhaastatteluun tai tieteelliseen kirjoittamiseen.

Tekstilaji ei ole siis teoreettisesti tiukasti kategorinen vaan ”assosioituva” sosiaalinen käytäntö. Vaikka tällainen tekstilajin hahmottaminen voi kuulostaa epämääräiseltä, esimerkiksi tietokirjallisuuskään ei ole sellainen tekstilaji, joka kategorisoisi yksiselitteisesti kaikki

mahdolliset tekstit tietokirjalliseksi tai ei-tietokirjalliseksi. Tämä seikka ei kuitenkaan poista tietokirjallisuudeksi assosioituvan käytännön eli tekstilajin tarpeellisuutta.

Rajaus, jossa tekstin määrittelemisen jätettäisiin pelkästään oikeuden harteille (esimerkiksi kansanryhmää vastaan kiihottamisesta tuomion saaneet tekstit), on lingvistisesti ongelmallinen, sillä kielitieteellisesti tekstin voi (tai ainakin pitäisi voida) luokitella johonkin tekstilajiin ilman tietoa kirjoittajasta, mutta lainopillisesti tuomioita ei voi antaa ilman tietoa rikoksen tekijästä. Tässä tutkimuksessa määrittelenkin erään tutkimusaineiston tapauksen vihagengereen kuuluvaksi, vaikkei tuntemattoman tekijän tekstistä ole seurannut kenellekään oikeuden langettamaa rangaistusta. Perustelen tätä kategorisoimista tarkemmin luvussa 4.

1.3 Tutkimuksen aineiston esittely ja tutkimusetiikka

Tutkimukseni aineistona on Helsingin poliisille verkossa esiintyneistä vihapuheista vuosina 2010–2012 tehtyjen rikosilmoitusten jäljennökset pois lukien ne rikosilmoitukset, joissa esitutkinta oli keväällä 2014 vielä kesken. Kaikkiaan aineisto käsittää 29 ilmoitusta. Tutkimuskohteena olevat kirjoitukset on esitetty rikosilmoituksissa vaihtelevasti, kuten esimerkiksi ilmoittajien epäsuorina referointeina tai rikosilmoitusten liitteiksi laitettuina verkkokirjoitusten suorina tulosteina. Poliisille tehtyjen rikosilmoitusten asioiksi⁴ on lähes kaikissa tapauksissa nimetty jokin luvussa 1.1 mainituista rikoksista. Ilmoitusjäljennöksissä on myös tieto esitutkinnan aloittamisesta tai päättymisestä.

Kirjoitukset tulivat poliisin tietoon suurimmassa osassa tapauksissa muun henkilön kuin asianomistajan ilmoituksina. Taulukossa 1 on esitetty jakauma, kuinka ilmoitetut vihatekstit ovat tulleet poliisin tietoon.

Taulukko 1. Rikosilmoitusten tekijät.

Ilmoittaja	Asianomistaja	Muu	Tuntematon
Ilmoitusten määrä	9	18	2

Taulukon 1 sarakkeessa Asianomistaja on niiden ilmoittajien määrä, jotka on merkitty rikosilmoituksissa asianomistajiksi. Muu-sarakkeessa ovat puolestaan ilmoittajat, jotka on rikosilmoituksissa merkitty vain ilmoittajiksi tai osallisiksi. Sarakkeessa Tuntematon on vielä eriteltyinä ne ilmoittajat, jotka on eksplisiittisesti mainittu ilmoituksissa tuntemattomiksi.

⁴ Asia on rikosilmoituksissa käytetty termi.

Taulukossa 2 tutkimusaineisto on puolestaan luokiteltu Poliisiammattikorkeakoululta saamani tilaston mukaisesti (oletettujen) motiivien perusteella. Aineistossa ei esiintynyt yhtään vammaisuuden motivoimaa vihapuheeseen liittyvää rikosilmoitusta, joita oli ilmoitettu koko Suomessa vuosina 2010–2012 ainoastaan kaksi. Yhteensä koko Suomessa tehtiin viha-kirjoitteluun liittyen kaikkiaan 114 rikosilmoitusta: 2010 ilmoitettiin 37 tapausta, 2011 kaksikymmentä enemmän eli 57 tapausta ja vuonna 2012 taas vajaa kaksikymmentä vähemmän eli 40 tapausta.

Taulukko 2. Helsingin poliisille ilmoitetun verkossa esiintyneen vihapuheen määrä vuosilta 2010–2012.

Vuosi	Rasismi	Seksuaalinen suuntautumisen	Uskonto	Vammaisuus	Yhteensä (kaikki motiivit)
2010	6	1	1	-	8
2011	5	3	3	-	11
2012	9	-	1	-	10
Yhteensä (koko ajanjakso)	20	4	5	-	29

Kaikki tutkimuksen aineistossa esiintyvät kirjoitukset eivät kuitenkaan täytä rikoksen tunnusmerkistöä: suurin osa rikosilmoituksista ei johtanut ollenkaan esitutkintaan, tai esitutkinnassa selvisi, että rikosta ei ole tapahtunut. Kuitenkin kirjoitus, jonka käsittely ei edennyt esitutkinnasta, olisi periaatteessa voinut täyttää rikoksen tunnusmerkit, sillä esitutkinnan keskeytyminen voi johtua esimerkiksi siitä aiheutuvien kustannusten kohtuuttomuudesta suhteessa sakkorangaistuksen suuruuteen (VKSVb).

Tutkimusaineiston keräämisen aloitin syksyllä 2013 ensin tiedustelemalla kolmelta suomalaisen sanomalehden päätoimittajalta mielipidepalstoille lähetetyistä vihaisista mielipidekirjoituksista, mikä johti hyvin pieneen määrään autenttista materiaalia. Tämän jälkeen päädyin tavoittelemaan poliisilla olevaa materiaalia. Otettuani yhteyttä ensin useisiin poliisiorganisaatiota edustaviin henkilöihin hain virallisella hakemuksella Poliisihallitukselta lupaa niihin poliisiasian tietojärjestelmässä oleviin rikosilmoitusten numeroihin, jotka koskivat luvussa 1.1 yksilöityjä rikosnimikkeitä alkaen vuodesta 2007 (tutkimuslupahakemus liitteenä). Lupa myönnettiin minulle 28.3.2014.

Luvan oikeuttamana Poliisiammattikorkeakoulu pystyi antamaan minulle rikosilmoitusnumerot, joiden avulla sain tiedon, missä poliisilaitoksissa rikosilmoitukset ja esitutkintapöy-

täkirjat sijaitsevat. Otettuani vielä yhteyttä muutamiin poliisiorganisaation elimiin päädyin siihen, että Helsingin poliisilaitoksen materiaali (29 ilmoitusta, joista kuitenkin muutama on samoista tapauksista) on tutkimukseni kannalta käytännöllisin sen laajuudesta johtuen.

Poliisihallitukselle lähettämässäni tutkimuslupahakemuksessa alustavia tutkimuskysymyksiä olivat seuraavat:

1. Mitä kielen piirteitä (toistuvia sanavalintoja, lauserakenteita, konstruktioita/rakennepotentiaaleja, morfeemeja, välimerkkejä jne.) vihapuheissa esiintyy, ja kuinka paljon samankaltaisuutta kyseisten tekstien välillä löytyy? Onko ylipäänsä olemassa kielen piirteiden kannalta erotettavaa tekstilajia kuin vihapuhekirjoitus?
2. Kuinka syyttäjän päätöksen mukaiset rikoksen tunnusmerkistön täyttävät vihapuhekirjoitukset eroavat kielellisesti tunnusmerkistön täyttämättömistä kirjoituksista? Kuinka tuomioistuimessa tuomitut vihapuhekirjoitukset eroavat kielellisesti ei-tuomituista kirjoituksista?

Tutkimukseni painottuu kysymykseen 1, jossa varsinkin sanaston tutkimus osoittautui hedelmällisimmäksi. Sen sijaan kysymyksessä 2 päädyin lopulta siihen, että pro gradu -tutkielmaa varten jo aineiston hankinta poliisilta osoittautui paljon aikaa vieväksi, joten tietojen etsintä myös Suomen eri tuomioistuimista olisi vienyt suhteettomasti resursseja. Käsittelen kuitenkin tutkimuksessani vihaisten ja vihaan yllyttävien kirjoitusten rangaistavuuden rajaa edellä esitetyn aineiston, muiden jo oikeudessa tuomittujen tapausten sekä julkisten virallisten raporttien avulla.

On myös mainittava, että Poliisihallitukselta saamani luvan ehtona on, että en voi esittää rikosilmoitusten jäljennöksiä muille kuin opinnäytteen ohjaajalleni. Minulla kuitenkin on lupa esittää aineistosta tekstinäytteitä. Nämä tekstinäytteet on otettu vain avoimesti verkossa esitetyistä teksteistä, kuten mielipidekirjoituksista, ja näihin tekstinäytteisiin olen korvannut henkilöiden, yritysten yms. nimet merkinnällä [NN].

Tutkimuseettisistä syistä en myöskään esitä suoria tekstinäytteitä ei-julkisista teksteistä, kuten esimerkiksi sähköpostiviesteistä, enkä liitä mitään tutkimuksen aineistoa liitteeksi. Tutkimusetiikkaan kuuluukin olennaisesti, että ”[l]uottamuksellisuus tutkimusaineiston käsitteilyssä on läheisesti yhteydessä yksityisyyden käsitteeseen, siis siihen, että ihmisen henkilökohtaisia asioita ja tietoja ei levitellä ympäriinsä” (Mäkinen 2006: 115). En myöskään ole kirjoittanut tutkimukseeni esimerkiksi luvussa 4 käsitellyn ilmoitetun vihatekstin otsikkoa, jottei

kyseinen verkkokirjoitus esiinny esimerkiksi Google-hakuosumana tämän tutkimuksen kautta. Kyseisen kirjoituksen otsikon voi tarkastaa esimerkiksi Maria Paason (2012) raportista.

1.4 Tutkielman toteutus

Tutkielma on toteutettu seuraavalla tavalla: Luvussa 3 esitän yleiskuvan siitä, minkälaisista verkkokirjoituksista Suomessa tehdään rikosilmoituksia. Tässä vaiheessa kielellisten piirteiden analyysi on kvalitatiivista. Yleiskuvan jälkeen tutkin tietyn viharikoksiin yllyttävän vihatekstin sanastollisia piirteitä soveltamalla Suomessa lähinnä käännöstieteissä käytettyjä korpusmetodeja (luku 4). Tällöin näkökulma on myös kvantitatiivinen. Esittelen tarkemmin tutkimuksessa käytettyjen metodien teoreettista taustaa tutkielman luvussa 2.

Kuitenkin puhe kvantitatiivisesta ja kvalitatiivisesta tutkimuksesta luo kuvan kahdesta täysin erillisestä menetelmästä, vaikka käytännössä mikään tutkimus ei voi olla puhtaasti jompaakumpaa (Heikkinen ym. 2012: 330), varsinkaan kielentutkimuksessa. Jantunen (2009) luokittelee kieliaineiston käsittelyn aineistoesimerkein tuettuun, aineistopohjaiseen ja aineistovetoiseen tutkimukseen.

Aineistoesimerkein tuetussa tutkimuksessa aineiston käsittely etenee epäsystemaattisesti esitellyllä aineistoesimerkeillä, ja tutkijan intuition rooli tutkimuksessa on merkittävä. Tällöin tutkimuskohteeksi painottuu kielioppi. Tutkielman luvussa 3 tutkimus on siis aineistoesimerkein tuettua. Aineistopohjaisessa ja aineistovetoisessa tutkimuksessa introspektion rooli on taas vähäisempi tutkimuksen etenemisen kannalta. Aineistopohjaisessa tutkimuksessa intuitio ohjaa jonkin verran tutkimusta, mutta ohjaajina toimivat myös aikaisemmat analyysit tai hypoteesit, sekä havaintoja tuetaan myös kvantitatiivisesti. Kieliopin lisäksi tutkimuskohteeksi nousee leksikko. Aineistovetoisessa tutkimuksessa kyse on puolestaan lähinnä kvantitatiivisesta analyysistä: koko aineisto käsitellään, minkä jälkeen tarkastellaan, mitä määrällisiä ilmiöitä tulee käsitellä laadullisesti. (Jantunen 2009: 106.) Luvussa 4 kyse on lähinnä aineistopohjaisesta tutkimuksesta.

Tässä tutkielmassa on siis sovellettu sekä aineistoesimerkein tuettua että aineistopohjaista tutkimusta. Käytännössä tämä tarkoittaa, että aineiston rooli vaihtelee metodologian mukana, mutta teoreettinen näkökulma pysyy muuttumattomana. Tässä pyrin noudattamaan brittiläisen kielitieteilijä J. R. Firthin yli 50 vuotta vanhaa sanomaa: ”– – linguistics must not be allowed to become more deeply engaged in methodology, but that special effort is needed to keep it to theoretical order” (Firth 1968: 168).

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN NÄKÖKULMA JA METODOLOGIA

Tässä luvussa esittelen kielitieteellisiä teorioita ja käsitteitä, joiden avulla pyrin tarkastelemaan tutkimukseni aineistosta sellaista vihaa ilmaisevaa tai vihaan yllyttävää sanastoa, joka eroaa niin sanotusti neutraalista kielenkäytöstä. Tällainen merkitykseltään neutraalista eroava sanasto ilmenee esimerkiksi pejoratiivisina ja muina kielteistä asenteellisuutta tai vihaa välittävinä sanoina ja lausekkeina. Teorioissa käsitellään myös asiointilojen varmuutta tai pakollisuutta ilmaisevia kieliopillisia rakenteita.

Tutkimuksessa vähemmistöryhmiin kohdistetun vihan leksikaalisia piirteitä tarkastellaan pääsääntöisesti niiden välittömässä tekstiympäristössä. Seuraavassa luvussa 2.1 kerron tarkemmin erityisesti luvussa 3 hyödynnetystä asennoitumisen kieliopista, jonka voi ajatella perustuvan semantiikan ja pragmatiikan perinteisiin. Luvussa 2.2 esittelen luvussa 4 sovellettua kontekstuaalisen semantiikan teoriaa sekä siihen liittyviä korpuslingvistisiä käsitteitä.

2.1 Asennoitumisen kielioppi

Johdannossa esitetyt tutkimuskysymykset kuuluvat tekstintutkimuksen tutkimuskohteisiin. Tekstintutkimuksen kohde ei ole esimerkiksi sana, lause tai tekstin kirjoittaja vaan itse (kokonainen) teksti. Tutkimuskohteen eli tekstin määritelmässä löytyy joitain eroja eri tutkimussuuntauksien välillä, mutta tässä tutkimuksessa teksti määritellään (kirjoitetuksi tai puhutuksi) kommunikatiiviseksi kokonaisuudeksi, jota pitävät koossa eri tavoin ilmaistut viittaussuhteet. Näin myös yksi lause voi olla teksti, jos se on sidoksissa tilanteeseensa. (Enkvist 1975: 9.) Kotimaisten kielten keskuksen verkkosivuilla todetaan tekstintutkimuksesta, että ”[t]utkimusongelmat nivoutuvat käytännön kielikysymyksiin, ja tekstintutkimus kytkeytyy kriittisen tieteen perinteeseen. – – Yksi tekstintutkijoiden tavoitteista on yleisen kielikeskustelun aktivoiminen ja kielitietoisuuden lisääminen.”

Tekstintutkimus ei kuitenkaan pysty tarjoamaan yhtenäistä tekstin teoriaa tai sen tutkimiseen käytettävää metodologiaa. Tässä tutkimuksessa teoriana käytetään niin kutsuttua asennoitumisen kielioppia, jossa kielessä ilmeneviä asenteita analysoidaan muun muassa semantiikan ja pragmatiikan käsitteiden avulla. Asennoitumisen tutkimus lisää ymmärrystä siitä, kuinka mielipiteitä ja käsityksiä ”koodataan” kielenkäytössä. Tutkimuksia on toteutettu vaihtelevin menetelmin tietyn tekstin yksityiskohtaisesta analysoimisesta laaja-alaisempiin kielen kuvioiden löytämisiin suurista tekstikorpuksista (Gray & Biber 2012: 15). Asennoitumisen

kielioppia ei tosin voida pitää ainakaan vakiintuneena suomen kielen tutkimussuuntauksena, sillä kyseinen termi ei ole vielä suomen kielen tutkimuksessa yleisesti käytössä. Asennoitumisen (*stance*) ymmärretään kuitenkin liittyvän yleisesti tapoihin toimia ja ilmaista väitteitä vuorovaikutuksessa (Jaffe 2009: 30).

Semantiikalla (kr. *sēma* 'merkki') tarkoitetaan laajasti määriteltynä tutkimusperinnettä, jonka kohteena ovat sanojen ja nykyään yhä enemmän myös lauseiden merkitykset (Larjavaara 2007: 27). Pragmatiikan (kr. *pragma* 'teko') tutkimuskohteet ovat taas tyypillisesti kielenkäyttöön liittyvät ilmiöt, joilla ei ole ilmipantua edustusta – eli ilmauksen merkityksiä, joilla ei ole omaa kieliaineista. Pragmatiikka menee siis ainakin osin semantiikan tutkimuskohteiden kanssa päällekkäin, mutta pragmatiikan voi ajatella painottuvan enemmän kielellisen ilmauksen merkitykseen tilannekohtaisena tulkintana. (Ison suomen kieliopin verkkoversio = VISK, määritelmät.) Semantiikan ja pragmatiikan erottaminen tiukoilla määritelmillä on ehkäpä osoittautunut turhaksi, mistä osaltaan kertoo myös Larjavaaran käyttämä termi *pragmasemantiikka*. Larjavaaran mukaan pragmasemantiikka yhdistää kielen "systeemin" ja käytön tutkimuskohteena. (2007: 12, 28.)

Firthin (1969 [1957]: 7–8) mukaan semantiikalla on kolme tärkeää periaatetta. Ensimmäisen periaatteen mukaan sana (tai lauseke) tulee kuvailla eli kategorisoida kieliopillisesti, mikä ei kuitenkaan ole aina yksitulkintaista. Toiseksi sanan merkitystä voidaan analysoida vain sen omassa kontekstissaan, ja kolmanneksi sitä tulisi tarkastella myös merkityksen (historiallisen) muutoksen kannalta. Firthin mukaan ei näyttäisi olevan edes mahdollista käsitellä ilmauksen merkitystä ilman, että se pilkottaisiin komponentteihin, jotka voidaan kategorisoida ja suhteuttaa toisiinsa (1969 [1957]: 10). Nämä kaksi ensiksi mainittua semantiikan periaatetta, eli sanan tai lausekkeen kieliopillinen kategorisointi ja analysointi esiintymisympäristössään, ovat tärkeitä myös tälle tutkimukselle. Kuitenkaan näitä periaatteita ei ole mahdollista toteuttaa perätysten, vaan periaatteiden toteuttaminen tulee olemaan samanaikaista.

Firth siis huomioi jo 1900-luvun puolivälissä sanan merkityksen olevan riippuvainen sen kontekstista. Kuitenkin varsinainen pragmaattinen näkökulma tuli vahvasti mukaan lingvistiikkaan vasta 1950-luvun jälkeen. Tällöin käsitettiin, että kielenkäyttö sisältää muutakin kuin tosien ja epätosien väitelauseiden ilmaisun. Pragmatiikan traditio on ollut semantiikan tavoin varsin filosofista, mutta varsinkin niin sanottu mannermainen pragmatiikka on kattanut myös (kielitieteellisen) tekstintutkimuksen. (Larjavaara 2007: 27–28).

Nykyään asennoitumisen tutkimuksessa tai asennoitumisen kieliopissa tarkastellaan semantiikan ja pragmatiikan tavoin niitä kielellisen ilmaisun muodollisia elementtejä, joilla kielenkäyttäjät ilmaisee suhtautumista muun muassa vallitsevaan puheenaiheeseen tai vastaanottajaan. Tällöin tekstistä eritellään elementtejä, joiden ajatellaan ilmaisevan muun muassa tekstin tekijän asennoitumista (*attitudinal stance*) ja arviointeja (*evaluation*) (Jaffe 2009: 6).

Tutkiessa kielenkäytössä ilmeneviä asenteita täytyy siis analysoida kielen modaalisia ja affektisia aineksia. Modaalisisilla aineksilla tarkoitetaan kielenkäyttäjän arvioita asiointilan (epä)varmuudesta, todennäköisyydestä, luvallisuudesta tai pakollisuudesta. Tällaisia arvioita ilmaistaan muun muassa partikkeleilla, adverbeilla ja modaaliverbeillä (kuten *ehkä, varmasti, täytyy*). (VISK § 1551.) Affektisilla ilmauksilla puolestaan tarkoitetaan ”konventionaalistuneita konstruktioita ja muita kielenaineksia, joilla puhuja voi osoittaa suhtautumistaan tai asennoitumistaan puheenalaisen asiaan tai puhekumppaniinsa”. Affektisia sanoja ovat esimerkiksi *hyi, ihana* tai *hemmetin* (VISK § 1707). Englannin kielen korpustutkimuksissa onkin löydetty asennoitumisen ilmaisimien kahtiajakoa positiiviseen (esim. *fortunate*) tai negatiiviseen (*sadly*) affektisuuteen sekä varmuutta (*demonstrate*) tai epävarmuutta (*might*) ilmaisevaan evidentialisuuteen (Gray & Biber 2012: 7).

Olen koonnut seuraavaksi niitä ilmoitettujen vihatekstien kielellisiä piirteitä, jotka ovat olennaisia tämän tutkimuksen kannalta. Piirteiden jälkeisissä sulkeissa on esitetty aineistoesimerkkejä.

- Tabu- ja muut solvaavat ilmaukset (*neekeri, homo-pomo*)
- muut affektiset ja alatyyliset ilmaukset (*älä koskaan, eivät erota rakoa reiästä*)
- vihaan yllyttävien ja uhkaavien väitteiden modaalisuus (*Suomessakin vierasmaalaiset tekevät tuhotyötään yhä laajemmin*)
- vihaan yllyttävissä ja uhkaavissa väitteissä käytetyt persoonamuodot (*kannattaa kusta niiden päälle*).

Edellä mainittuja piirteitä havainnoimalla saadaan nostettua vihakirjoituksista esiin ne kielelliset elementit, joilla esimerkiksi panetellaan tai mustamaalataan eri kansanryhmiä. Tällöin voidaan myös määritellä, kuinka varmana kirjoittaja esittää väkivaltauhkauksia sekä lukeutuuko hän itse niiden mahdolliseksi toteuttajaksi. Luvussa mainittujen kieliopillisten ja -tieteellisten käsitteiden avulla onkin mahdollista siirtyä vaikeasti kuvattavien ilmiöiden, kuten teksteistä

välittyvien asenteiden, kuvailussa täsmälliseen metakielen käyttöön. Näin asenteisiin kuten vihan levittämiseen liittyvää kielenkäyttöä voidaan lähestyä analyttisesti.

2.2 Kontekstuaalinen semantiikka ja korpustutkimus

Edellisessä luvussa hyödynsin Firthin teoreettisia ajatuksia semantiikasta, mutta kyseisen kielitieteilijän teorioita on myös sovellettu laajemmin jopa omana tutkimusnäkökulmanaan. Kielentutkimuksessa niin kutsuttu firthiläinen näkökulma pohjautuu Firthin 1900-luvun puolivälissä osin jopa väärinymmärrettyihin (Palmer 1968: 1–2) tutkimuksiin. Firthiläinen näkökulma edustaa brittiläistä lingvistiikan koulukuntaa, joka painottaa kielentutkimuksen empiiristä lähtökohtaa eli aineistoon perustuvaa analyysiä sekä kielenkäyttöön liittyviä käytännön ongelmia yhteiskunnan tasolla (Stubbs 1996: 25). Tutkimuksessa korostuu tällöin autenttisten tilanteiden kontekstuaalisen lähestymistavan tärkeys.

The basic assumption of the theory of analysis by the levels is that any text can be regarded as a constituent of context of situation or of a series of such contexts, and thus attested in experience, since the categories of the abstract context of situation will comprise both verbal and non-verbal constituents and, in renewal of connection should be related to an observable and justifiable grouped set of events in the run of experience (Firth 1968: 175).

Firthiläisestä näkökulmasta empiirinen lähestymistapa on tärkeä, sillä kaikkein huolellisimmassakin introspektiossa epäselvyydet lisääntyvät, mitä enemmän tutkimusongelmia yritetään selittää sellaisilla sisäisillä (mentaaleilla) tapahtumilla, jotka eivät ole observoitavissa (Firth 1968: 169–170).

Firthiläisen perinteen mukaan kieltä pitäisi tutkia sen luonnollisessa (teksti)kontekstissa, ja merkityksen analysoiminen tulisi olla tutkimuksen keskiössä (Carter 2004: 2). Jarmo Jantunen (2004) yhdistääkin väitöskirjassaan firthiläiseen perinteeseen kontekstuaalisen semantiikan. Kontekstuaalisen semantiikan Jantunen määrittelee tutkimusalaksi, jonka kohteena on merkityksen muodostuminen kontekstinäkökulmasta esimerkiksi lähimmän tekstikontekstin tai laajemman sosiaalisen ympäristön huomioivan analyysin avulla (mts. 7). Jantusen mukaan kontekstuaalinen semantiikka pyrkii löytämään kielenkäytöstä konkreettisia toistuvia käyttöyhteyksiä abstraktien käsitteiden sijaan. Tällöin ilmausten paradigmaattisten (eli ne säännöt ja preferenssit, joiden mukaan jokin ilmaus valitaan muiden joukosta) ja syntagmaattisten (eli muiden ilmausten lineaarinen jatkumo) ulottuvuuksien kohtauspiste on tutkimuksen keskiössä. (Jantunen 2004: 7–8.)

(mts. 106). Ideana onkin paikallistaa sana tai sanayhdistelmät tekstikontekstiinsa, jolloin merkitys on mahdollista todeta.⁵

Jotta edellä esiteltyä kontekstinäkökulmaa voidaan käyttää tutkimusasetelmana, täytyy määritellä korpuslingvistiikassa olennaiset, mutta osin vaihtelevasti käytetyt termit, jotka ovat lekseemi, sananmuoto, sane, sananosa, kollokaatio, kollokaatti, noodi, denotaatio ja konnotaatio, semanttinen prosodia ja konkordanssi. Tässä tutkimuksessa **lekseemi** määritellään abstraktioksi, joka käsittää sanan kaikki taivutusmuodot. Lekseemit merkitään kapiteelikirjaimin (esim. MAAHANMUUTTAJA). **Sananmuodolla** (*type*) puolestaan tarkoitetaan lekseemin tiettyä toteutumaa (esim. *maahanmuuttajista*) ja **saneella** (*token*) juoksevan tekstin sanaesiintymää. Saneiden määrä tekstissä kuvaa siis koko tekstin sanamäärää. Lisäksi käytän käytännön syistä korpushaussa termiä **sananosa** mistä tahansa sanasta, joka sisältää tietyn merkkijonon (esim. sananosa *maahanmuut** sanoissa *maahanmuutto*, *maahanmuuttajien*).

Kollokaatio tarkoittaa tiettyjen sanojen yleistä tai tilastollisesti merkitsevää taipumusta esiintyä yhdessä (eli peräkkäin tai muutaman sanan päässä toisistaan). Kun esimerkiksi sanan X kanssa esiintyy usein sana Y, sanat X ja Y muodostavat kollokaation. Sana Y on tällöin sanan X **kollokaatti** (ks. Stubbs 2001: 25, 29).⁶ Sitä kollokaation sanaa, jonka käyttäytyminen on tarkastelun kohteena, kutsutaan puolestaan **noodiksi** (*node*) (Sinclair 1991: 175). Näin esimerkiksi kollokaation JÄRJESTÄYTYNYT RIKOLLISUUS noodin JÄRJESTÄYTYNYT kollokaattina toimii RIKOLLISUUS (Tavi 2014: 26–27).

Denotaatio ja **konnotaatio** ovat semantiikan termejä. Edeltävällä tarkoitetaan selitystä, jolla esimerkiksi sanakirjojen määriteltävä sana (lat. *definiendum*) suhteutetaan muihin sanoihin. Denotaatio tarkoittaa siis sanan peruserkitystä. Termillä konnotaatio puolestaan kuvataan jonkin sanan denotaation lisäksi olevaa lisämerkitystä. (Sinclair 2004: 121–122.)

Konnotaation ja kollokaation yhdistävä termi on **semanttinen prosodia**, joka Stubbsin mukaan on kollokationaalinen ilmiö: joillakin sanoilla on negatiivinen ja joillakin positiivinen semanttinen prosodia. Semanttinen prosodia voidaan ajatella niin, että tietyt sanat tartuttavat

5 Tutkimuksessani painottuu korpuslingvistinen näkökulma, mutta tutkimustuloksissa käsitellään myös ”mentaleja tapahtumia” – kyse on tällöin tekstin piirteistä, jotka mahdollisesti viittaavat ilmoitetun vihatekstin tekijän harkittuun kirjoittamiseen.

6 Jantunen tulkitsee systeemis-funktionaalisen kielenteorian kehittäjän M. A. K. Hallidayn lähestyvän kollokaatiota Stubbsia laadullisemmin: ”Hallidayn ja Hasanin antamista esimerkeistä ilmenee, että he käsittävät kollokationaalisen koheesion sellaisten sanojen synnyttämäksi, joilla on merkityspohjainen taipumus esiintyä yhdessä. Esimerkiksi sanoja *sky*, *sunshine* ja *cloud* yhdistää yhteinen luontoon tai säähän liittyvä merkityskenttä. Kollokationaalinen koheesio perustuu heidän mukaansa sanojen merkitykseen eikä niinkään toistuvuuteen tai tilastolliseen merkitsevyyteen” (Jantunen 2004: 21).

lisämerkityksiä toisiinsa tietyissä kollokaatioissa. Stubbs esittää, että esimerkiksi englanninkielisellä lekseemillä CAUSE (‘aiheuttaa’) on negatiivinen prosodia ja verbillä PROVIDE (‘tarjota’) on positiivinen prosodia.

CAUSE <ACCIDENT, CONCERN, DAMAGE, DEATH, TROUBLE> (‘onnettomuus, huoli, vahinko, kuolema, ongelma’)

PROVIDE <AID, ASSISTANCE, CARE, EMPLOYMENT, FACILITIES> (‘apu, avustaminen, välittäminen, työllisyys, palvelut’)

Tällainen päätelmä sanan positiivisesta tai negatiivisesta prosodiasta perustuu siihen, että omassa korpustutkimuksessaan Stubbs huomasi, että noodilla PROVIDE esiintyy merkitykseltään lähinnä positiivisia kollokaatteja ja noodilla CAUSE puolestaan merkitykseltään lähinnä negatiivisia kollokaatteja. (Stubbs 1996: 173–174, 176.) Saman voi todeta jo esittämästäni suomenkielisestä partisiipista JÄRJESTÄYTYNYT, joka saattaa ensisilmäykseltä vaikuttaa merkitykseltään varsin neutraalilta: Kuitenkin Google-haussa kyseinen partisiippi sai kollokaatiksi selvästi suurimmassa osassa (ensimmäisistä 32 osumasta 28 tapauksessa) lekseemin RIKOLLISUUS, joka itsessään sisältää negatiivisen merkityksen. Näin lekseemillä JÄRJESTÄYTYNYT onkin negatiivinen semanttinen prosodia, mitä on hyödynnetty esimerkiksi juutalaisten mustamaalauksessa (Tavi 2014: 26–27).

Semanttinen prosodia on syy sille, miksi jokin sana ylipäänsä valitaan (Sinclair 2004: 144). Sanojen semanttisen prosodian paljastamisella on mahdollista löytää teksteissä sellaisia asenteita, joita ei välttämättä välity lukijalle eksplisiittisesti. Jos taas jonkin sanan tiedetään valmiiksi ilmaisevan kielteisiä asenteita (esim. *neekeri* nykykielenkäytössä), tällöin semanttisen prosodian paljastamista ei tietenkään tarvita (Stewart 2013: 58–59).

Sanojen negatiivista tai positiivista semanttista prosodiaa on yleensä tarkasteltu noodin kollokaattilistoista. Kuitenkaan suurtenkaan korpusten kollokaattilistat eivät paljasta kaikkea noodiin liittyvää asennoitumista, kuten esimerkiksi ironisia ilmauksia. Kollokaattilistoja paremman tai tarkentavan kuvan kontekstiyhteydestä voi tietyissä tapauksissa antaa katsaus konkordanssiriviin (ks. Stubbs 2001: 105–106).

Konkordanssi 1. Esimerkkejä sananmuodon *tarjoaa* tekstiympäristöstä Karjalainen-korpuksessa.

88 ruokkii epätoivoa. Työttömyys	tarjoaa	pohjaa poliittisille ääriliikelle
89 riittäväksi. - Työvoimatoimisto	tarjoaa	enintään siivoajan tai
90 Klassillisen esimerkin tästä	tarjoaa	Italiassa renessanssia
91 kunnossa. Ulkomaakauppaliitto	tarjoaa	renkaan palvelukseen
92 osaketta. Lisäksi UPM-Kymmene	tarjoaa	Raumalle mahdollisuutta

Konkordanssi on kokooma hakusanasta sen (rajatussa) tekstuaalisessa ympäristössä (Sinclair 1991: 32). Edellä esitetystä konkordanssista 1 riveiltä 88 ja 89 huomataan, ettei ainakaan suomen kielessä *tarjota*-verbi sisällä aina positiivista semanttista prosodiaa. Esimerkiksi rivillä 88 noodin vierellä esiintyvät sanat *työttömyys* ja *ääriliikelle*, joten verbi *tarjoaa* kollokoi tässä yhteydessä kahden merkitykseltään negatiivisen sanan kanssa.

Sanan kielteisyyden tai myönteisyyden ajatellaan usein muodostuvan sen tekstiympäristön mukaisesti, missä sana yleisimmin esiintyy (Stewart 2013: 13). Kuitenkin se, miten tämän tekstiympäristön rajaa, onkin teoreettisesti kiinnostava ja haastava kysymys: miten määritellään sanan yleinen tai yleisin esiintyminen? Tähän kysymykseen palaan luvussa 4.2.1.

3 LAADULLISIA HAVAINTOJA ILMOITETUISTA VIHATEKSTEISTÄ

Tässä luvussa käsittelen tutkimuksen koko aineistoa eli ilmoitettuja vihatekstejä laadullisesti sekä esittelen niistä tekstinäytteitä. Tarkoitukseni on luoda yleiskuva verkkokirjoituksista, joista Suomessa tehdään rikosilmoituksia siitä syystä, että kirjoitusten epäillä olevan lakia rikkovaa vihapuhetta. Luvussa toteutettu laadullinen analyysi perustuu niin kutsuttuun asennoitumisen tutkimukseen (ks. luku 2.1).

Ilmoitetut vihatekstit on luokiteltu Tero Tihveräisen (2013) *Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2012* -raportin mukaisesti seksuaalisen suuntautumisen tai identiteetin (luokka 1), rasismien (luokka 2) ja vakaumuksen (luokka 3) motivoimiin epäiltyihin viharikoksiin. Koska rasismikategoria on selkeästi näistä kolmesta määrältään suurin kategoria, käsittely painottuu rasistisiin teksteihin. Edellä mainittu luokittelu sisältää myös päällekkäisyyksiä, sillä esimerkiksi osa rasistisiin luokitelluista teksteistä sisältää myös uskonnon motivoimaa aggressiivisuutta.

Kaikki seuraavissa käsittelyluvuissa esitetyt tekstinäytteet on otettu avoimista verkkokeskusteluista tai -sivustoista tai Facebook-ryhmien julkaisuista: tutkimuseettisistä sekä Poliisihallituksen lupaehtoihin liittyvistä syistä en esitä suoria tekstinäytteitä muista kuin tällaisista avoimesti julkistetuista kirjoituksista (tarkemmin tutkimusetiikasta on kerrottu luvussa 1.2). Tämä rajoitus ei kuitenkaan koske yksittäisiä irrallisia lekseemejä tai niiden määritteitä.

3.1 Seksuaaliseen identiteettiin kohdistuvat tekstit

Seksuaalisen suuntautumiseen tai identiteettiin kohdistuneita eli luokkaan 1 kuuluneita kirjoituksia esiintyy tämän tutkimuksen aineistossa vähiten eli vain neljä ilmoitusta vuosina 2010–2011. Vuonna 2012 ei tehty yhtään luokan 1 ilmoitusta. Voidaan kuitenkin olettaa, että tämä poliisin tietoon tullut lukumäärä ei vastaa todellista seksuaaliseen suuntautumiseen tai identiteettiin kohdistunutta verkossa esiintyvän vihakirjoittelun määrää. Mahdollinen syy vähäiseen ilmoitusten määrään voi olla esimerkiksi se, että ilmoitusten ei uskota johtavan rangaistuksiin. Tutkimuksen aineiston neljästä ilmoitetusta tapauksesta kolme ei edennyt poliisin esitutkintaa pidemmälle, tai niiden esitutkinta jäi kokonaan toimittamatta.

Koska ilmoituksia on vain neljä, luokan 1 laadullinen analyysi jää varsin tapauskohtaiseksi. Tarkoituksena ei ole tehdä kielenkäytön näkökulmasta rakenteellista analyysiä vaan luoda yleiskatsaus luokan 1 kirjoituksissa käytettyyn asenteelliseen, erityisesti pejoratiiviseen,

sanastoon, jotta kokonaiskuva ilmoitetuista vihateksteistä selventyisi. Hyödynnän herjaavissa nimityksissä Neun jakoa profaanisiin (*profanities*) (mm. herjaukset ja kirosanat) ja vulgaariin (*vulgarities*) (mm. seksuaaliset alatyylit-ilmaukset sekä rasistiset loukkaukset) ilmauksiin (Neu 2008: 123–124) koko tutkimusaineiston laadullisessa analyysissä. Luokassa 1 kirjoitusten kohteista käytetään molempia Neun loukkaavan kielenkäytön ryhmiä.

Tutkimuseettisistä syistä en esitä kuin yhden tekstinäytteen luokasta 1: seuraava tekstinäyte 1 on ainoa, joka julkaistiin avoimella keskustelupalstalla. Muut ilmoitetut vihatekstit ovat sähköpostiviestejä tai sosiaalisessa mediassa julkaistuja, mutta eivät avoimia kirjoituksia.

1. Jumala on luonut ateistit, naiset ja homot omaksi kuvakseen: on siis monikasvoinen? **Anna mun nauraa** Jumala loi meidät kuvakseen ei **irvikuvaksi**, joita edustaa naispapi, homo piispat ja ateistit. Muista **aina** vaikka ihminen on luotu taivasta varten, on Jumala silti antanut **pirulle** mahdollisuuden kalastella jäseniä samoilla vesillä ja hyvin on **piru** pärjännyt. **Pirun omia** ovat ateistit, harhaoppiset kuten islamistit ja naispapi **homoista nyt puhumattakaan** kun **eivät erota rakoa reijästä**. Ei Jumala turhaan sano että taivaan tien löytää vain harvat, ei siis **kaikki irvikuvat**.⁷

Vaikka tämä tekstinäyte kuuluu luokkaan 1, siinä tuomitaan kristinuskoon nojautuen homojen lisäksi ateistit, islamistit ja naispapi. Kuitenkin vain homoista on esitetty erikseen alatyylinen väite *eivät erota rakoa reijästä*. Rikosilmoitus kyseisestä kirjoituksesta on esimerkki siitä, että jotkut ainakin epäilevät myös uskonnollista tuomitsemista lakia rikkovaksi vihapuheeksi.

Tekstinäytteessä 1 on lihavoitu affektista sanastoa, joka näkyy erilaisissa lauserakenteissa. Homoseksuaalisuuteen liitettyjä vähättelevän evaluatiivisia lauserakenteita ovat *anna mun nauraa*, *homoista nyt puhumattakaan* sekä jo mainittu erityisen vulgaari ilmaus *eivät erota rakoa reijästä*. Neun mukaan tällaiset vulgaarit ilmaukset saavat painoarvonsa juuri kohteliaisuuden konventioiden rikkomisesta, ja nimenomaan seksuaalisuus (varsinkin anaaliseksi) on yksi merkittävä lähtökohta halventamiselle (2008: 125).

Kaikkiaan kirjoitusten kohteena olevista kansanryhmistä tai henkilöistä käytetään profaanisia substantiiveja IHMISHIRVIÖ, IRVIKUVA ja SE OLIO sekä vulgaarisia substantiiveja HOMO-POMO ja HINTTARI. Kaikilla näillä nimityksillä kohteena oleva kansanryhmä liitetään eli konnotoidaan suorasti negatiivisiin tarkoitteisiin. Esimerkiksi Kielitoimiston sanakirjan mukaan sana *irvikuva* tarkoittaa sellaista, ”joka kielteisessä mielessä (lähes) täydellisesti poikkeaa siitä, mitä sen pitäisi olla” (KS s. v. *irvikuva*). Sanan *hinttari* KS luokittelee suoraan halventavaksi (KS s. v. *hinttari*).

⁷ Lihavoinnit olen lisännyt tekstinäytteisiin itse.

Yhdyssanoja *homo-pomo* ja *ihmishirviö* KS ei sen sijaan tunnista. Kuitenkin yhdyssanan *homo-pomo* määriteosana *homo* voidaan ajatella tässä yhteydessä ylikorostavan 'pomon homoutta', jolloin herjaava tulkinta on mahdollinen. Tällaista tulkintaa tukee samaisessa kirjoituksessa käytetyt muut vulgaariset ilmaukset, kuten virke, joka sisältää lekseemit KYRPÄ ja PERSE. KS:n mukaan yhdyssanan *ihmishirviö* jälkiosa *hirviö* tarkoittaa "hirveää, pelottavaa, kauhistuttavaa tai luonnotonta olentoa" (KS s. v. *hirviö*), ja samaisen kielteisen merkityksen voidaan ajatella tarttuvan koko yhdyssanaan. Kompositiivi eli yhdyssanamuotoinen määriteosa *ihmis* on merkitykseltään neutraali.

Edellä esitetyn lainen vakiintumattomien yhdyssanojen muodostus on Vitikan (2014) mukaan tehokas tapa lisätä negatiivisia konnotaatioita neutraaleihin lekseemeihin. Vitikka käsittelee eräästä suomalaisesta tuomioon johtaneesta tekstistä termiä *pedofiliauskonto* ja esittää, että kyseinen termi toimii paremmin "lukijan huomion herättäjänä", kun se ei ole (vielä) vakiintunut. (Mts. 37.) Samaa voi ajatella yhdyssanoista *ihmishirviö* ja *homo-pomo*. Jälkimmäisen yhdyssanan pejoratiivista iskevyyttä lisää myös se, että kyseessä on riimipari. Neun mukaan riimien käyttö loukkauksissa sisältääkin erityisiä hyötyjä, kuten ilmaistun aggressiivisuuden hallitseminen niin, että loukkaus ei vaikuta niin uhkaavalta (2008: 69). Riimittelevän loukkauksen esittäjän on näin mahdollista vedota huumoriin tai leikkimielisyyteen.

Luokka 1 sisältää myös epäsuoran tappouhkauksen *olis helppo liiskata*, jossa tappamiseen viittaava verbi *liiskata* on A-infinitiivilauseessa (VISK § 624). Adjektiivinen *helppo* määrittää tappamiseen viittaavan termin toteuttamisen vaivattomaksi tai todennäköisemmäksi. Sen sijaan *olla*-verbin konditionaalimuotoa ei voine tässä tapauksessa pitää epäsuoraa tappouhkausta lieventävänä tekijänä, sillä kyse on ehdotuksesta koota kohderyhmä samaan paikkaan, minkä toteutuessa "liiskaus" voitaisiin suorittaa. Lisäksi niin sanotussa verbin nollapersoonamuodossa eli tekijän häivyttävässä yksikön 3. persoonassa (VISK § 1347) voidaan tällaisessa uhkailussa hämärtää sitä, kuka mahdollisesti suorittaa ilmaistun toiminnan (vrt. *heidät voisi tappaa* vs. *voisin tappaa heidät*). Näin kirjoittajalle jää jälkeenpäin suurempi mahdollisuus vetäytyä uhkauksen toimeenpanijan roolista. VKS-raportissa todetaankin uhkauksen rangaitavuudesta, että suora uhkaus täyttää helpommin rikoksen tunnusmerkistön kuin epäsuora uhkaus, jossa kontekstin eli asiayhteyden huomioiminen on erityisen tärkeää (2012: 12).

Luokassa 1 kirjoituksien kohteena oleviin henkilöihin liitetään edellä mainittujen lisäksi seuraavia kielteisiä ilmauksia: OKSETTAVA TOUHU, TUO HOMOSTELU ja IHMISTEN PELOTTELU. Tällaiset affektiset toiminnan kuvaukset liittävätkin halventavien nimitysten tavoin kohteisiinsa

negatiivisia konnotaatioita. Profaanista kiroilua esiintyy seksuaalivähemmistöihin kohdistuneissa kirjoituksissa kaikkiaan kolme kertaa: kiro sanat *saatana* kerran ja *perkele* kahdesti toimivat kirjoituksissa interjektioina inhon tai aggressiivisuuden ilmaisimina.

3.2 Rasistiset tekstit

Luokka 2 eli rasistiseksi oletetut kirjoitukset ovat aineiston suurin kategoria (20 ilmoitusta). Ilmoitusten määrän perusteella voi päätellä, että joko aggressiivinen verkkokirjoittelu kohdistuu merkittävimmin vieraista kulttuureista tulleisiin, vierasmaalaisten näköisiin henkilöihin sekä maahanmuuton 'puolustajiin' tai kyseisistä teksteistä tehdään muihin ryhmiin verrattuna herkemmin rikosilmoituksia.⁸

Luokan 2 kirjoitukset on esitetty avoimilla keskustelupalstoilla, yhteisöpalvelu Facebookissa, videopalvelu Youtuben kommentti-osioissa sekä suoraan sähköposteilla. Kuten muissakin ilmoitettujen vihatextien luokissa, myös luokassa 2 esiintyy vähemmän asenteellisesti latautuneita kirjoituksia. Esimerkiksi erään verkkokirjoituksen kommenttiosioon kirjoitetun tekstinäytteen 2 tapauksessa ei epäilty rikosta.

2. Vaan eivätpä venäläiset ole muutenkaan kuuluisia reilusta ja puhtaasta pelistä...

Tekstinäytettä 2 voidaankin pitää enemmän asiakielisesti kirjoitettuna tiettyä kansallisuutta loukkaavan ja yleistävän mielipiteen ilmaisuna kuin vihaan yllyttämisenä kansanryhmää vastaan. Kyseinen ilmoitettu vihatexti ei sisällä juuri aggressiivista vihaan yllyttävää sanastoa vaan lyhyesti ja epäsuorasti ilmaistun väitteen 'venäläiset ovat epärehellisiä'.

Kuitenkin suuressa osassa luokan 2 kirjoituksissa tavoite on saada ulkomaalaiset lähemmään Suomesta tai saada eri puolilta maailmaa tulevien pakolaisten muutto Suomeen loppumaan kokonaan. Tämän tavoitteen toteuttamiseen käytetään muiden suomalaisten yllyttämistä ulkomaalaisvastaisuuteen, ulkomaalaisten panettelua sekä suoria ja epäsuoria uhkauksia. Seuraavassa tekstinäytteessä 3 lukijoita puhutellaan puhekielen tavoin *me*-persoonaa ilmaisevalla passiivilla ja yllytetään väkivaltaiseen ulkomaalaisvastaisuuteen:

⁸ Kyselyäni materiaalia tähän tutkimukseen kolmesta sanomalehdestä sain selville, että myös lehtien mielipidepalstoille tulleet aggressiiviset kirjoitukset olivat useimmiten juuri rasistisia.

3. KATKOTAAN NOILTA **KRIMINAALISIMPANSSEILTA** RÄLLÄKÄLLÄ KAIKKI KÄDET JA JALAT JA LAITETAAN NE ITE SOUTAMAAN ORJALAIVALLA TAKAS AFRIKAN SARVEEN JA MUKAAN VAROITUS, ETTEI TOI NIIDEN SAHRIA-LAKI OLE OIKEIN MITTÄÄN VERRATTUNA TÄHÄN MEIDÄN SUOMEN LAKIIN!!!!!!.

Passiivimuotoiset verbit *katkotaan* ja *laitetaan* viittaavat tekstinäytteessä 3 puhekielenomaisesti monikon ensimmäiseen persoonaan, johon viittaa lisäksi tekstinäytteen lopun sana *meidän*, joten kirjoittajakin lukeutuu osallistujaksi itse ehdottamaansa toimintaan. Tekstin sanoman aggressiivisuutta lisäävät väkivaltailmauksen *katkotaan* – – *rälläkällä* lisäksi vulgaarinen yhdyssana *kriminaalisimpanssi*, ehdottomuutta ilmaisevat kvanttoriadverbit *kaikki* ja *mittään* (VISK § 1721) sekä tekstissä käytetyt ortografiset keinot eli suuraakkoset ja kuusi huutomerkkiä.

Seuraavasta tekstinäytteen 4 kontekstista mainittakoon, että se on kirjoitettu Youtube-sivustolle erästä kansanryhmää humoristisesti – ei kuitenkaan rasistisesti – kuvaavan videon kommenttiosioon.

4. hirveitä turparullia, kannattaa kusta niiden päälle.

Tekstinäytteessä 4 verbillä *kannattaa* ilmaistaan modaalista välttämättömyyttä (VISK § 1551), joten kyse on lukijoiden suostuttelusta tai yllyttämisestä mainittuun toimintaan. Tekstinäyte 4 voidaan jakaa Neun (2008) termejä käyttäen profaaniseen nimeämiseen (*hirveitä turparullia*), johon liitetään yllyttäminen vulgaaristi ilmaistuun toimintaan (*kannattaa kusta niiden päälle*).

Edellä esitetyt tekstinäytteet 3–4 ovat siis esimerkkejä lyhyistä vihakirjoituksista eri verkkosivustojen kommenttiosioissa. Rikosilmoituksissa on myös pidempiä kirjoituksia, jotka ovat vähemmän aggressiivisia ja enemmän poliittisia. Eräs esiin nouseva tema tällaisissa argumentoivissa kirjoituksissa on termin *vihapuhe* käyttö poliittisena valtavälineenä, kuten tekstinäytteessä 5, joka on osa pidempää kirjoitusta:

5. Suomessakin vierasmaalaiset tekevät tuhotyötään yhä laajemmin. Haittojen kitkemisessä ei ole onnistuttu. Vierasmaalaisten kotouttamiseen syydetään rahaa yhä enemmän ja enemmän ja heitä kootaan rappeutuviin ja liekehtiviin gettoihin.

Haittojen torjumisen sijasta on ryhdytty kuitenkin torjumaan **vihapuhetta**. Johtavien poliitikkojen, oikeus- ja syyttäviviranomaisten, median sekä kulttuurieliitin mukaan Suomi on hukkumassa valtoimenaan vellovaan **vihapuheeseen** ja rasismiin.

Tekstinäyte 5 ei ole ainoa luokan 2 kirjoitus, jossa muun muassa poliitikkoja syytetään maahanmuuttoa koskevan kritiikin hiljentämisestä *vihapuhe*-termin avulla. Vaikka tällaisten kir-

joitusten maahanmuuttoaihetta koskevat ylilyönnit voivat olla yhteiskunnallisella tasolla vaarallisia, aineiston kirjoituksista ilmenee samalla kokemus sellaisen viestintäkanavan puuttumisesta, jossa maahanmuuttoa olisi mahdollista kritisoida asiallisesti.

Syyllisiksi väitettyyn tilanteeseen, jossa maahanmuuttajat vahingoittaisivat suomalaista yhteiskuntaa, esitetäänkin usein Suomen poliittiset päättäjät. Seuraavana on tekstinäyte 6, jossa vihapuheen levittäjät martyrisoidaan ja Suomen päättäjät esitetään valta-asemiensa väärinkäyttäjinä.

6. Nämä henkilöt käyttävät **valta-asemaansa** ajaakseen omia agendojaan, kriminalisoidakseen eriävät mielipiteet samalla väheksyen toiseuden mukanaan tuomia **raiskauksia, murhia ja muita väärinkäytöksiä**.

Aggressiivisissa ilmoitetuissa vihateksteissä sekä kansanryhmää vastaan kiihottamiseksi määritellyissä kirjoituksissa on usein asetelma, jossa päättäjät esitetään ulkomaalaisten (rikollisten) ”hyysääjinä” (ks. Vitikka 2014). Tämän tyyppisissä vihateksteissä argumentoidaan maahanmuuttajien rikostaipumusten puolesta joko valheellisilla tai aidoilla tilastoilla, joissa maahanmuuttajien tekemien rikosten määriä verrataan suomalaisten tekemien rikosten määriin. Ulkomaalaisten väitetyistä rikoksista varsinkin raiskaukset nostetaan painokkaasti esille (ks. Vitikka 2014: 89). Tästä esimerkkinä on tekstinäyte 7.

7. Esimerkiksi somalit pahoinpitelee, **raiskaa** ja tappaa **yli kymmenkertaisesti enemmän kuin kantaväestö** ja ryöstöjäkin he tekevät **n. satakertaisesti** enemmän. Vastavaanlaista **rikostilastoa** on havaittavissa myös muilla Pohjois-Afrikan ja Lähi-Idän muslimimaista tulleilta ählämeillä.

Kuitenkaan tällaisissa tilastoissa, joissa ei-suomalaisen tai ulkomaalaistaustaisen henkilön väitetään tekevän monin verroin enemmän rikoksia kuin suomalaisten, ei tuoda ilmi lähteitä eikä esitetä kansallisuuden lisäksi muita kuten sosioekonomisia tai sukupuoleen liittyviä muuttujia. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksen mukaan

[k]eskeisten demografisten ja sosiaalisten taustatekijöiden huomiointi vähensi, muttei poistanut, kantaväestön ja korkean rikollisuusriskin maahanmuuttajaryhmien välisiä eroja rikollisuustasossa ja uhriksi joutumisriskissä. Aikuisväestössä korkean riskin maahanmuuttajaryhmien ero kantaväestöön liittyi osin nuorten miesten suureen osuuteen ja alhaiseen tulotasoon (Lehti ym. 2014: Tiivistelmä).

Tekstinäytteen 7 kaltaiset väitteet eivät näin perustu tutkittuun tietoon, vaan tällaisten vahvasti liioittelevien adverbilausekkeiden kuten *yli kymmenkertaisesti* ja *n. satakertaisesti* funktio on vedota lukijaan maahanmuuton vastustamiseksi ja lietsoa vihaa.

Ilmoitetuissa vihatyönteissä vieraan kulttuurin edustajia kielteisessä sävyssä kuvaavat – varsinkin rikoksiin liittyvät – väitteet esitetään usein tosiasioina. Erilaisia tapahtumia kuvataan deklaratiivimuotoisilla virkkeillä, jotka sisältävät vain indikaatiivimuotoisia verbejä (Vitikka 2014: 32; Tavi 2014: 33). Tällöin ilmauksen esittäjän ajatukset, ennakkoluulot ja liioittelut voivat välittyä lukijalle varmana tietona (vrt. *ulkomaalaiset saavat enemmän sosiaalitukia / kuulin, että ulkomaalaiset saavat enemmän sosiaalitukia*). Näin subjektiivisia asenteita tai oletuksia voi liittää viestin ”perusinformaatioon” kielen muodon kannalta erottamattomasti (Enkvist 1975: 117) ilman erillisiä modaalisanoja. Gray ja Biber (2012: 21–22) käyttävät tällaisista läpinäkymättömistä varmuuden ilmaisimista termiä arvoladatut sanat (*value-laden words*).

Seuraavat tekstinäytteet 8 ja 9 ovat samasta tapauksesta kuin tekstinäyte 7. Tekstinäytteissä luetellaan syitä sille, miksi pitäisi olla rasisti. Näytteissä käytetään tyypillistä argumentaattiorakennetta, jossa ensin esitetään kiteytettynä pohjatekstin – eli tekstin, jota kommentoidaan – mukainen mielipide. Tämän jälkeen mielipide eli kielteisyys rasismia kohtaan pyritään kumoamaan omilla argumenteilla.

8. **Sosiaalipsykologinen lähestymistapa olettaa, että rodulliset ennakkoluulot opitaan varhaislapsuudessa.....**
 -mutta moni valkoinen poika tai tyttö, joka on kasvanut 1965 jälkeen oikeasti uskoo, mitä heidän vanhempansa sanoivat?
 -Luulin, että teillä **jätkät ja likat** on OMA mieli, jolla ajattelette itse! **Hmmmm**, ehkä ne rodulliset "stereotyyppit" ovat oikeasti "genotyyppettä".... Vai mitä mieltä olet?
9. **On olemassa "selvä konsensus tiedemiesten parissa" (nauran aina moiselle bullshitille) "rotusuhteiden sortavasta luonteesta"** ja että "kansakunnan kärsimys" johdetaan siitä, että, koska ne jotka eivät ole samaa mieltä tämän sosiaalisen edistyksen ideologian kanssa **hinnalla millä hyvänsä** ovat julmia, itsekkäitä ja välinpitämättömiä tai pelkästään tyhmiä ja/tai ainakin elävät synnissä".
 - Oletko samaa mieltä tästä **valkonahka**?
 - "Onko rotujen erottuminen väistämätöntä".
 - **Hmm**. onko olemassa merkittävä lukumäärä mustia, jotka haluavat nähdä mustan miehen selviävän murhasta rangaistuksesta? Vastaus tähän kysymykseen on kyllä.....siitä seuraa, että kansakunta on kuollut tai, että me valkoiset olemme yksinkertaisesti unohdettuja...

Kyseinen rasistinen kirjoitus on kirjoitettu pääosin yleiskielellä, mutta tekstinäytteissä 8–9 väliviivoilla erotetuista kohdista nähdään, että tyyli hajoaa lauserakenteeltaan ja sanastoltaan puhekielämäiseksi (esim. *jätkät ja likat*, *Hmmmm*, *valkonahka*).

Tekstinäytteessä 8 käytetään pohjatekstin mukaisen ajatuksen referointiin verbiä *olettaa*, mikä seuraavana käytetyn kontrastoivan konjunktion *mutta* (VISK § 1103) aloittaman sivu-

lauseen kanssa ilmaisee asiantilan ainoastaan oletuksena. Tekstinäytteessä 9 on taas käytetty ironisesti lainausmerkkejä viittaamaan referoituihin kommentteihin rotuajattelun sosiaalisesta haitallisuudesta. Adverbiaalilauseke *hinnalla millä hyvänsä* viittaa kuitenkin siihen, että rotuajattelun kieltäminen 'maksaa kovan hinnan', joten referoitu rasismiin vastainen teksti sekoituu kirjoittajan omaan tekstiin.

Inka Mikkonen (2010) on tutkinut väitöskirjassaan lukiolaisten argumentointitapoja yleisöosastoteksteissä. Mikkosen mukaan (argumentoinnin kannalta hyökkäävät) lukiolaisten tekstit ovat

kärkeviä, ja ne sisältävät paljon affektiivisia ilmauksia. Tekstien rakenteessa toistuu suoran kiistämisen tavoin tietty toimintasarja, joka koostuu pohjatekstin referoinnista, kiistona esitetystä omasta mielipiteestä ja perusteluista. Tekstin kokonaisrakenne tukee tekstin hyökkäävyyttä, joka pääosin syntyy käytetyistä argumentointitekniikoista ja suhtautumisen ilmauksista (2010: 152).

Myös pohjatekstin kirjoittajan naurettavaksi tekeminen on Mikkosen mukaan yleistä lukiolaisten hyökkäävissä teksteissä (2010: 153). Mikkonen (mts. 153) esittää omasta aineistostaan esimerkin, josta löytyy rakenteellista samankaltaisuutta (ei kuitenkaan rasismiin liittyen) tekstinäytteen 9 kanssa.

Nyt, hyvä Tarja Saari, pois sinusta koulun ja opetusministeriön syyllistäminen ja ylidramatisointi **(en voinut olla nauramatta, kun luin traagista tulevaisuudenkuvaa maalailevan kysymykseksi siitä, onko nuorten tarkoitus valkolakin saatuaan päätyä ongelmiansa kanssa sairaseläkkeelle)** ja järki käteen!

Myös luokassa 1 esiintyy samanlaista pohjatekstin naurettavaksi tekemistä, kuten tekstinäytteen 1 lause *anna mun nauraa*.

Edellä esitetyistä tekstinäytteistä 8 ja 9 on siis huomattavissa hyvin samantapaista rakennetta kuin lukiolaisten hyökkäävää argumentaatiota sisältävissä teksteissä. Kyseisen tekstinäytteet 7–9 sisältävän kirjoituksen kirjoittajaa ei kuitenkaan tiedetä (kirjoitukseen palaan tarkemmin luvussa 4).

Kaikkiaan luokassa 2 kirjoitusten kohteista käytetään muun muassa seuraavia vulgaarisia ja profaanisia nimityksiä: KRIMINAALISIMPANSSI, TURPARULLA, EVAKKOJÄTÖS, LOINEN, RÄTTIPÄÄ, NEEKERI, ÄHLÄMI, LOISELÄJÄ, IDIOOTTI, SISÄSIITTOINEN, RYSSÄ ja SAASTA. Kyseisten nimityksien edellä esiintyi lisäksi niitä korostavia adjektiiveja ja voimasanoja (esim. HIRVEÄ ja SAATANA). Suoria tai epäsuoria tappouhkauksia esiintyy useissa teksteissä, ja varsinkin ulkomaalaisten väitetyt rikokset tai muu suomalaisen yhteiskunnan rasittaminen ovat pääosassa aggressiivisuuden laukaisijoina.

Varsinkin erityisen aggressiivisissa kirjoituksissa tekstin esiintymisympäristö liittyy siihen, kuinka kirjoituksissa puhutellaan vastaanottajaa: Kun kirjoitus on lähetetty suoraan esimerkiksi sähköpostitse kohteelle, puhuteltavana on useimmiten sinä-persoona. Tällöin aggressiivisella viestillä pyritään vaikuttamaan suoraan kohteeseen. Jos kirjoitus on taas julkistettu esimerkiksi avoimella keskustelusivustolla, kirjoitusta ei useinkaan ole suunnattu suoraan kohteelle vaan puhuteltava on yleisesti me-persoona joko *me*-pronominilla tai passiivilla (esim. tekstinäyte 3). Tällöin vastaanottajia eli muita suomalaisia pyritään yllyttämään niin sanotusti me-hengessä kohdetta eli vieraan kulttuurin edustajia vastaan yhdessä kirjoittajan kanssa.

Niissä luokan 2 ilmoitetuissa vihateksteissä, joissa vieraan kulttuurin edustajiin kohdistetaan uhkaavaa tai halventavaa kielenkäyttöä, voidaan ajatella olevan kahden tyyppisiä tekstirakenteita: lyhyitä ja sanastoltaan aggressiivisia sekä pidempiä ja argumentoituja. Tekstinäytteet 3 ja 4 edustavat edellistä ja tekstinäytteet 4–9 jälkimmäistä tyyppiä. Tutkimusaineiston perusteella lyhyitä ja aggressiivisia eli tyyppin 1 kirjoituksia ilmoitetaan poliisille enemmän.

Lyhyissä ja aggressiivisissa teksteissä ilmaistaan yleensä vihaa joko kokonaan ilman perusteluja tai hyvin lyhyin perusteluin. Näiden tekstien sanasto sisältää vulgaarisia ja profaanisia (*rättipää, loiseläjä*) ja suorasti tai epäsuorasti väkivaltaan viittaavia ilmauksia (*katkotaan rälläkällä – – kaikki kädet ja jalat, kuula kalloon*). Tämän tyyppin tekstit esiintyvät keskustelupalstoilla, sivustojen kommenttiosioilla tai suoraan mediaviesteinä kohteille. Pidemmissä ja argumentoiduissa tyyppin 2 teksteissä esiintyy rasistia väitteitä ja usein myös rasistista sanastoa (*ählämi, neekeri*), mutta niissä informaation välitys ei keskity vulgaarisen tai profaanisen sanaston levittämiseen toisin kuin lyhyemmissä kommenteissa. Tällaisissa teksteissä esitetään enemmän kirjakieleen sopivia sanoja ja lausekkeita (esim. *havaittavissa, poliittisesti korrekti yhteiskunta*) ja lauseenvastikkeita (*väheksyen toiseuden mukanaan tuomia raiskauksia, ajaakseen omia agendojaan*) sekä eri tavoin ilmaistuja järkeen vetoavia argumentteja siitä, kuinka vieraan kulttuurin edustajat toimivat Suomessa väärällä tavalla (esim. tekstinäyte 5). Tyyppin 2 kirjoitukset esiintyvät yleensä itsenäisinä teksteinään esimerkiksi blogikirjoituksina.

3.3 Vakaumukseen kohdistuvat tekstit

Tässä luvussa tutkin niitä poliisille ilmoitettuja kirjoituksia, jotka on Tihveräisen raportin (2013) mukaisesti luokiteltu uskonnollisesti eli vakaumuksellisesti motivoituneisiin kirjoituk-

siin (tästä eteenpäin luokka 3). Kaikkiaan luokan 3 rikosilmoituksia on tehty vuosina 2010–2012 vain viisi eli yksi enemmän kuin luokan 1 rikosilmoituksia. Jo aineiston marginaalisuus kertoo siitä, että Suomessa ei juuri tehdä rikosilmoituksia uskonnollisesti motivoituneista verkkokirjoituksista. Luokasta 2 tehtyjen havaintojen perusteella vieraan uskonnon paheksuminen liittyyneekin enemmän rasistisiin motiiveihin. Vakaumukseen kohdistuneiden kirjoitusten käsittely on tässä tutkimuksessa painottunut temaattisiin piirteisiin, sillä rikosilmoitukset sisältävät vain vähän suoraa lainausta ilmoitetuista vihateksteistä, mikä rajoittaa suurimmalta osin lingvististä analyysiä.

Kaikki luokan 3 kirjoitukset ovat olleet julkisia verkkokirjoituksia esimerkiksi keskustelupalstoilla. Ne sisältävät sekä panettelevia että asiatyylisiä, mutta kriittisesti tiettyjä vakauksia arvostelevia, ilmauksia. Tekstinäyte 10 kuuluu viestiketjuun, jossa syytetään kristinuskoa muun muassa kaksinaismoraalisuudesta.

10. Kristillisyyden ytimeen **kuuluu** tarinointi ja dramatisointi. **Onpa** kyse abortista, keskenmenosta, itsemurhasta, kristittyjen kokemasta vainosta tai uskonnon tuntimääristä, niin kristityillä **on tapana lisätä** lihaa luidenpäälle **rakentelemalla** tapahtumien ympärille tarinoita, joiden sisältö **ruokkii** tunteita.

Tekstinäytteen 10 modaalisia elementtejä tarkasteltaessa huomataan, että teksti sisältää vain deklaraatiivi- eli väitelauseita, jotka välittävät kirjoittajan subjektiivisen kokemuksen asiaintilasta (VISK § 1714). Tällaisten lausetyypin käyttöä voidaan pitää vahvasti yleistävänä (ks. luku 3.2), mutta kirjoitus ei sisällä vulgaarista tai profaanista sanastoa eikä suoraa tai epäsuoraa uhkailua.

Seuraavassa tekstinäytteessä 11 kritisoidaan puolestaan uskonnollisten järjestöjen lehteä homovastaisuudesta. Kirjoitus on julkaistu samalla sivustolla kuin tekstinäyte 10, ja ne kuuluvat samaan rikosilmoitukseen.

11. [NN + GEN] sivuilta voi lukea mm., että ”homoseksuaalisuus on varhain kehittynyt kehityshäiriö. On harvinaista, että homoseksuaalit löytäisivät syvällä tasolla olevan tyydytyksen toisesta homoseksuaalista”. - - Lähin ystäväni, jolla on 2 lasta, jotka hän on kasvattanut aikuisiksi, oli järkyttynyt siitä, millaisia valheita [NN]-lehti tyrkyttää nuorisolle. - - **Kiihkouskovaisten levittämä homoviha on saatava kitkettyä suomalaisesta yhteiskunnasta.**

Tekstinäytteessä 11 on referoitu suoraan uskonnollista lehteä, ja tällä referoinnilla kyseinen lehti esitetään kielteisessä valossa. Vaikka kyse on suorasta referoinnista, se ei tarkoita, että asiointi olisi esitetty neutraalisti. Käytännössä on mahdollista joutua jopa oikeudellisesti vastuuseen siitä, että ainoastaan referoi toisen tekstiä. (Tavi 2014: 18, 27–28.) Kuitenkaan

tekstinäytteiden 10 ja 11 tapauksessa esitutkintaa ei toimitettu. Rikosilmoituksen tekeminen tästä viestiketjusta johtuneekin enemmän tekstin polemiikka aiheuttavasta aiheesta kuin sanastosta, joka on suhteellisen asiatyylistä. Tosin tekstinäytteen 11 viimeisen virkkeen nesesiivinen eli pakkoa ilmaiseva (VISK § 1518) verbiketju *on saatava kitkettyä* liitettynä provo-soivan affektisesti ilmaistuun objektilausekkeeseen *kiihkouskovaisten levittämä homoviha* on asennoitumisen kieliopin kannalta sävyllään ainakin osin ”kiihkouskovaisia” uhkaava, sillä ”kitkemistä” toimintana ei ole tarkennettu (vrt. luku 3.1: *liiskata*).

Luokan 3 ainoa ilmoitettu vihateksti, joka kohdistuu suoraan tiettyyn vähemmistöryhmään, on ateisteja halventava teksti. Rikosilmoituksessa ilmoittaja referoi epäsuorasti, että tiettyllä keskustelupalstalla ateisteja panetellaan vulgaarisilla ja profaanisilla ilmauksilla kuten HOMO, VAJAKKI ja IDIOOTTI.

Luokassa 3 on myös tapaus, jossa uskonnollisen järjestön verkkosivuille oli murtauduttu kahtena eri ajankohtana ja sivustoille oli kirjoitettu kristinuskon Jeesuksesta profaanista ja vulgaarista tekstiä. Vaikka kyseinen sivusto oli nimitetty kirjoituksissa lekseemillä JEESSAITTI, sivustolle kirjoitetuissa teksteissä ei solvattu mitään kansanryhmää suoraan eikä lukijoita yllytetty vihaan heitä kohtaan, vaan kyse oli alatyylisestä uskontoon kohdistetusta kirjoittelusta.

3.4 Kokoavaa tarkastelua

Luvuissa 3.1–3.3 tutkin poliisille ilmoitettuja vihatekstejä laadullisesti. Nostin aineistosta esiin sellaista sanastoa, jonka voi määrittää panettelevaksi, vihaan yllyttäväksi tai uhkailuksi tiettyä kansanryhmää vastaan. Päädyin tällaiseen esimerkein tuettuun tutkimukseen, sillä aineisto koostuu rikosilmoituksista, joissa autenttinen materiaali on esitettynä eri tavoin, kuten lyhyinä tai pitkinä katkelmina erilaisista konteksteista sekä suorina tai epäsuorina referointeina. Tällaisen tekstirakenteeltaan heterogeenisen aineiston tutkiminen esimerkiksi yhteen koostettuna tekstinä olisi ollut epäjohdonmukaista.

Ilmoitetuissa vihateksteissä esiintyy asiatyylistä, mutta provo-soivan kriittistä kielenkäyttöä sekä alatyylisiä että (hyvin) aggressiivista vihan ilmaisua ja vihaan yllyttämistä. Kielenkäytön modaalisuuden kannalta luvun 3.1–3.3 ilmoitettujen vihatekstien tekstinäytteissä on yleistä, että kirjoittajat esittävät vihaa levittäviä väitteitä yleisesti varmoina tosiasioina eivätkä eksplisiittisesti omina mielipiteinään tai kuulopuheina. Tämä voi olla yksi syy siihen, miksi tekstit koettiin niin uhkaavina, että niistä tehtiin rikosilmoituksia.

Miksi kuitenkin kaikki panettelevat tai uhkaavat tekstit eivät johtaneet esitutkintaan tai sitä pidemmälle? Esimerkiksi Vitikka on tutkinut pro gradu -tutkielmassaan myös hovioikeuden ja korkeimman oikeuden välisiä ristiriitoja siitä, mikä kansanryhmää solvaavaksi ymmärretty kielenkäyttö on rangaistavaa (2014: 36–37). VKS-raportissa todetaan vihapuheen rangaistavuudesta, että

- – työryhmän käsityksen mukaan rangaistavuus ei lähtökohtaisesti täyty lausumissa, joissa pelkästään sanotaan (esimerkiksi), että:
 - maahanmuutto on haitallista
 - Suomessa tulisi asettaa oman kansan köyhät etusijalle
 - maahanmuuttajien joukossa on sellaisia, jotka väärinkäyttävät sosiaaliturvaa
 - maahanmuuttajien joukossa on rikollisia.
- –. Rangaistavuus täyttyy sen sijaan jos tällaisissa lausumissa samalla esitetään maahanmuuttajiin kohdistuvaa väkivaltaa tai syrjintää hyväksyttävänä tai toivottavana tai ihmisiä verrataan eläimiin, loisiin jne. tai yleistä väitetään heitä rikollisiksi tai esitetään alempiarvoisiksi (2012:15).

Kuitenkaan tutkimukseni aineiston perusteella valtakunnansyyttäjän asettaman työryhmän esittämät rangaistavuusehdot(ukset) eli tekstien tietyt kielelliset piirteet eivät pelkästään näyttäisi riittävän tutkinnan jatkamiseen: luokan 2 kirjoituksissa esiintyi maahanmuuttajiin kohdistuvia väkivaltauhkauksia sekä heistä käytettiin halventavasti eläinviitteisiä leksemejä, mutta esitutkintaa ei jokaisessa tapauksessa aloitettu tai jatkettu. Kuten luvussa 1.2 olen maininnut, tutkinnan kustannuksien kohtuuttomuus suhteessa sakkorangaistuksen suuruuteen on yksi syy esitutkinnan rajoittamiseen (VKSVb). Myöskään internetissä olevan kirjoituksen tekijän selvittäminen ei aina ole muun muassa erilaisten salaushjelmistojen takia mahdollista (ks. esim. Wikipedia s. v. *Tor*).

Tutkimusaineistossa on tapaus, jossa on esitetty toivomus väkivallan kohdistumisesta henkilöön eksplisiittisesti sanalla *toivon* (esim. *toivon, että sinut pahoinpidellään*). Kyseessä on provosoiva toivomus mutta ei tässä tapauksessa laitton uhkaus. Tällöin eksplisiittinen maininta toivomuksesta ainakin vähentää tekstin aggressiivisuutta, sillä tekstin kirjoittaja ilmaisee toimijuutensa pelkästään toivojana mutta ei esimerkiksi pahoinpitelijänä (vrt. *pahoinpitelen sinut*).

Myös tekstin kirjoittamisen harkitsemattomuus vaikuttaa esitutkinnan toimittamatta jättämiseen: VKS-raportissa todetaan, että harkitsemattomina voidaan pitää tekstejä, jotka muodostuvat vain muutamasta loukkaavasta sanasta tai virkkeestä. Mahdollisia viitteitä tekstin harkitsemattomuudesta voi antaa myös esimerkiksi se, että teksti on lähetetty keskustelupalstalle yöaikaan tai että tekstissä esiintyy väärinkirjoitettuja sanoja. (2012: 52.) Vaikkakin rasis-

tiset tyyppin 1 kirjoitukset sisältävät väkivaltauhkauksia, ne on mahdollista ajatella harkitsemattomina teksteinä: sen lisäksi, että ne muodostuvat muutamasta loukkaavasta sanasta tai virkkeestä, niissä esiintyy usein myös kirjoitusvirheitä.

Lisäksi ns. olosuhdetahallisuus eli se, että ”tekijällä on tekohetkellä tieto tunnusmerkistöissä tarkoitetuista olosuhteista”, on edellytys esimerkiksi kiihottaminen kansanryhmää vastaan -rikoksen rangaistusvastuun täyttymisessä (VKS-raportti 2012: 22). Rikoslain 11 luvun 10 pykälä edellyttää myös, että jotakin ryhmää panetellaan tiedolla tai viestillä, joka asetetaan yleisön saataville taikka muuten yleisön keskuuteen (finlex) eli vihatekstin tulisi olla julkinen.

Tiettyjen tekstien laittomuuden tulkinta riippuu lopulta rikoslaissa käytetyn oikeudenkielen tulkinnasta. VKS-raportissa käsitellään muun muassa juridisen *ilmeisesti*-termin merkitystä, sillä kyseinen termi rajaa esimerkiksi tallennuspalveluntarjoajan tai sen edustajan vastuuta lainvastaisen aineiston levittämisessä (2012: 36). Oikeuslingvistiikan professori Heikki Mattila kirjoittaa oikeuskielestä, että

oikeuskieli on täsmällistä ja yleispätevää. Se on tarkkaa ja usein etäistä. Siinä käytetään runsaasti määritelmiä ja ristiviittauksia, ja se sisältää paljon sanojen toistoja. Oikeuskieli on abstraktia, persoonatonta ja neutraalia. Niin ikään sille on leimallista tekstien pitkälle menevä jäsentäminen, kaavamaisuus, lyhenne- ja substantiivipitoisuus sekä vanhahtavuus ja raskaus (2012: 620).

Kansanryhmää kohtaan vihaan yllyttävän ilmauksen kielellinen muoto on se, mistä tarkastelu alkaa. Vihaan yllyttävän ilmauksen tai tekstin tuomitsemista (juridisesti tai ei-juridisesti) täytyy kuitenkin kielellisen muodon lisäksi tarkastella **yhteiskunnallisen senhetkisen relevanssin** kannalta. Havainnollistaakseni ilmauksen muodon ja yhteiskunnallisen relevanssin suhdetta hain eräältä verkkosivulta seuraavat sukupuoliin kohdistuvat julkiset parjaukset: *Miehet ON sikoja ja Naiset on kyllä lehmiä*.⁹ Molemmat *olla*-verbin sisältävät kopulalauseet (ks. VISK § 891) ovat kielellisesti varsin saman muotoisia, merkitykseltään suurin piirtein yhtä pejoratiivisia ja molemmissa ihmisryhmää verrataan eläimiin. Kuitenkin se, onko näiden julkisten panettelujen yhteiskunnallinen relevanssi esimerkiksi sukupuolisyrittäjän kannalta yhtä olennainen, on monitahoisempi kysymys ja riippuneen myös ilmausten esittäjistä.

⁹ Lähteet: vauva.fi/keskustelu/4335688/ketju/naiset_on_kylla_lehmiä; vauva.fi/keskustelu/1611565/ketju/miehet_on_sikoja (4.3.2015).

4 ERÄÄN ILMOITETUN VIHATEKSTIN AINEISTOPOHJAINEN ANALYYSI

Tässä luvussa analysoin tarkemmin aineistoni erästä tapausta eli yhtä pitkää kirjoitusta korpuslingvistiikan metodeilla. Tällä keinoin saamiani tilastollisia tuloksia käsittelen vielä asennoitumisen kannalta laadullisesti. Tavoitteenani on tehdä korpusmenetelmillä lingvistisiä yleistyksiä niistä elementeistä, jotka aineiston mukaan sisältyvät vihapuheen tyyppiseen ohjailvaan ja kantaottavaan kielenkäyttöön.

Esimerkiksi akateemisten teosten genrekohtaisten ominaispiirteiden selvittämisessä korpus tutkimus yhdestä tieteellisestä artikkelista ei tietenkään olisi kovinkaan edustava. Tässä luvussa tarkoitus onkin tarkastella kokeellisesti korpus tutkimuksen välineillä yhden vihatekstin ominaisia sanastollisia piirteitä verrattuna toisien tekstilajien sanastoihin. Näkökulmani on siis perinteisestä korpuslingvistiikasta poikkeava, sillä vertailen yhtä tiettyä kirjoitusta useisiin kirjoituksiin, jotka muodostavat eri tekstilajien korpuksia. Kyseessä on tässä mielessä pilottitutkimus.

4.1 Vihateksti, referenssikorpukset ja analyysiin käytetyt korpustyökälyt

Aineistopohjaisen tutkimuksen kohteena oleva vihateksti erottuu muista ilmoitetuista vihatksteistä erityisellä aggressiivisuudellaan sekä yhtenäisellä tekstuaalisella rakenteellaan, sillä kyseessä kokonainen tutkielmamuotoon kirjoitettu ”verkko-opas”.¹⁰ Se kuuluu luvussa 3.2 mainittuun tyyppiin 2, eli siinä ei puhutella kohteita, vaan sen tarkoitus on pitkillä argumentoinneilla suostutella ja kiihottaa lukijoita vihaan ja väkivaltaan kohteita vastaan. Luvun 3.2 tekstinäytteet 7–9 ovat kyseisestä tekstistä.

Valitsin edellä esitellyn tekstin tarkempaan analyysiin, koska sitä voidaan pitää intuitiivisesti hypoteettisena tekstilajillisena vihapuheen edustajana kolmesta syystä:

1. Tekstin rakenne viittaa harkittuun kirjoittamiseen: se sisältää yli 10 000 sanaa ja muistuttaa muodoltaan tieteellistä tutkielmaa. Lisäksi kielenkäyttö on pääosin yleiskielistä, pois lukien tietyt rasistiset tabusanat ja kirjoittajan repliikit
2. Tekstissä neuvotaan suoraan muun muassa, kuinka perustaa lainvastainen maahanmuutovastainen järjestö sekä annetaan ohjeita aseiden hankintaan ja valmistamiseen. Teksti

¹⁰ ”Verkko-opas” on ollut tutkimuksen teon aikaan saatavissa verkosta (10.12.2014).

sisältää myös suoraa tappamiseen yllyttämistä ja 50 henkilön tappolistan ”likvidoitavista” maahanmuuttomyönteisiksi määritellyistä henkilöistä.

3. VKS-raportin mukaiset vihapuheen rangaistavuusindeksit eli väitteet, että maahanmuutto on haitallista, maahanmuuttajien joukossa on rikollisia, maahanmuuttajiin kohdistuva väkivalta on hyväksyttävää sekä maahanmuuttajat ovat mm. loisia (2012: 15), toteutuvat tekstissä.

Tekstin erityisluonteesta kertoo myös se, että tutkija Paason tekemässä suojelupoliisin tutkimusraportissa 1/2012 kerrotaan kyseisen tekstin terminologian ja ideologian muistuttavan norjalaisen joukkosurmaajan Anders Breivikin manifestiä.¹¹ Raportissa mainitaan myös, että tekstin tekijä ei ole tiedossa. (Paaso 2012: 28.) Kyseessä on siis ilmoitettu vihateksti, josta ei ole seurannut rangaistusta, mutta edellä esitetyin perustein käsittelen sitä (rangaistavana) vihatekstinä.¹²

Edellä kerrotusta tutkimusasetelmasta voi päätellä, että tämän luvun nimessä on määrittelyongelma – korpuspohjaisessa analyysissäni aineistona ei ole itse asiassa korpus vaan yksi kokonainen teksti. Vallalla olevien *korpus*-sanan määrittelyjen mukaan korpus käsitetään kokoelmaksi tekstejä, ei siis yhdeksi tekstiksi (esim. Stubb 2001: 25). Kuitenkin tässä luvussa metodien kuvaamisessa esimerkiksi termi tekstipohjainen analyysi olisi mielestäni harhaanjohtava. Myös Sinclair (2004: 189) tekee selvän eron tekstin ja korpuksen välille, mutta hänen mukaansa korpuksen oleellinen piirre on se, että sitä ei lueta suoraan, vaan sen tutkimiseen käytetään epäsuoria havaintoja esiin tuovia työkaluja (kuten kollokaattilistoja tai konkordanssirivejä). Tässä luvussa lähestynkin edellä esiteltyä vihatekstiä juuri tällaisilla epäsuorilla työkaluilla, ja eteenpäin korpuksista puhuessani kyseinen vihateksti on yksi niistä (vihatekstiin viitataan jatkossa koodilla VT).

Referenssi- eli vertailukorpuksiksi valitsin sanomalehdistä (SK), akateemisista teksteistä (AK) sekä kaunokirjallisista teksteistä (KK) laaditut korpuksiset (tarkemmat tiedot: ks. lähteet). Tarkoitukseni ei ole vertailla systemaattisesti eri tekstilajien eroja, vaan käyttää kyseisiä korpuksia ikään kuin esimerkkeinä ei-vihapuheesta, jotta VT:n asenteellisten ilmausten analy-

11 On kuitenkin hyvä mainita, että erilaisten verkkomedioiden kommentointeja tarkastellessani huomasin, että kyseisen vihatekstin merkitystä esimerkiksi suomalaisen äärioikeiston manifestina on voimakkaasti kritisoitu.

12 Laadin kyseisestä vihatekstistä plain text -tiedoston Abbyy Fine Reader -ohjelmalla. Optisen lukemisen jälkeen VT sisälsi virheitä muun muassa ä- ja ö-kirjainten kohdalla sekä geminaatta-l oli monin paikoin korvautunut li-merkkijonolla. Nämä lukuvirheet korjasin manuaalisesti tekstieditorilla.

sointi ei perustuisi ainoastaan intuitiivisiin päätelmiin. AK ja KK (sekä VT) on lemmatisoitu Kielipankin sovelluspalvelimelle asennetulla HFST-pohjaisella *finnish-analyze.sh*-työkalulla. Kyseessä on Helsingin yliopiston kehittämä morfosyntaktinen jäsennin, joka annotoi automaattisesti tekstiin siinä esiintyvien sanojen morfosyntaktista tietoa. SK on puolestaan lemmatisoitu Lingsoft Oy:n Fintwol-jäsentimellä, joka on joitain muotoseikkoja lukuun ottamatta samanlainen kuin *finnish-analyze.sh*-työkalu.

Lemmatisointi tai annotointi tarkoittaa sitä, että jäsennin kirjoittaa automaattisesti tekstissä esiintyvän sanan, esimerkiksi *on*-verbin, perään seuraavat annotaatiomerkinnot, jotka ovat sanan kieliopillisia luokituksia (eli sanan perusmuodon, sanaluokan, aikamuodon, pääluokan ja persoonan):

on *olla* V Prs Act Sg3¹³

Tällaisen jäsennyksen avulla on mahdollista tehdä korpukselta kieliopillisia hakuja ja saada tietoa muun maussa tekstilajien kieliopillisista piirteistä. Tällaiset annotoidut aineistot sisältävät kuitenkin kielen homonymiasta eli eri sanojen samanmuotoisuudesta seuraavia päällekkäisiä tulkintoja, jotka osin hankaloittavat tulosten analysointia (tähän palaan luvussa 4.2.2).

Käytän tutkimuksessa myös kahta kielitieteilijöille suunnattua tekstikorpuserohjelmaa: Word-Smith Toolsia 6.0 sekä AntConcia.¹⁴ Kyseisillä ohjelmilla on kolme tekstitiedoston käsittelyn päätyökalua: sanalista (*wordlist*), avainsanalista (*keywords*) ja konkordanssi (*concord*). Sanalistalla luodaan tekstitiedoston saneista taajuuslista, avainsana-analyysillä verrataan tilastollisesti kahden korpuksen sanastollisia eroja ja konkordanssihaulla nähdään merkki- eli tekstiympäristö, jossa hakusana esiintyy (konkordanssista on kerrottu luvussa 2.2; avainsana-analyysiin palataan seuraavassa luvussa).

WordSmith Toolsissa tehdyn sanalistan sananmuoto-sane-suhteen (*type / token*) standardi T ilmaisee, kuinka rikas sanastollisesti kyseinen korpus on: mitä korkeampi kyseinen suhdeluku on, sitä vähemmän korpus sisältää samoja sananmuotoja. Taulukossa 1 on tutkimuksessa käytettyjen korpusten sanastoihin liittyviä tilastollisia lukuja.¹⁵

¹³ V = verbi, Prs = preesens, Act = aktiivi, Sg3 = yksikön 3. persoona.

¹⁴ AntConc-ohjelma on kaikkien vapaassa käytössä (www.laurenceanthony.net/software/antconc/).

Taulukko 1. Korpusten sanastojen rikkaus.

Korpus	Sanalistan saneet	Eri sananmuodot	Sananmuoto-sane	Standardi T
VT	10 012	5 084	50,78	69,66
AK	1 083 989	168 713	15,66	66,56
KK	998 544	167 764	16,80	68,18
SK	973 059	180 140	18,51	73,31

Taulukosta 1 nähdään, että SK eli sanomalehti Karjalaisista koostettu korpus on sanastoltaan rikkain, joten se sisältää eniten erilaisia sanamuotoja (standardi T 73,31). SK:n sanastollinen rikkaus selittynee korpuksen aihepiireillä: sanomalehdet sisältävät eri teemojen kautta paljon erilaisia propreja, kuten henkilönimiä, paikkojen nimiä ja yritysnimiä, sekä käsittelevät lyhyesti erilaisia asioita eri puolilta maailmaa. Sanastoltaan köyhin on puolestaan AK, mikä selittynee esimerkiksi sillä, että akateemiset teokset pysyvät tutkimuksen aiheessa. Tieteelliset tekstit sisältävät myös esimerkiksi arkipuheeseen verrattuna hyvin vähän avointa arvottamista (Sinclair 2004: 158).

Vaikka VT on tutkielmanmuotoinen kirjoitus tietystä aiheesta, se on sanastollisesti rikas – se ohittaa sanaston vaihtelevuudessa jopa kaunokirjalliset teokset. Yksi mahdollinen selitys on se, että vaikka VT on vain yksi teksti liitteineen tietystä aiheesta, se on vaihteittain etenevä suunnitelma. Toisin kuin tieteelliset tekstit, se sisältää myös paljon avointa arvottamista. VT:n sanaston rikkaus on yksi syy siihen, miksi kyseisestä maahanmuuttajavastaisesta tekstistä ei vastoin ennako-odotuksia löytynytäkään toistuvia negatiivisesti (tai positiivisesti) värittyneitä kollokaatteja esimerkiksi noodille MAAHANMUUTTAJA. Maahanmuuttajiin viittaaviin sanoihin liittyy VT:n sisällä erilaisia määritteitä sen verran vaihtelevasti, ettei toistoa ehdi kertyä.

Tilastot sanaston rikkaudesta eivät kuitenkaan kerro juuri tekstien sisällöstä, joten seuraavaksi tarkastelen, mitä sananmuotoja VT:ssä esiintyy. Pelkästään tiettyjen sanaluokkien taajuuksia tarkastelemalla voidaankin saada pätevä kuva kirjoitusten teemoista – frekventeimmät lekseemit voi käsittää tekstin tai tekstilajin ydinsanastoksi. VT:ssä yleisimmät substantii-

15 Miljoona sanaa sisältävä korpus on pieni. Esimerkiksi Sinclair (2004) esittää, että pieni korpus rajoittaa tutkimustuloksia ja suosittelee korpustutkimuksiin kymmenien ja satojen miljoonien sanojen korpuksia (189–190). (Tosin Sinclair puhuu englannin kielestä, jossa asioiden ilmaisuun tarvitaan usein enemmän sanoja kuin suomen kielessä, vrt. esim. *mennäänkö / shall we go.*) Kuitenkaan tutkimuskohteena ei aina ole kielenkäyttö yleensä, vaan tutkimuskohteena voi olla myös tietynlaisen sanaston liittyminen tiettyyn kontekstiin. Tällaista rajattua kielenkäyttöä tutkittaessa ei useinkaan ole mahdollista käyttää useita miljoonia sanoja sisältäviä korpuksia, koska niitä ei ole koostettu. Suuret korpukset eivät myöskään ole aina tutkimuksen kannalta välttämättömiä, sillä mitä rajatumpaa ilmiötä tutkitaan, sitä vähemmän laajemmista konteksteista kerätty data kuvaa juuri kyseistä ilmiötä.

visananmuodot ovat *suomen, aseiden, aseita ja toiminnan*, mikä kertoo osaltaan kirjoituksen sisältämästä ääriationalismista. Toisaalta lekseemi *SUOMI* esiintyy taajaan muissakin korpuksissa paitsi *KK*:ssa. Varsinkin *AK*:n frekventein sananmuoto eli *suomen* voi olla aluksi hieman yllättävä: kuitenkin *AK*:n koostumista tarkasteltaessa huomataan, että se sisältää useita suomalaista yhteiskuntaa käsitteleviä teoksia (ks. lähteet). Korpusanalyysissä onkin tärkeää huomioida, mistä teoksista korpus on koostettu.

Yleisempiä substantiiveja ja muita sanaluokkia listaamalla nähdään, mitä tarkoitteita on kuvattu teksteihin. Jotta voidaan ymmärtää, miten nämä tarkoitteet on esitetty erilaisissa teksteissä asennoitumisen kannalta, tulee vielä tarkastella, mitkä sanat ovat millekin korpukselle tai tekstille tyypillisiä ja millaisissa tekstiympäristöissä ne esiintyvät. Seuraavaksi luvussa 4.2 tarkastelen avainsana-analyysin tuloksia eli sitä, mitä vihan ilmaisun tai siihen yllyttämisen kannalta merkittävää sanastoa *VT*:ssä esiintyy tilastollisesti enemmän kuin muissa korpuksissa.

4.2 Keywords-analyysi: vihaan yllyttämiseen viittaavan sanaston tarkastelua

Stubbsin (1996: 171) mukaan kulttuurisesti merkittävien sanojen tunnistaminen vaatii intuitiota, mutta intuitiivisen tunnistuksen lisäksi tarvitaan metodi, jolla etsiä sanat systemaattisesti korpuksista. Kuten luvussa 4.1 totesin, keywords- eli avainsana-analyysillä esimerkiksi WordSmith Toolsia käyttäen tuloksena (eli *K*-arvona) saadaan systemaattisesti ne korpuksen sananmuodot, jotka esiintyvät tilastollisesti merkitsevästi useammin kuin vertailukorpuksessa. Tällöin kielentutkija voi intuitionsa pohjalta valita ne avainsana-analyysin esiin tuomat sanat, joihin perehtyy tarkemmin. Vaikka avainsana-analyysi on käytännöllinen tapa tuoda esiin korpuksen väliset sanastolliset erot, se on ”erittäin harvakseltaan käytetty menetelmä suomen kielien tai suomalaisen tekstilajitutkimuksen kentässä” (Jantunen 2012: 367).

Vertailin WordSmith Tools 6.0 -työkalun avainsana-analyysillä *VT*:n sanalistaan jokaisen korpuksen sanalistoihin eli tein kaikkiaan kolme avainsana-analyysiä. Avainsana-analyysit tehtiin lemmaamattomille korpuksille. Avainsana-analyysien tuloksista otin tarkempaan käsittelyyn ne sanat, jotka arvioin olevan olennaisia elementtejä vihan levittämisen kannalta. Seuraavana on esitetty avainsanalista 1, jossa on verrattu *VT*:n sanalistaan *SK*:n eli sanomalehti Karjalaisesta kootun korpuksen sanalistaan. Avainsanalistassa 1 on esitetty 20 ensimmäistä suurimman *K*-arvon saanutta sananmuotoa.

Avainsanalista 1. 20 suurimman K-arvon saanutta sananmuotoa, kun VT:tä verrataan SK:hon.

N	Avainsana	Taajuus (VT)	K-arvo
1	esim	45	250,89
2	älä	26	175,77
3	aseiden	16	118,54
4	tai	96	118,14
5	aseita	16	108,66
6	solun	13	107,42
7	n	20	103,31
8	olet	16	87,01
9	organisaatio	11	73,48
10	operaatioupseeri	8	73,32
11	tms	10	70,61
12	tahansa	20	69,28
13	netistä	8	67,07
14	jotka	46	64,35
15	järjestön	12	59,08
16	valkoiset	8	56,10
17	opettele	6	54,99
18	organisaation	8	54,33
19	aseet	7	52,00
20	suorittava	7	49,82

Avainsanalistasta 1 huomataan esimerkiksi, että lekseemi ASE esiintyy tilastollisesti merkitsevästi enemmän VT:ssä kolmena sananmuotona (*aseiden*, *aseita* ja *aseet*). Tämä kertoo osaltaan tekstin väkivaltaan liittyvästä sisällöstä. Itsessäänhan lekseemin ASE esiintyminen ei tarkoita, että teksti olisi aggressiivinen, sillä kyse voisi olla vaikkapa aseiden turvaohjeista. Kuitenkaan VT:ssä asia ei ole näin, vaan kyse on suorasta aseiden hankintaan ja käyttöön kannustamisesta tappamistarkoituksessa (tähän ja muuhun tässä luvussa käsiteltyyn sanastoon palaan tarkemmin seuraavassa luvussa).

Avainsanalistassa 1 substantiivisananmuodot *solun*, *organisaatio(n)*, *operaatioupseeri* ja *järjestön* viittaavat taas suunnitellun maahanmuuttajavastaisen liikkeen organisoitumistavoitteisiin. Listasta löytyy myös kolme tutkimuksen kannalta kiinnostavaa verbin muotoa: yksikön toisen persoonan *älä*, *olet* ja *opettele*. Olennaista on, että nämä toisen persoonan verbit on suunnattu puhuttelemaan suoraan lukijaa eli vastaanottajaa, johon tekstillä pyritään vaikuttamaan.

Avainsanalistan 1 sananmuoto *valkoiset* viittaa ainoastaan ihonväriin, ja se esiintyy VT:ssä *musta(ihoise)n* kanssa antonyymeinä eli vastakohtina. *Valkoiset* on tilastollisesti mer-

kitsevä sana myös VT:n ja AK:n välillä (K-arvo 45,83). Aikaisemmissa tutkimuksissa onkin havaittu, että noodeilla on vahva taipumus kollokoitua antonymiensä kanssa (Stubbs 2001: 103). VT:ssä tosin ei voine puhua näiden sanojen välisestä kollokaatiosta, sillä *mustat* ja *valkoiset* esiintyvät VT:ssä sanamäärällisesti kaukana toisistaan. Kuitenkin tekstin sisäistä vasta-kohta-asettelua havainnollistaa VT:stä haettu tekstinäyte 1.

1. **Mustat** tekevät kaikkialla lähes kymmenkertaisesti enemmän murhia, tappoja ja väkivaltarikoksia kuin **valkoiset**.

Seuraavana on avainsanalista 2, jossa on listattu vihatekstin 20 suurimman K-arvon saanutta sananmuotoa kun VT:n vertailukorpuksena on akateemisten tekstien korpus.

Avainsanalista 2. 20 suurimman K-arvon saanutta sanamuotoa, kun VT:tä verrataan AK:hon.

N	Avainlista	Taajuus (VT)	K-arvo
1	älä	26	186,64
2	esim	45	109,36
3	aseita	16	106,09
4	aseiden	16	102,25
5	solun	13	96,23
6	olet	16	87,36
7	järjestön	12	82,48
8	netistä	8	75,07
9	operaatioupseeri	8	75,07
10	jos	57	60,19
11	aseen	7	59,68
12	n	20	57,00
13	opettele	6	56,30
14	suorittava	7	56,19
15	pidä	15	54,35
16	maahanmuuttajien	7	53,53
17	iskun	7	51,34
18	monikulttuurisuuden	6	50,58
19	varo	6	50,58
20	tahansa	20	50,54

Myös AK:hon verrattuna VT:ssä esiintyy tilastollisesti enemmän ASE-lekseemiä sekä muuta sotaan tai taisteleamiseen viittaavia sanastoa (kuten *operaatioupseeri*, *iskun*). Kohteeseen viit- taavia merkitykseltään neutraaleja sananmuotoja ovat *maahanmuuttajien* ja *monikulttuurisuuden*.

Avainsanalistassa 2 partikkeli *tahansa* viittaa lukijan vakuuttamiseen. Sillä voidaan esi- merkiksi esittää jokin velvoite koskemaan kaikkia eli 'ketä tahansa'. Alistuskonjunktio *jos*

puolestaan vihjaa korpusten eroista virkerakenteissa, joissa ilmaistaan ehtoja. Avainsana-analyysin tuloksissa nähdään myös jo edellä esiin nostettujen kolmen verbin (*älä, opettele, olet*) lisäksi kaksi muuta lukijan puhutteluun viittaavaa sananmuotoa: *pidä* ja *varo*.

Viimeiseksi vertailin avainsana-analyysillä sanastollisia eroja VT:n ja kaunokirjallisista teoksista koostetun korpuksen välillä. Näitä eroja on esitetty avainsanalistassa 3, jossa on myös 20 suurinta K-arvon saanutta sananmuotoa.

Avainsanalista 3. 20 suurimman K-arvon saanutta sananmuotoa, kun VT:tä verrataan KK:hon.

N	Avainsana	Taajuus (VT)	K-arvo
1	#	302	1 286,37
2	esim	45	396,28
3	on	286	156,89
4	ovat	74	148,45
5	aseiden	16	146,72
6	tai	96	136,57
7	solun	13	119,21
8	aseita	16	110,45
9	n	20	110,30
10	voidaan	23	108,87
11	järjestön	12	95,09
12	organisaatio	11	94,00
13	voivat	18	88,70
14	tms	10	85,01
15	toiminnan	14	80,72
16	jne	8	73,35
17	netistä	8	73,35
18	operaatioupseeri	8	73,35
19	voi	54	71,04
20	pyritään	8	67,10

Avainsana-analyysin tulokset näyttävät, että kaunokirjallisissa teoksissa ei esimerkiksi käytetä niin taajaan numeromerkkejä (joihin # viittaa) kuin VT:ssä. Numeraalit eivät nousseet tuloksiksi muissa avainsana-analyyseissä, koska niitä käytetään tyypillisesti myös sanomalehti- ja akateemisissa teksteissä. Avainsanalistassa 3 esiintyvät myös verbit *on* ja *ovat*, jotka eivät esiinny eroina muissa avainsana-analyyseissä. KK:n sanalistan perusteella mahdollinen selitys *olla*-verbien suuremmalle esiintyvyydelle VT:ssä on se, että kaunokirjallisissa teoksissa verbien imperfektimuotojen (*oli, olivat*) käyttö on preesensia yleisempää.

VT:n ja KK:n välillä 20:n tilastollisesti merkitsevimmän avainsanan joukossa ei ole yhtään lukijan puhuttelemiseen viittaavaa imperatiivimuotoista verbiä. Koska merkitseviä

tilastollisia eroja ei esiintynyt, puhuttelua eli verbien käyttöä (yksikön) toisessa persoonassa voidaan pitää VT:tä ja kaunokirjallisuuden tekstilajia yhdistävänä piirteenä. Sota- ja taisteluterministö on sen sijaan VT:tä vertailukorpuksesta erottava piirre tässäkin vertailussa.

Vaikka avainsanalistojen 20:n suurimman K-arvon saaneen sananmuodon joukkoon ei tilastoitunut yhtään tabusanoja *neekeri* tai *ählämi* tai niistä muodostettuja yhdyssanoja, ne ovat silti avainsana-analyysin perusteella korpuksia erottavia sanastollisia piirteitä. Sananmuoto *ählämit* on VT:n ja SK:n välisessä avainsana-analyysissä 44:nneksi, VT:n ja AK:n analyysissä 48:nneksi sekä VT:n ja KK:n analyysissä 71:seksi suurimman K-arvon saanut avainsana. Sananmuoto *neekerit* esiintyy VT:ssä tilastollisesti enemmän kuin SK:ssa sekä KK:ssa (40:nneksi ja 97:nneksi suurimmat K-arvot), mutta ei akateemisiin teoksiin verrattaessa. Edellä mainittuja maahanmuuttajiin negatiivisesti viittaavia sanoja ei siis esiinny avainsanalistojen 20 suurimman K-arvon saaneen sananmuodon joukossa, mutta käsittelen kyseisiä sanoja luvussa 4.2.1, koska ne ilmaisevat suoraan kielteisiä asenteita.

Kaikkiaan vihatekstilajin kannalta olennaiseksi olettamaani avainsana-analyysien tuloksissa olevaa sanastoa ovat kohteeseen (*maahanmuuttajien, neekerit*) ja sotilaallis-operationaaliseen toimintaan viittaavat sananmuodot (*aseiden, iskun*) sekä lukijaa puhuttelevat toisen persoonan verbisananmuodot kuten imperatiivit *älä* ja *opettele*. Olennaista sanastoa ovat myös argumentointiin liittyvät partikkeli *tahansa*, ehto ilmaiseva konjunktio *jos* ja havainnollistava lyhennesana *esim.* Sanojen *neekeri* ja *ählämi* lisäksi avainsanalistojen 1–3 ulkopuolelta tarkempaan käsittelyyn valitut vihan levittämisen kannalta olennaiset kielenaineokset ovat kohteeseen neutraalisti viittaava *ulkomaa**, lukijaa puhutteleva pronomini *SINÄ* sekä nesessiivisyyttä ilmaisevat modaaliset ainekset *PITÄÄ* ja *oltava*.

Seuraavissa alaluvuissa 4.2.1–4.2.2 käsittelen tarkemmin avainsana-analyysien tuloksia asennoitumisen kannalta. Koska sanojen todellisen merkityksen päättely pelkistä sanalistoista olisi hyvin ongelmallista (ks. Sinclair 2004: 133), käsittelen avainsana-analyysin perusteella valikoimiani sanoja niiden tekstiympäristöissä eli haetuissa konkordanssiotoksissa. Vaikka huomio kohdistuu edellä mainittuja poikkeuksia lukuun ottamatta 20 suurimman K-arvon saaneisiin avainsanoihin, en kuitenkaan käsittele avainsanalistojen jokaista avainsanaa erikseen, vaan tarkastelen vain niitä avainsanoja (sekä niiden eri muotoja), jotka mielestäni ovat relevantteja lukijan kiihottamisessa rasistiseen vihaan. Näitä relevanteiksi luokittelemiani sanoja

olen jo nostanut esiin tässä luvussa. Vihaan kiihottamiseen liittyvän sanaston luokittelun Jantusen (2012: 365–366) käsitteitä hyödyntäen sisältöavainsanoiksi ja genreavainsanoiksi.¹⁶

4.2.1 Vihatekstin sisältöavainsanojen semanttinen prosodia

Sisältöavainsanat ovat tekstilajeille tyypillisiä sanoja, jotka kertovat mistä tekstissä on kyse. Esimerkiksi sana *bakteriologinen* on lääketieteellisille tekstile tyypillinen sana, joka ei esiinny ainakaan niin yleisesti muissa tekstilajeissa. Erilaiset erisnimet ovat taas kaunokirjallisuudelle tyypillisiä sanoja. (Jantunen 2012: 367.) Edellisen luvun avainsana-analyysien perusteella rajasin tämän tutkimuksen kannalta oleellisiksi VT:n sisältöavainsanoiksi vieraan kulttuurin edustajiin (esim. *maahanmuuttaja*, *neekerit*) ja heidän tappamisiin (esim. *iskujen*) viittaavat sanat.

Kuten luvussa 4.1 mainitsin, VT:n kohteeseen viittaaville sanoille, esimerkiksi MAAHANMUUTTAJA, ei löytynyt tarpeeksi samoja kollokaatteja, jotta olisi voinut puhua tilastollisesti lekseemin MAAHANMUUTTAJA negatiivisesta semanttisesta prosodiasta. VT:n kolme yleisintä merkitykseltään negatiivista kollokaattia esimerkiksi sananosalle *maahanmuut** ovat *vähentää*, *rikollisten* ja *karkotuksia*, mutta esiintymiä niillä jokaisella on vain kaksi. Vertailukorpuksissa (paitsi KK:ssa, jossa ei ollut yhtään esiintymää kyseiselle sananosalle) sananosan *maahanmuut** yleisimmät substantiivikollokaatit ovat *näkökulmasta*, *työpaikoista* (SK) ja *tuberkuloosi*, *tuberkuloosin* (AK), mutta myöskään vertailukorpuksista ei löytynyt kuin muutamia toistuvia kollokaattiesiintymiä.

Stewart huomauttaa aiemmissä tutkimuksissa tehdyistä päätelmistä, joissa semanttista prosodiaa ei voi havaita kuin tilastollisilla menetelmillä. Toisaalta Stewartin mukaan mitkään tutkimustulokset eivät kuitenkaan viittaa, ettei semanttista prosodiaa voisi havaita myös ei-tilastollisesti. (2013: 81.) Tässä tutkimuksessa tarkastelun kohteena ei olekaan tiettyjen noodien negatiivinen semanttinen prosodia yleisessä kielenkäytössä tai suurissa korpuksissa vaan tiettyssä vihatekstissä. Tästä seuraa ainakin osin aikaisemmasta tutkimuksesta poikkeava näkökulma, jossa tietyille sanoille tulkitaan tekstikohtaista semanttista prosodiaa, kun noodien kollokaatteja tarkastellaan lähinnä konkordanssiotoksissa ainoastaan yksittäisessä tekstissä. Näin noodin merkityksen määrittelyssä painottuu juuri VT:n tekstiympäristö, eikä se, missä ympäristössä noodi ”yleensä” esiintyy.

¹⁶ Jantusen sisältö- ja genreavainsanoja (2012: 365–366) voi verrata Larjavaaran (2007: 73–74) semantiikan intensionaalisiin ja ekstentionaalisiin merkkeihin.

Kun noodille määritellään tekstiympäristöön perustuvaa semanttista prosodiaa, noodia kannattaa tarkastella mahdollisimman monilta konkordanssiriveiltä. Kuten luvussa 2.2 totesin, tekstikonteksti voi paljastaa jotain, mikä ei näy kollokaattilistoista. Koska noodin kollokaatit voivat olla semanttiselta prosodialtaan hyvinkin laajasti jakautuneita (Stubbs: 2001: 106), konkordansseista voidaan huomata todisteita niistä kielteisistä asenteista, jotka olisivat jääneet kollokaattilistoista havainnoimatta. Metodologisesti tarkastelun näkökulman voi ajatella riippuvan korpuksen koosta: mitä suurempi korpus, sitä enemmän saadaan tilastoitua tiettyjä frekventtejä kollokaatteja, mutta tällöin kaikkien konkordanssirivien tarkastelu käy työläämmäksi. Tässä tutkimuksessa analyysin kohde eli VT on taas suhteellisen pieni, joten samoja kollokaatteja ei esiinny tiettyjen noodien läheisyydessä merkittäviä määriä, mutta jokaisen noodin konkordanssirivin syvempi laadullinen tarkastelu on vielä suhteellisen käytännöllistä.

Seuraavaksi tarkastelen mitä VT väittää maahanmuutosta tai maahanmuuttajista hake-
malla sananosan *maahanmuut** tekstiympäristöjä. Nämä tekstiympäristöt sain esiin tekemällä konkordanssihaun sananosasta *maahanmuut**, jossa asteriksi vastaa mitä tahansa merkkejä. Haku tuotti seuraavanlaisia tekstiympäristöjä:

Konkordanssi 1 . Esimerkkejä sananosan *maahanmuut** tekstiympäristöistä VT:ssä.

17 puheenjohtaja [NN]: "Laittomille	maahanmuuttajille	ehdoitta pysyvä oleskelulupa
18 edistävät suomalaiset. Tähän lasketaan	maahanmuuttomyönteiset	poliitikot ja lakimiehet
19 jotta "kanta" pysyisi vakiona, lisäksi	maahanmuuttoagendaa	edistäviä vaikuttavissa
20 asian olla): Ei tehdä mitään tai lisätään	maahanmuuttoa	(Hallituksen nykylinja) ja
21 kohteisiin. Tiedetään, että yksi loisiva	maahanmuuttaja	aiheuttaa n. 20 000 euron
22 ratkaisu ei ole enää mahdollinen.	Maahanmuutto	ja monikulttuurisuus ei ole asia
23 [NN:n] päätoimittaja [NN]:	"Maahanmuuttajista	Suomelle selvät säästöt"
24 toiminnalla ollut käytännössä merkitystä	maahanmuutto-ongelmaan.	[NN] todennäköisesti
25 vähä-älyisyys on tärkein syy, miksi	maahanmuuttajat	eivät sulaudu joukkoomme ja
26 ongelmia, ei tunnu merkitsevän mitään.	Maahanmuuttajien	halutaan olevan pyhimyksiä,

Konkordanssista 1 näkyy, että sananosaa *maahanmuut** käytetään myös kohteen kannalta myönteisissä väitteissä (rivit 17 ja 23). Tällöin kyse on lainatusta toisen henkilön maahanmuuttomyönteisestä kommentista, jolloin viha kohdistetaan tähän referoituun henkilöön eikä suoraan maahanmuuttoon tai maahanmuuttajiin. Kansanryhmää vastaan kiihottamisessa vastakkaisen mielipiteen referointia voikin pitää sille tyypillisenä argumentaatiopiirteinä, ja nämä lainatut tekstinosat tuovat haasteita tekstirakenteen tutkimukseen (Tavi 2014: 27–28; Vitikka 2014: 44–49) myös korpusmenetelmillä.

Yleisemmin sananosa *maahanmuut** saa kuitenkin negatiivisen semanttisen prosodian, eli sananosan läheisyydessä esiintyy jokin siihen liittyvä negatiivinen lekseemi (esim. *loisiva*,

vähä-älyisyys ja *ongelma*). Negatiivinen prosodia ei siis erotu VT:ssä useiden toistuvien sananmuotojen kautta, mutta konkordanssiriveistä tarkasteltuna maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin liitetään kielteisyyttä vaihtelevilla määritteillä ja lausekkeilla. Stewart (2013: 40) kirjoittaakin semanttisella prosodially olevan kaksi yleisesti tunnettua ominaisuutta: asennoitumiseen liittyvä tehtävä ja ainakin osittainen piiloitettavuus.

Toinen VT:ssä esiintyvä kohteeseen liittyvä itsenäisesti neutraali lekseemi on ULKOMAA sekä sen johdannaiset ja yhdyssanamuodot. Lekseemi ULKOMAALAISET esiintyi kaikissa avainsana-analyysien tuloksissa 65:n suurimman K-arvon saaneen avainsanan joukossa. Konkordanssissa 2 on näytteitä sananosan *ulkoma** tekstiympäristöistä.

Konkordanssi 2. Esimerkkejä sananosan *ulkoma** tekstiympäristöistä VT:ssä.

7 pyritään kohdistamaan ei-suotaviin	ulkomaisiin	tahoihin. Organisaation johto
8 Kiinalaiset viisaat vain totesivat, että	ulkomaalaisia	on liikaa ja rupesivat
9 ensi kaudelle!" 41. [NN]:	"Ulkomailla	syntyneiden osuus lähenee
10 tajun päättäjiltä. Juuri hyväksytty	ulkomaalaislaki	avaa ovet totaalisesti. Oikea
11 molemmat paperinpalat, "suomipala" ja	"ulkomaalaispala"	vereesi, sen jälkeen laita
12 käyttää järjestön ulkopuolisia kotimaisia ja	ulkomaisia	ammattilaisia ja jopa romaneita
13 tulee voida arvostella voimakkaastikin ja	ulkomaalaispolitiikka	on yksi sen osa. Jos
14 on pöydän vasemmalla puolella ja	ulkomaalaispaperi	oikealla. Puhdista vasen
15 asia. Ruotsi on hyvä esimerkki maasta, jossa	ulkomaalaispolitiikka	on ollut huomattavasti
16 Tulevaisuus näyttää järkyttävältä.	Ulkomaalaisten	määrä Suomessa 2 500 000

Konkordanssissa 2 rivillä 7 sananosan *ulkoma** kollokaattina on suoraan kielteinen määrite: *ei-suotaviin*. Ulkomaalaisten kasvavaan määrään viitataan kielteisesti riveillä 8 ja 16. Rivillä 15 on puolestaan esimerkki maahanmuuttovastaisesta argumentoinnista, jossa käytetään Ruotsin liian avoimeksi koettua maahanmuuttopolitiikkaa varoittavana esimerkkinä.

Kolmas kohteeseen myös neutraalisti viittaava avainsana on *monikulttuurisuus*. Esimerkkejä sananosan *monikulttuurisuus** esiintymisympäristöistä VT:ssä on nähtävissä konkordanssista 3.

Konkordanssi 3. Esimerkkejä sananosan *monikulttuurisuus** tekstiympäristöistä VT:ssä.

6 Tarvittava määrä henkilöitä taistelemaan	monikulttuurisuusmädänneisyyttä	vastaan on vain
7 26 on virtuaalinen väräysmalli, jossa	monikulttuurisuutta	torjuva järjestö/organisaatio
8 enää mahdollinen. Maahanmuutto ja	monikulttuurisuus	ei ole asia, joka
9 mikäli annamme Suomen mädäntyä	monikulttuurisuuteen	tekemättä mitään. Levittääkää
10 jopa 40% maan rikollisuudesta. 4. Kaikki	monikulttuurisuusagendaa	edistävät suomalaiset.
11 edistävät mädänneisyyttä aiheuttavaa	monikulttuurisuutta	(esim. Lista sivulla 33).
12 tietenkin poliitikot, median edustajat,	monikulttuurisuustutkijat	ja virkamiehet. Siten heitä
13 keskittyä vain Suomen mädättäjiin,	monikulttuurisuuden	edistäjiin. Lisäksi telottaa
14 tahoilta, jotka ovat kyllästyneet	monikulttuurisuuteen.	Suomi voisi toimia
15 voisi toimia koekenttänä uudentyypisessä	monikulttuurisuuden	torjuntataistelussa.

Konkordanssin 3 rivillä 6 yhdyssana *monikulttuurisuusmädänneisyttä* on esimerkki luvussa 3.1 mainitusta sananmuodostuksesta, jossa itsenäisesti neutraali sana (*monikulttuurisuus*) yhdistetään kielteiseen sanaan (*mädänneisyys*). Tällöin yhdistettyjen sanojen yhteismerkitys on negatiivinen. Lekseemille MONIKULTTUURISUUS negatiivista semanttista prosodiaa tartuttavia kollokaatteja ovat esimerkiksi *torjuva*, *mädäntyä* ja *kyllästyneet* (rivit 7, 9, 14).

Edellä esitetyt avainsana-analyyseissä esiin nousseet sanavalinnat VT:n kohteista (*maahanmuuttajien*, *ulkomaalaiset* ym.) ovat siis itsenäisinä sanoina merkityksiltään kutakuinkin neutraaleja, mutta kun niitä käytetään tarpeeksi erilaisissa negatiivisissa tekstiympäristöissä, myös niiden itsenäinen merkitys voi mahdollisesti konnotoitua kielteiseksi. Yhden vihatekstien tavoitteista voikin ajatella olevan, että esimerkiksi koko käsite *maahanmuuttaja* saadaan assosioitumaan kielteisiin tarkoitteisiin.

VT:ssä käytetään vieraan kulttuurin edustajista myös suoraan kielteisiä ilmauksia, kuten tabusanoja *neekeri* ja *ählämi*. Tabusanalla tarkoitan sellaista sanaa, jota ei käytetä sen halventavuuden takia virallisissa yhteyksissä. Sanoja *neekeri* tai *ählämi* ei juuri esiinny muissa korpuksissa: SK:ssa NEEKERI esiintyy kerran (*neekereiden*) ja AK:ssa 15 ja KK:ssa 22 kertaa joko lekseeminä tai yhdyssanan osana. *Neekeri*-sana esiintyy näissä vertailukorpuksissa, koska sana on ollut aiemmin käytössä ei-tabusanana (esimerkiksi teoksen *Kymmenen pientä neekerinpoikaa* nimessä). AK:ssa on lisäksi kyseisen sanan käyttöä osana rasistisia referointeja, mutta tällöin kyse on rasistisen diskurssin tutkimuksesta. Lekseemiä ÄHLÄMI ei esiinny vertailukorpuksissa kertaakaan.¹⁷

Toisin kuin referenssikorpuksissa, VT:ssä edellä mainittuja tabusanoja käytetään suoraan rasististen mielipiteiden levittämisessä. Koska kyseisten sanojen merkityksen kielteisyys on yleisesti tunnettua, sanojen kielteisyyden arvioimiseen semanttisen prosodian käsitettä ei tarvita (Stewart 2013: 58–59). Kuitenkaan pelkkä tieto siitä, että näitä sanoja esiintyy tekstissä, ei kerro tarpeeksi tekstin sisältämästä asennoitumisesta. Tärkeää onkin tarkastella, mitä merkityksiä näillä tabuilmauksilla ilmaistaan niiden omassa kontekstissa. Sananosahaku *neeker* + nekru** tuotti konkordanssin, josta esimerkkeinä ovat seuraavat kymmenen riviä.

¹⁷ Sanaa *ählämi* ei löydy myöskään Kielitoimiston sanakirjasta (toisin kuin esim. *neekeri*, *hinttari*).

Konkordanssi 4. Esimerkkejä sananosan *neeker** ja *nekr** tekstiympäristöistä VT:ssä.

4 haittaa ja tulevaisuudessa vielä enemmän.	Neekerit	keskimääräisen vähäisen älykkyyden
5 tiedän, että suurin osa on hevonpaskaa ja	neekeripalloilujen	tuloksia, mutta rivienvälistä
6 vastaan tulee tapahtumaan. Ehkä ählämit ja	nekrut	tappavat satunnaisia suomalaisia
7 kun n. 90% täällä olevista ählämeistä ja	neekereistä	on poistunut eikä uudet uskalla
8 paikkakunnalla kullakin likvidoidaan joukko	neekereitä	ja ählämeitä samanaikaisesti.
9 porukka, mitä tiedän. tämä ryhmä eli keskellä	neekerigettoa	eikä kukaan häirinyt heitä. On
10 kodinkoneita. Älä pyri samaan tasoon kuin	neekeri	[NN]. Osta mitä tarvitset
11 kaikki kaupungilla päivisin liikkuvat	neekerit	ja ählämit naisia ja lapsia unohtamatta
12 esim. öisin kaupungin kadulla maleksivat	neekerit	ja ählämit. Kun katu on otettu
13 helvettiä, jos täällä pyörii toista miljoonaa	neekeriä	tai ählämiä. Ulkonaliikkuminen ei ole

Konkordanssista 4 on nähtävissä esimerkkejä tekstin kohteista esitetystä väitteistä, joiden mukaan kohteet ovat vaaraksi suomalaisille (esim. rivi 6: [e]hkä – – *tappavat satunnaisia suomalaisia*). Yksi VT:ssä esitetty rasistinen perustelu, miksi kohteiden esitetään aiheuttavan haittaa suomalaisille, on heidän väitetyt vähäisemmät älykkyydet (rivi 4). Rivillä 8 NEEKERI esitetään likvidoinnin kohteena.

Myös konkordanssihaku sananosalle *ähläm** toi esiin aggressiivisesti asennoituneita tekstiympäristöjä:

Konkordanssi 5. Esimerkkejä sananosan *ähläm** kontekstista VT:ssä.

1 että yksi tapettu afrikkalaisperäinen,	ählämi	tai multikultigendan puolestapuhuja
2 vastaan tulee tapahtumaan. Ehkä	ählämit	ja nekrut tappavat satunnaisia suomalaisia
3 kaupungin kadulla maleksivat neekerit ja	ählämit.	Kun katu on otettu haltuun eikä
4 kaupungilla päivisin liikkuvat neekerit ja	ählämit	naisia ja lapsia unohtamatta. tämä
5 ongelmia. Todennäköisesti nekrut ja	ählämit	saavat sympatiaa, syntyy erilaisia
6 kullakin likvidoidaan joukko neekereitä ja	ählämeitä	samanaikaisesti. -toistetaan vaatimus
7 on saavutettu, kun n.90% täällä olevista	ählämeistä	ja neekereistä on poistunut eikä
8 on n. 70 ja Lähi-ltä peräisten	ählämien	n. 85. Suomalaisten keskimääräinen
9 täällä pyörii toista miljoonaa neekeriä tai	ählämiä.	ulkonaliikkuminen ei ole enää turvallista
10 tehokkainta. Kuka tahansa nekrut tai	ählämi,	oli mies, nainen tai lapsi pitää saada

Konkordanssin 5 rivillä 1 lekseemiin ÄHLÄMI liittyy kielteinen TU-partisiippi *tapettu* ja rivillä 2 puolestaan kielteinen verbi *tappavat*. Rivillä 9 esitetään väite, että kohteet aiheuttavat sen, että ”ulkona liikkuminen ei ole enää turvallista”.

Useimmiten ÄHLÄMI esiintyy kielteisessä tekstiympäristössään rinnastuskonjunktioilla yhdistettynä lekseemiin NEEKERI tai NEKRU kanssa (*neekerit ja ählämit*). Kaikkiaan tabusanoihin *neekeri* ja *ählämi* liittyy VT:ssä kielteisiä kollokaatteja kuten *rötöstelytaipumus*, *rikostilastoissa*, *hevonpaskaa*, *ongelmia*, *ongelma*, *likvidoidaan*. Vaikka jokaisella edellä mainitulla ja muilla vastaavilla kielteisillä kollokaateilla on VT:ssä vain yksi esiintymä / sananmuoto, yhdessä ne muodostavat kymmeniä kielteisesti asennoituneita kollokaatioita.

Edellä on käsitelty, kuinka VT:ssä viitataan kohteisiin eli minkälaisia sanoja kohteista käytetään ja minkälaisessa tekstiympäristöissä kyseiset sanat esiintyvät. Näiden lisäksi sisältö-avainsanoista vihan levittämisen kannalta merkittäviä ovat lekseemit ASE ja ISKU, sillä ne liittyvät kohteen hengen uhkaamiseen.

Luvussa 4.2 totesin, että ASE-lekseemin esiintyminen VT:ssä liittyy tappamiseen yllyttämiseen. VT:ssä on aseista kertova oma erillinen lukunsa, jossa lukijaa pyritään motivoimaan aseiden varastamiseen esimerkiksi Suomen puolustusvoimilta. Esimerkkejä aseiden valmistamisen ja hankinnan ohjeista on nähtävissä seuraavilta konkordanssiriveiltä.

Konkordanssi 6. Esimerkkejä sanamuodon *aseiden* tekstiympäristöistä VT:ssä.

7 solmimaan oikeat luottamukselliset kontaktit.	Aseiden	toimittajallakin on tärkeintä saada
8 kontaktit on löydetty, hyvälaatuisten	aseiden	hankinta on yksinkertaista. Vaaditaan
9 tämä päivänä täysin rutiinitehtävä.	Aseiden	piirustuksia löytyy netistä runsaasti
10 tietokoneohjelmat saa netistä.	Aseiden	osat vaativat lämpökäsittelyä {karkaisu
11 paineen kestäviä hydrauliputkia.	Aseiden	valmistukseen vaadittavat välineet
12 on viattoman näköinen. Siten	aseiden	hankinnassa on kolmaskin vaihtoehto.
13 hankinnassa on kolmaskin vaihtoehto.	Aseiden	osat voidaan tilata eri metallipajoista
14 vaihe -organisointi, järjestön rakentaminen,	aseiden	sekä muiden tarvikkeiden hankinta,
15 vuoksi patruunoiden käsittelyssä ja	aseiden	latausvaiheessa pyritään välttämään
16 tai muulla riittävällä tavalla. -	Aseiden	hävittäminen: Heti iskun jälkeen

Konkordanssin 6 riveillä 8, 12, 13 ja 14 viitataan tai ohjeistetaan lukijaa suoraan aseiden hankintaan. Näillä riveillä sanamuodon *aseiden* kollokaattina onkin lekseemi HANKINTA. Rivillä 16 puolestaan *aseiden* läheisyydessä esiintyy sanamuoto *iskun*.

VT:ssä sanalla *isku* viitataan maahanmuuttajataustaisen tai maahanmuuttomyönteisen henkilön suunniteltuun tappoon. Tämä on nähtävissä konkordanssista 7 (esim. rivi 29), joka esittää lekseimin ISKU tekstiympäristöjä.

Konkordanssi 7. Esimerkkejä lekseimin ISKU tekstiympäristöistä VT:ssä.

20 myös ylempää toimeksiantoja tiettyjen	iskujen	valmistelemiseksi. Tiedustelu-upseeri
21 asetta päätetään käyttää myöhemmin toiseen	iskuun	(esim. pula aseista), niin ase on
22 Toisen aikarajan umpeuduttua toistetaan	iskut	yhtä-aikaisesti hiukan laajempina ja se
23 tms todisteiden jättämistä niihin. Tärkeää	Iskun	todisteiden hävittäminen: -kännykät ja
24 organisaatio (kymmeniä soluja) ja valmius	iskuihin	saadaan aikaan vuoden 2009 loppuun
25 23 maahantunkeutujia. Varotoimenpiteet	iskujen	suorittamisessa. Aseet ovat käytännössä
26 (2-5/solu), suorittavat varsinaiset	iskut.	Operaatioupseeri valitsee suorittavan
27 varoituksia, tekevät sen omalla vastuulla.	Iskussa	pyritään, että uhrien ei pidä antaa
28 enää uskalla liikkua öiseen aikaan voidaan	iskut	kohdistaa arvokkaampiin kohteisiin.
29 murhaa vuodessa toteutuisi. Tosin, jos yhdessä	iskussa	tuhotaan kerralla useampi

Sotaterminologiaan kuuluvaa lekseemiä ISKU toistetaan VT:ssä useaan kertaan (34 esiintymää). Lekseimin ISKU käytössä ei juuri esiinny harkitsemattomuutta ilmentävää affektista sanastoa toisin kuin useissa muissa ilmoitetuissa vihateksteissä, joissa viitataan tappamiseen

(ks. luku 3.2). Sanan *isku* voi VT:ssä ajatella olevan itsessään eufemismi eli hienovarainen kiertoilmaus tappamisesta. Tyypillinen piirre sanan *isku* käytössä on myös, että iskuun viittaava verbi on usein passiivissa (esim. rivit 29, 22, 21: *iskussa tuhotaan, toistetaan iskut, asetta päätetään käyttää – – iskuun*), jolloin tekijää ei tarkenneta. Jos iskun toteuttava toimija on mainittu, toimijasta käytetään useimmiten epäspesifistä kollokaatiota SUORITTAVA HENKILÖ (tähän palaan luvussa 4.2.2).

VT:ssä käytetään tappamisesta myös sanoja, jotka eivät tulleet esiin avainsana-analyysissä. Kyseiset sanat eivät ole VT:n avainsanoja, sillä ne esiintyvät VT:ssä eri muotoisina ja harvoin. Yksi tällainen sana on *murha*, jonka toteuttamisesta käytetään esimerkiksi verbiketjua *pystyisi suorittamaan*.

2. Minkälainen järjestö pystyisi suorittamaan 1-3 murhaa päivässä?

VT:ssä on myös 11 tappamiseen viittaavaa sanaa, jotka ovat sanan *likvidoida*¹⁸ eri taivutusmuotoja ja johdoksia (*likvidoidaan, likvidointia*) tai sisältävät sanan *likvidointi* (*likvidointiaalto*). Sananosahauilla *tapp** tulokseksi tuli puolestaan kahdeksan osumaa, joista osa kertoo kohteiden tappamisesta ja osa kohteiden tekemistä tapoista.

Tässä luvussa olen käsitellyt VT:n sisältöä sanastollisesti vihan ilmaisun ja viharikoksiin yllyttämisen kannalta. Olen esittänyt avainsana-analyysihin perustuen konkordanssirivejä useista vihan ilmaisun kannalta merkittävistä lekseemeistä, mutta VT:ssä ilmeni myös sellaista vihaan liittyvää kielenkäyttöä, mikä ei noussut sanamuodon varioinnin ja vähäisen esiintymisen takia esiin tilastollisilla menetelmillä. Ilmauksen rakenteeseen liittyvää vaihtelua on kuitenkin huomattu myös suomalaisten toisilleen esittämissä kehuissa (Etelämäki ym. 2013: 486). Näyttäisikin, että affektisen viestin rakenteen variointi ei liity esimerkiksi tietyn aatteen tai tunteen vaan ylipäänsä asennoitumisen ilmaisuun – niin kehujen kuin solvausten esittämisessä onkin hyvin erilaisia käytäntöjä. Tämä lieneekin yksi merkittävä piirre, joka vaikeuttaa laittomien vihakirjoitusten määrittelyä.

4.2.2 Vihatekstin genreavainsanat

Edellisessä luvussa käsitellyt sisältöavainsanat kertovat tekstin aiheesta, mutta tässä luvussa käsiteltävät genreavainsanat kertovat tekstilajin ominaisuuksista. Jantusen mukaan genre-

¹⁸ *Likvidointi* määritellään esimerkiksi Kielitoimiston sanakirjassa sanoilla hävittää, tuhota, teloittaa (KS s. v. *likvidoida*).

avainsanoilla tavoitetaan ”nimenomaan ne avainsanat eli sellaiset ilmaukset, jotka ovat tyyppisiä tutkittavalle genrelle, eivät pelkästään yksittäiselle tekstile”. (2012: 367, 369.) Tässä tutkimuksessa poikkean edellä mainitusta genrenäkökulmasta siinä mielessä, että käsittelen genreavainsanoja nimenomaan yhdestä tekstistä. Valitsin tällaisen lähestymistavan, sillä, kuten edellä olen todennut, yleistä vihagenreä, -korpusta eikä näin ollen vihagenreavainsanojakaan ei ole toistaiseksi määritelty. Luvussa 4 mainitsemieni syiden perusteella oletan kuitenkin VT:n olevan tyyppillinen vihagenren edustaja.

Genreavainsanat ovat siis tekstilajille ominaisia kieliopillisia sanoja kuten pronomineja tai modaaliverbejä, jotka kertovat tekstin tyylistä. Esimerkiksi akateemisissa teksteissä tyyppillisesti lukijaa ei puhutella *sinä*-pronominilla tai käytetä verbien imperfektimuotoa, mikä on taas tyyppillistä kaunokirjallisuudelle. Genreavainsanoissa kyse ei ole esimerkiksi tabusanoista tai negatiivisesta semanttisesta prosodiasta vaan keinoista, joilla (asenteellista) sisältöä välitetään. Kuitenkin joissain tapauksissa, kuten esimerkiksi numeraaleissa, sisältö- ja genreavainsanojen raja on häilyvä (Jantunen 2012: 367–369). Koska avainanalyysien perusteella VT:lle ominaiset kieliopillisiin piirteisiin viittaavat sanat ovat enimmäkseen toisen persoonan pronomineja ja verbejä, painotan puhutteluun viittaavaa sanastoa, mutta käsittelen myös kielenkäytön modaalisuutta ja argumentointia ilmentäviä piirteitä.

Yhdeksi merkittäväksi vihatekstin piirteeksi voidaan ajatella, että se pyrkii vaikuttamaan lukijaansa eli esimerkiksi kiihottamaan kansanryhmää vastaan. Kun kyseessä on VT:n tyyppinen lukijaa puhutteleva kirjoitus, tekstin vaikutuspyrkimyksiä voidaan lähestyä tutkimalla lukijalle suunnattuja sanojen toisen persoonan muotoja. Esimerkiksi Anna Mauranen (2006) on tutkinut ja verrannut *SINÄ*-lekseemiä elämäntaito-oppaiden supisuomalaisissa ja käännössuomen korpuksissa. Maurasen mukaan toisin kuin supisuomalaisissa teksteissä, käännösteksteissä ”teksti puhutteli lukijaa ikään kuin suorassa dialogissa”. Mauranen teki edellä mainitun johtopäätöksen, sillä käännösteksteissä *SINÄ*-lekseemi esiintyi lähes kahdeksan kertaa enemmän kuin supisuomalaisissa teksteissä. Myös havainnot käännöskorpuksen konkordanssiotoksista tukivat päätelmää suuremmasta lukijan puhuttelusta. (Mts. 225–227.)

Maurasen (2006) tavoin vertailin *SINÄ*-lekseemiä omassa aineistossani. Tilastoin jokaisen tutkimuksessa käytetyn korpuksen *SINÄ*-lekseemin eli *sinä*-sanan kaikkien mahdollisten sananmuotojen yhteenlasketut taajuudet. Taajuudet on esitetty taulukossa 3.

Taulukko 3. SINÄ-lekseemin esiintyminen korpuksissa.

Korpus	Taajuus	%
KK ¹⁹	3632	0,36
VT	27	0,26
SK	141	0,01
AK	92	<0,01

Taulukossa 3 esitetyt taajuudet ovat keskenään tilastollisesti merkitseviä (log-likelihood 6578,68; $p < 0,001$) eli tutkimuksessa käytetyt korpuksset eroavat toisistaan SINÄ-lekseemin käytössä.

Vain kaunokirjallisten tekstien korpukseen verrattaessa VT:ssä ei esiinny tilastollisesti merkitsevästi enemmän lekseemiä SINÄ (2,65; $p = 0,10$). *sinä*-pronomineja pidetäänkin kaunokirjallisuudelle ominaisena sanastollisena piirteenä, mutta tämä selittyy ainakin suurimmaksi osaksi fiktiivisten henkilöhahmojen tai kertojien esittämällä repliikeillä. Tällöin *sinä*-sanan käyttö ei ole lukijan puhuttelua, koska kyseiset repliikit puhuttelevat ainakin pääsääntöisesti toista fiktiivistä hahmoa. Tästä esimerkkinä on KK:sta otettu tekstinäyte 3.

3. Ahearne, **sinä tulit** taas, hymähtää matikanopettaja.

Samanlainen kaunokirjallinen dialoginen kielenkäyttö on kyseessä pääsääntöisesti myös muiden KK:ssa esiintyvien toisen persoonan sanojen (*älä, opettele*) kanssa. Tämä on syy siihen, ettei (lukijan) puhutteluun viittaavia toisen persoonan muotoisia genreavainsanoja esiinny avainsanalistassa 3.

VT:ssä on sen sijaan AK:hon (127,71; $p < 0,0001$) ja SK:hon (102,45; $p < 0,0001$) verrattuna tilastollisesti merkitsevästi enemmän SINÄ-lekseemin esiintymiä, joista kaikki puhuttelevat juuri lukijaa. Näin kaikkien korpusten SINÄ-lekseemin esiintymien perusteella VT:ssä pyritään muita tekstilajeja enemmän puhuttelemaan eli vaikuttamaan suoraan lukijaan *sinä*-pronominin avulla. Tätä voi pitää merkittävänä kielellisenä piirteenä, kun arvioidaan yllyttääkö jokin teksti suorasti lukijaa esimerkiksi viharikollisuuteen. Seuraava konkordanssi 8 esittää, kuinka SINÄ-lekseemi esiintyy VT:ssä.

19 Lekseemin SINÄ lisäksi KK:ssa on vielä slangimuotoisen lekseemin SÄ esiintymiä, joita ei ole tilastoitu taulukkoon 3.

Konkordanssi 8. Esimerkkejä lekseemin SINÄ tekstiympäristöistä VT:ssä.

5 mitään sanottavaa". Kukaan muu kuin	sinä	itse ei voi auttaa, kun olet
6 julkinen hahmo. Kun he kutsuvat	sinua	rasistiksi, hymyile ja sano: ”etkö sinä
7 teknisillä apuvälineillä ja lisäksi	sinut	voidaan tappaa helposti, kun ei ole
8 toimineet sinua ennen luottavat	sinuun	ja ne, jotka tulevat sinun
9 pakomatalla. Mene sinne, mihin	sinun	vähiten oletetaan menevä
10 Opettele elämään sillä mitä	sinulla	on. Älä missään nimessä
11 pääset alkuun, loppu on	sinusta	itsestäsi kiinni. 30 8. väkivallan
12 vallanpitäjät päättävät, että on	sinun	aikasi. 11) Tunnista median
13 voivat joskus pelastaa	sinut	vankilatuomiolta. Elämme
14fanaattinen kiihko pitää	sinut	liikkeellä suuren osan

Konkordanssin 8 esittämässä otoksessa *sinä*-pronomini on lähellä kirjoittajan ja lukijan välistä suhdetta. Lukijaa ohjeistetaan suoraan imperatiivilauseilla (esim. rivit 6, 9, 10), mutta myös indikatiivilauseilla (esim. rivit 5, 11), joissa verbit ovat preesensmuotoisia. Tällaista *sinä*-pronominin käyttöä on lähinnä vihatekstin sisältämässä liitteessä, jossa amerikkalainen rasistiksi tunnustautuva henkilö kertoo selviytymisohjelmaisesti neuvoja, kuinka toimia systemaattisesti vieraan kulttuurin aggressiivisena vastustajana. Koska kyseessä on tietynlainen lukijan ohjeistus rasistiseen käyttäytymiseen, liite onkin lähes kokonaisuudessaan lukijan puhuttelua.

Kuten konkordanssista 8 voidaan nähdä, *sinä*-pronominin kanssa esiintyy myös verbien käyttöä yksikön toisessa persoonassa. Luvussa 4.2 esitetyistä avainsanalistoista 1 ja 2 paljastui, että VT eroaa AK:sta ja SK:sta lukijan puhuttelun osalta ainakin kolmen sananmuodon suhteellisissa taajuuksissa: *olet*, *älä* ja *opettele*. Seuraavassa konkordanssissa 9 on esimerkkejä sananmuodon *olet* tekstiympäristöistä.

Konkordanssi 9. Esimerkkejä sananmuodon *olet* tekstiympäristöistä VT:ssä.

1 mietiskelyä niin pitkään, että	olet	100% varma päätöksestäsi. Jos päätät
2 nimesi ja allekirjoita se.	Olet	nyt virallisesti järjestön jäsen
3 levitä sanaa. Toimi, jos	olet	toiminnan mies! Jos et
4 lopuksi kuinka monta kertaa	olet	nähty toimintaa, jossa ryhmä
5 ei voi auttaa, kun	olet	vihollisen käsissä. 2) Varo henkilöä.
6 ei voi toimia. jos	olet	avoimesti rasisti. Jos tämä
7 joutua jopa vankilaan, jolloin	olet	hyödytön taistelussa. Poliisin ja
8 kansiasi. Unohda kaikki, mitä	olet	oppinut valtion rahoittamassa koululaitoksessa.
9 älä sure leimautumista, jos	olet	jo aiemmin julkinen hahmo.
10 ottamalla yhteyttä tuttuihin, jos	olet	pakomatalla. Mene sinne, mihin

Riveillä 1–2 lukijaa neuvotaan yksityiskohtaisesti, kuinka suostutella muita ihmisiä mahdolliseksi jäseniksi perustettaessa maahanmuuttovastaista järjestöä. Riveillä 3, 8 ja 9 lukijan puhuttelussa käytetään *olet*-verbin lisänä lukijaa ohjailevia imperatiiveja (*toimi*, *unohda*, *älä sure*) sekä affektisia taistelemiseen viittaavia lausekkeita (*toiminnan mies*, *vihollisen käsissä*, *hyödytön taistelussa*).

Lukijan toimintaan vaikuttamista on erityisesti imperatiivimuotoisten verbien käyttö. Yrjö Laurannon mukaan ”[k]anonisen imperatiivilauseen ydinverbi on imperatiivin jommasakummassa persoonassa”, ja imperatiivilauseen perusmerkitys on ilmaista ”velvoitustahtoa” (2013: 191). Konkordanssissa 10 nähdään VT:n kieltoverbillä *älä* ilmaistua velvoitustahtoa.

Konkordanssi 10. Esimerkkejä sananmuodon *älä* tekstiympäristöistä VT:ssä.

8 hoitaa yhteydenpito lehdistön kanssa.	Älä	missään tapauksessa anna kokemattoman
9 elämään sillä mitä sinulla on.	Älä	missään nimessä velkaannu. Velka tekee
10 korjaamaan vanhoja autoja ja kodinkoneita.	Älä	pyri samaan tasoon kuin neekeri
11 Opettele verkostoitumaan ja tinkimään.	Älä	muuta asuinpaikkaasi joka vuosi
12 arjalaisia aivojasi. Jos joudut pakomatikalle,	älä	unohda roskisdyykkauksia hovin ja hyödyn
13 roskisdyykkauksia hovin ja hyödyn vuoksi.	Älä	koskaan tee kompromisseja ottamalla yhteyttä
14 voittamaan millä keinolla hyvänsä.	Älä	anna heidän huijata itseäsi: tarkoitus
15 saamaan se omaan käyttöösi. Toisaalta	älä	hukkaa arvokasta aikaasi yrittämällä vakuuttaa
16 suojellessaan ei-valkoisia ja juutalaisia.	Älä	heitä helmiä sioille. Me olemme
17 Sinun on ansaittava kunnioitus,	älä	vaadi sitä. YKSINÄISEN SUDEN LAKI

Kieltoverbiin *älä* liittyy konkreettisia käytännön neuvoja esimerkiksi riveillä 9 ja 11 ([*ä*]*lä* – – *velkaannu, älä muuta joka vuosi*) sekä affektisia ja vetoavia fraaseja, kuten riveillä 8, 16 ja 17 (*älä missään tapauksessa, älä heitä helmiä sioille, sinun on ansaittava kunnioitus, älä vaadi sitä*). Kieltoverbin *älä* ilmaisema velvoitustahtoa liittyy näin monikulttuurisuutta vastustavan henkilön toimintakyvyn säilyttämiseen. VT:ssä kieltoverbin *älä* yleisin kollokaatti on kieltoa painottava adverbi *koskaan* (11), joka esiintyy esimerkiksi rivillä 13 (tästä lisää luvussa 4.2.3).

Käytännön neuvoja itsenäisenä monikulttuurisuuden vastustajana toimimiseen esitetään myös imperatiivilla *opettele*. Kaikki VT:ssä esiintyvät sananmuodon *opettele* tekstiympäristöt on esitetty konkordanssissa 11.

Konkordanssi 11. Sananmuodon *opettele* tekstiympäristöt VT:ssä.

1 kannan laillista teräasetta ja	opettele	myös käyttämään sitä. [NN]
2 olla lehdistön kanssa tekemisissä. 12)	Opettele	elämään sillä mitä sinulla
3 pystyi sadollaan maksamaan velkansa.	Opettele	elämään käyttämällä hyödyksi käytettyjä
4 käyttämällä hyödyksi käytettyjä tavaroita.	Opettele	korjaamaan vanhoja autoja ja
5 tarvitset kirpputoreilta ja alennusmyynneistä.	Opettele	verkostoitumaan ja tinkimään.
6 valtaa, kasvata tätä liekkiä.	Opettele	kalastelemaan ystävällisissä vesissä.

Edellä esitettyjen imperatiivien *älä* ja *opettele* sekä vastaavien lukijan toimintaa ohjaavien genreavainsanojen käytössä kyse ei ole lukijan käskyttämisestä, vaan näitä imperatiiveja sisältävät virkkeet ilmaisevat Laurannon (2013) mukaisesti velvoitustahtoa rasistiseen toimintaan.

Edellä mainitut verbit nousevat esiin sanastollisina eroina avainsana-analyyseissä. Tarkastellakseni kaikkia korpusten yleisimpiä imperatiiveja kokosin jokaisen tutkimuksessa käytetyn korpuksen morfosyntaktisen jäsentimen merkitsemät imperatiivit erillisiksi tekstitiedos-

toiksi, minkä jälkeen vertailin frekventimpiä sananmuotoja toisiinsa. Imperatiivien vertailu jäsentimen avulla osoittautui odotettua ongelmallisemmaksi, sillä esimerkiksi sanomalehtikorpuksen yli kahdesta tuhannesta imperatiiviksi ehdotetuista sananmuodoista suurin osa ei ole imperatiiveja vaan niiden homonyymejä.²⁰ Akateemisten tekstien korpuksessa pystyy kuitenkin tekemään päätelmiä lyhenteistä: yleisimmät imperatiivit ovat *ks.* eli (*katso*) ja *vrt.* (*vertaa*). Se, että imperatiivien erottaminen samanmuotoisista sanoista osoittautui ongelmalliseksi erityisesti SK:ssa ja AK:ssa, tukee avainsana-analyyseissä tehtyjä havaintoja: imperatiivimuodot ovat vähiten tyypillisiä akateemisissa ja uutisteksteissä.

Kaunokirjallisista teksteistä imperatiivien tarkastelu on sen sijaan vähemmän monitulkintaista: verbit ovat suurimmaksi osaksi semanttisesti pääteltynä järkeenkäyviä. Yleisimpiä aidoiksi imperatiiveiksi päättelimiäni sananmuotoja ovat KK:ssa *älä, älkää, tule, sano, kuule, äläkä, ota* ja *kerro*. VT:n yleisimmät sananmuodot ovat taas *älä, pidä, toimi, opettele, muista* ja *lue*. Erottavana piirteenä edellä mainittujen korpusten imperatiivien välillä voidaan pitää sitä, että KK:ssa on enemmän kommunikaation liittyvää velvoitustahtoa, kun taas VT:ssä velvoitustahto kohdistuu enemmän suoraan toimintaan ja suuntautuu lukijalle.

Vihan lietsomisen kannalta imperatiivit eivät kuitenkaan ole ainoita verbimuotoja, johon tulee kiinnittää huomiota. Avainsana-analyysien tuloksissa nähdään myös, että VT:ssä esiintyy KK:ta ja SK:ta tyypillisemmin mahdollisuutta tai kieltolauseessa mahdottomuutta ilmaisevaa verbiä *voi*. Sen sijaan VT:n ja AK:n välillä kyseistä tilastollista eroa ei esiinny. Modaalista VOIDA-verbiä pidetäänkin erityisesti tieteellisten tekstin genreavainsanana (Jantusen 2012: 368), joten verbin *voi* käyttö on vihatekstin ja akateemisten tekstien yhteinen genrepiirre.

Modaaliverbejä asennoitumisen kannalta ovat tutkineet esimerkiksi Alan G. Gross ja Paula Chesley (2012), jotka korpustutkimuksessaan vertasivat yritysten antamien taloudellisten tukien vaikutusta lääketieteellisten artikkelien tulosten esittämisvarmuuteen. He käyttivät termiä *hedging* niistä englanninkielisistä lingvistisistä indikaattoreista, jotka osoittavat sitoutumisen laatua esitettyihin väitteisiin (kuten *suggest that, may*). Tutkimuksessaan he löysivätkin tilastollisen merkitsevyyden *hedging*-sanojen vähenemisen ja yritysten antamien tukien kasvun välillä. (Mts. 85–100.)

20 Korpuksissa esimerkiksi pronomini *niitä* merkittiin myös verbiksi *niittää* ja substantiivi *Suomi* verbiksi *suo-mia*. Lemmatisoija merkitsi mahdollisiksi imperatiiveiksi myös yksikön kolmannen persoonan verbimuotoja (esim. *arvioi*).

Kun kyse on kirjoittajan arviosta asiointilan todennäköisyydestä lauseessa, joka ei ole kieltomuotoinen, modaaliverbi *voi* voidaan ilmaista parafrasilla 'on mahdollista että' (VISK § 1571). Konkordanssista 12 nähdään, että mahdollisuuden esittäminen liittyy VT:n tapauksessa iskuja suorittavan organisaation soluun tai monikulttuurisuuden äkilliseen kasvuun.

Konkordanssi 12 . Esimerkkejä sananmuodon *voi* tekstiympäristöstä VT:ssä.

1 ulkomaalaisia tai ulkomaalaistaustaisia	voi	olla tätä kasvuvauhtia yli
2 kymmenen vuotta ja määrä	voi	olla 30-50% tai yli. Vähitellen
3 tai talvisota, sillä monikulttuurisuus	voi	degeneroida Suomen ja Suomalaiset
4 väestöstä joten pieni joukkokin	voi	pelastaa kansakunnan. Kiinassa alkoi
5 sadoiksi vuosiksi. Muslimit eivät	voi	elää rauhanomaisesti vääräuskoisten kanssa
6 loisia ovatkin. Kuitenkin heidät	voi	tavallaan katsoa jo tänne
7 henkilö Järjestön solu Solun	voi	muodostaa yksi ainoa henkilö
8 useampaan soluun ja näin	voi	muodostua suurempi hierarkinen kokonaisuus
9 ei toistaiseksi vaadita. Solu	voi	toimia täysin itsenäisenä yksikkönä
10 yksikkönä tai sitten se	voi	olla organisoitunut suurempi kokonaisuksiin

Konkordanssin 12 rivillä 3 esitetään, että monikulttuurisuus *voi* degeneroida eli rappeuttaa suomalaiset (KS s. v. *degeneroitua*). Tämä on esimerkki *hedging*-sanojen käytöstä myös rasis-
tisissa kirjoituksissa, joten vihaan yllyttäminen vihateksteissä onkin modaalisuuden kannalta ehkäpä varioivampaa kuin aikaisemmin on ajateltu. Aiemmissa vihapuhetutkimuksissa on kiinnitetty huomiota tällaisten väitteitä epävarmentavien sanojen puuttumiseen (ks. luku 3.2; Vitikka 2014: 32–33).

Modaaliverbi *voi* ilmaisee siis myöntölauseessa mahdollisuutta, mutta yhdistettynä kiel-
toverbiin asiointilan todennäköisyyden tulkinta muuttuu mahdollisesta mahdottomaksi. Esi-
merkiksi konkordanssin 12 rivillä 5 lukijalle ilmaistaan kielto- ja modaaliverbillä *eivät voi*,
että 'muslimien on mahdotonta elää rauhanomaisesti toisien uskontokuntien kanssa', mikä
puolestaan esittää asiointilan kyseenalaistamattomana.

Välttämättömyyttä ilmaisevan modaaliverbin sananmuoto *pitää* ei noussut esiin avain-
sana-analyyseissä. Konditionaalimuodolle *pitäisi* tuli tulokseksi 54:nneksi suurin K-arvo VT:n
ja akateemisten tekstien välisissä avainsanoissa, mutta muissa analyyseissä se ei esiintynyt
avainsanana. Koin kuitenkin vihaan yllyttämisen kannalta tarpeelliseksi tarkastella, mitä
VT:ssä ilmaistaan lekseemillä PITÄÄ välttämättömänä tai mihin lukijaa pyritään kyseisellä lek-
seemillä velvoittamaan.

Sana *pitää* esiintyy liittomuotoinen osana verbiketjua, jossa infiniittinen verbi määrää
lauseen rakenteen (VISK § 496). Sana *pitää* on kuitenkin vahvasti polyseeminen eli monimer-
kityksinen (vrt. *pitää kiinni/juhlat/muistaa*). Monimerkityksisyyttä ei tule tarkastella sanojen

itsenäisistä merkityksistä, vaan niistä enemmän tai vähemmän kiinteistä sanojen yhdistelmistä eli idiomeista, joissa ne esiintyvät (Larjavaara 2007: 105–108). AK:n frekventeimpiä *pitää X* -idiomeja ovat *pitää mielessä / paikkansa*, KK:n taas *pitää mennä / kiinni* ja SK:n *pitää saada / tehdä*. VT:ssä lekseemi PITÄÄ esiintyy puolestaan muun muassa seuraavissa yhdistelmissä (konkordanssi 13).

Konkordanssi 13. Esimerkkejä lekseemin PITÄÄ tekstiympäristöistä VT:ssä.

11 ON TOIMINNAN AIKA !! 10 2. Kenestä	pitäisi	päästä eroon? 1. Pohjoisafrikasta
12 tässä tapauksessa, koska fanaattinen kiihko	pitää	sinut liikkeellä suuren osan ajasta.
13 [NN]: "Mielestäni koululaitoksen	pitäisi	vaikka pakkosyöttää tietoa [ts. aatetta
14 leisesti perhepolitiikassa pitäisi kuitenkin	pitää	myös mielessä että suomalaisten
15 nekru tai ählämi, oli mies, nainen tai lapsi	pitää	saada pelkäämään noutajan tuloa milloin
16 lähiöitä suurissa kaupungeissa. Mitä	pitäisi	saada aikaan, jotta yllämainittu
17 lisätä tavoitteen saavuttamiseksi.	Pitäisi	muodostaa organisaatio joka
18 nykylinjan: "Maahanmuuttajien sijaan	pitäisi	puhua uussuomalaisista. Kys. [NN]
19 pitävä eliitti on sitä mieltä, että Suomeen	pitää	rahdata kouluttamattomia köyhiä ihmisiä
20 ikävää kuin se onkin. Meidän kaikkien tulee	pitää	mielessä, että olemme vapaaehtoisia

Konkordanssi 13 esittää, kuinka PITÄÄ esiintyy negatiivisesti asennoituneissa verbiketjuissa (rivit 11, 15, 19): [*kenestä*] *pitäisi päästä*, *pitää saada* [*pelkäämään noutajan tuloa*], *pitää rahdata* [*kouluttamattomia köyhiä ihmisiä*]. Kaikki tarkoitteet, mihin tai mistä (*ei*) *pitäisi päästä*, ovat vertailukorpuksissa seuraavat: AK:ssa ”erinomainen tavoite” ja ”tänne”, KK:ssa ”eläkkeelle”, ”pois Naurulan tasavallasta” ja ”kaunantunteita näkyviin [sic]” sekä SK:ssa ”käsiksi”, ”pirstaleisuudesta” ja ”rakennustöistä”. Näihin verrattuna VT:ssä kyseisen verbiketjun merkitys on selvästi aggressiivisemmin asennoitunut.

VISK:n mukaan nesessiivisellä verbillä, kuten *pitää*, tarkoitetaan sellaista modaalista verbiä, joka kuvaa olosuhteista aiheutuvaa fyysistä tai psyykkistä pakkoa. Kun niitä käytetään toisessa persoonassa, kyseessä voi olla myös ”puhuteltavan toiminnan ohjailu”. (VISK § 1573.) Edellä mainitut pakkoa tai välttämättömyyttä ilmaisevat *pitää*-verbiketjut ovat esimerkkejä siitä, kuinka VT pyrkii ohjailemaan lukijaa viharikoksiin. Esimerkiksi rivillä 15 lukijaa velvoitetaan siihen, että *nekru tai ählämi – – pitää saada pelkäämään noutajan tuloa – –*, eli teksti motivoi lukijaa uhkaamaan kohteiden henkeä.

Verbin *pitää* imperatiivisen tai kielteisen verbimuodon *pidä* esiintymistaajuus VT:ssä sen sijaan eroaa muista korpuksista kaikissa avainsana-analyyseissä. Verbimuoto *pidä* on VT:n ja AK:n avainsanalistalla 15:nneksi, VT:n ja KK:n 39:nneksi ja VT:n ja SK:n välillä 26:nneksi suurimman K-arvon saanut avainsana. Esimerkkejä sananmuodon *pidä* tekstiympäristöistä on konkordanssissa 14.

Konkordanssi 14. Esimerkkejä sananmuodon *pidä* tekstiympäristöistä VT:ssä.

1 pyritään, että uhrien ei	pidä	antaa kärsiä ylimääräisesti ja
2 virkamiehet. Siten heitä ei	pidä	unohtaa kohteena. Ennen rankaisutoimenpidettä
3 että suuret massat eivät	pidä	lähestymistavastamme, mutta toisaalta eivät
4 kaksi heistä on kuollut.	Pidä	myös mielessä, että kaikissa
5 sano ystävällisesti:" ei kiitos".	Pidä	aina mukanasu edullista nauhoitusvälinettä
6 edullista nauhoitusvälinettä mukanasu.	Pidä	yksi myös etuovellasi. Ne
7 missä tahansa rutiini liikenne-ratsiassa.	Pidä	aina mukanasu 35mm kameraa.
8 kun on liian myöhäistä.	Pidä	silmäsi korvasi ja nenäsi
9 ja menestyksekkäämpi tulet olemaan.	Pidä	suusi kiinni ja korvasi
10 on hyvä asia, mutta	pidä	kulussientakainen toiminta salaisena.

Konkordanssista 14 nähdään käytännön ohjeita pidätetyksi joutumisen välttämiseksi muun muassa riveillä 5 ja 7. Esimerkiksi rivillä 2 velvoitetaan lukijaa, kuinka poliitikkoja, median edustajia, monikulttuurisuustutkijoita ja virkamiehiä *ei pidä* unohtaa kohteina. Kuten jo luvussa 3.2 mainitsin, valtaapitävien aggressiivinen syyttäminen monikulttuurisuuden lisääntymisestä on tällaisille vihaan kiihottaville teksteille tyypillistä.

Rivi 1 on merkkijono virkkeestä [*i*]skussa *pyritään, että uhrien ei pidä antaa kärsiä ylimääräisesti ja lopetuksen on oltava kivuton*. Verbiliitto *on oltava* on esimerkki eräästä kieliopillisesta rakenteesta, jolla velvoitetaan vastaanottajaa tai ilmaistaan tälle välttämättömyyttä. Aktiivin 1. partisiippiä eli VA-partisiippiä käytetäänkin genetiivisubjektin kanssa nesessiivisessä verbiliitossa *X:n on tehtävä ~ oltava Y* (VISK § 1580). Koska VA-partisiipit esiintyvät tällaisessa lukijaa velvoittavassa kieliopillisessa rakenteessa, keräsin imperatiivien tavoin korpuksen VA-partisiipit erillisiksi tekstitiedostoiksi, ja vertailin näiden partisiippitiedostojen eroja laadullisesti.²¹

Partisiippi on verbin nominaalinen muoto, jolla on sekä verbin että adjektiivin ominaisuuksia (VISK, määritelmät). Kaikissa korpuksissa yleisimpiä partisiippeja on *oltava*, jota yleisempi on esimerkiksi AK:ssa vain partisiippi *koskeva* ja VT:ssa *suorittava*. Vaikka nesessiivisessä rakenteessa käytetty partisiippi *oltava* on korpuksissa yleisimpiä, vain VT:ssä sillä ilmaistu välttämättömyys liittyy viharikollisuuteen yllyttämiseen tai sen toteutuksen neuvomiseen. Seuraavassa konkordanssissa 15 on esitetty kaikki sananmuodon (*on*) *oltava* tekstiympäristöt.

21 Partisiippien kohdalla homonymiasta aiheutuvia virhetulkintoja ovat muun muassa verbien monikon kolmannet persoonamuodot (esim. *voivat*) ja tietyt kiteytyneet substantiivimuodot (*tehtävä*).

Konkordanssi 15. Sananmuodon *oltava* tekstiympäristöt VT:ssä.

1 ylimääräisesti ja lopetuksen on	oltava	kivuton, Tosin taktisista syistä
2 ja SIM kortit on	oltava	jäljittämättömiä ja hävitettävä iskun
3 nykyään välittömästi. Sinun on	oltava	tietoinen päivän tapahtumista. Kyllä,
4 ystävällisissä vesissä. Meidän on	oltava	sitoutuneita voittamaan millä keinolla
5 johtaja sinun on ensiksi	oltava	hyvä palvelija. Lue tarkkaan

Konkordanssi 15 esittää, kuinka ilmaisemalla pakkoa nesessiivinen verbiliitto *on oltava* velvoittaa ja motivoi lukijaa toimimaan lojaalina vieraan kulttuurin vastustajana (ks. rivi 4). Esimerkiksi rivillä 2 lukijaa velvoitetaan hävittämään puhelimen SIM-kortti tapon jälkeen kiinnijäämisen välttämiseksi. Muita VT:ssä esiintyviä nesessiivirakenteita ovat esimerkiksi *[m]iehen on tehtävä, mitä miehen on tehtävä* ja *[s]itten kun valmiusaste on riittävä, on toimittava*.

Toisin kuin sananmuoto *oltava*, avainsana-analyyseissä partisiippisananmuoto *suorittava* osoittautui tilastollisesti merkitsevästi VT:lle ominaiseksi genreavainsanaksi. Sananmuoto *suorittava* ei kuitenkaan ole osa nesessiivirakennetta, vaan kyseinen sana liittyy jo luvussa 3.2.1 mainitsemaani sanaan *isku*, joka viittaa tappamiseen. Konkordanssissa 16 on esitetty sananosan *suorittava** tekstiympäristöjä. Konkordanssissa 16 on partisiippien lisäksi kaksi *suorittaa*-verbiä (rivit 7 ja 10).

Konkordanssi 16. Esimerkkejä sananosan *suorittava** tekstiympäristöstä VT:ssä.

7 yhdessä. Operatiivinen henkilöstö (2-5/solu),	suorittavat	varsinaiset iskut. Operaatioupseeri
8 varsinaiset iskut. Operaatioupseeri valitsee	suorittavan	henkilöstön yhdessä johtajan kanssa.
9 Operaatioupseeri kouluttaa ja ohjeistaa	suorittavan	henkilöstön iskuihin. Operatiivinen
10 jälkeen he harjoittelevat ja	suorittavat	iskun. Suorittavalla henkilöstöllä ei
11 harjoittelevat ja suorittavat iskun.	Suorittavalla	henkilöstöllä ei ole hallussaan
12 viittaisivat järjestöön. Solussa olevat	suorittavat	henkilöt eivät välttämättä tiedä
13 tarvita useampia suorittajia. Myöskään	suorittava	henkilö ei tiedä operaatioupseeria
14 saavat ohjeistuksen ylempää organisaatiosta.	Suorittava	henkilö ei ole solun
15 häntä sellaiseksi koroteta. Yhtä	suorittavaa	henkilöä ei saa käyttää
16 tästä voitaneen joustaa. Mikäli	suorittava	henkilö jää kiinni, ainoa

Lekseemi SUORITTAVA viittaa VT:ssä tapon tekijään tai tekijöihin ja verbi *suorittaa* viittaa tapon toteuttamiseen. Lekseemin SUORITTAVA tyypillisin kollokaatti onkin VT:ssä *henkilö* (11 esiintymää). Konkordanssin 16 esimerkkiriveissä kyse on ohjeista, kuinka maahanmuuttajavastaisen organisaation tulee järjestää tappamiset. Esimerkiksi rivillä 8 on kuvattu ”operatiivisen osaston” hierarkkista tehtävän jakoa.

Vaihtelevaa modaalisuutta ja tietystä mielessä affektisuutta voidaan edellä mainittujen sanojen ja lausekkeiden lisäksi ilmaista myös partikkeleilla. Kaikkien kolmen avainsana-analyysien tuloksissa esiintyykin partikkeli *tahansa*, joten kyseessä on VT:lle tyypillinen genre-

avainsana. Konkordanssissa 17 on esimerkkejä partikkelin *tahansa* esiintymisympäristöistä VT:ssä.

Konkordanssi 17. Esimerkkejä sananmuodon *tahansa* tekstiympäristöistä VT:ssä.

5 on käytännössä tehokkainta. Kuka	tahansa	nekru tai ählämi, oli
6 [NN](esimerkiksi käy mikä	tahansa,	mitä [NN] on sanonut)
7 voivat näkyä rikospaikalla. Kuka	tahansa	antaa sinulle asean tutkittavaksi.
8 etsintälupaa. Käynnistä nauhoituslaite minkä	tahansa	hallinnon edustajan lähestyessä.
9 Käynnistä nauhoitus erityisesti missä	tahansa	rutiini liikenneasiassa. Pidä aina
10 Kiviä, pulloja tai mitä	tahansa.	Yhdessä mellakassa muutama vuosi
11 hyökkääjän päivän. lähes mitä	tahansa	käsillä olevaa voi käyttää
12 suihku kasvoihin ja kuka	tahansa	tunkeutuja joutuu miettimään muita
13 juoppoja. huumeidenkäyttäjiä ja ketä	tahansa	epätasapainoista luonnetta.
14 amiraaliin. Sama koskee mitä	tahansa	sotilaallista turvallisuusyksikköä.

Partikkelilla *tahansa* ilmaistaan ehdottomuutta. Yleisimmät kollokaatit VT:ssä sanalle *tahansa* ovat *kuka* ja *mikä* (6 esiintymää). VISK nimittää tämäntyyppisiä pronomineja samantekevyyden pronomineiksi. VISK:n mukaan näillä pronomineilla on ”universaalisten eli kaikki-tyyppisten – – kvanttoripronominien merkityspiirteitä. Niiden ’kaikki’-merkitys syntyy siitä, että sanotun taataan pitävän paikkansa riippumatta siitä, mihin sitä sovelletaan” (§ 759). Esimerkiksi konkordanssin 17 rivillä 1 *kuka tahansa* painottaa, että kohteeksi tulee valita kaikki ”neekerit ja ählämit”. Rivillä 8 puolestaan esitetään, että lukijan tulisi suhtautua epäilevästi jokaiseen ”hallinnon edustajaan”.

Avainsana-analyysien tuloksissa esiintyi myös konjunktio *jos*. Konjunktioilla *jos* ilmaistaan muun muassa ehto, jonka vallitessa toinen lause on lukijalle relevantti (VISK § 1136). VT:ssä esitettyjä ehtoja havainnollistaa konkordanssi 18.

Konkordanssi 18. Esimerkkejä konjunktion *jos* tekstiympäristöistä VT:ssä.

1 vasta alkutaipaleella ongelman kanssa,	jos	verrataan tilannetta esim. Ruotsiin
2 voisimmeko antaa itsellemme anteeksi,	jos	silloin olisi esim. 30% tai
3 tulee olemaan yhtä helvettiä,	jos	täällä pyörii toista miljoonaa
4 jotain TÄSSÄ JA NYT.	Jos	monikulttuurisutta halutaan torjua, vaihtoehdot
5 poistumiseen Ruotsiin tai kotimaihinsa.	Jos	tahti ei ole riittävä, voidaan
6 1000 murhaa vuodessa toteutuisi. Tosin,	jos	yhdessä iskussa tuhoataan kerralla
7 eivätkä helposti ryhdy laittomuuksiin.	Jos	haluttaisiin perustaa organisaatio, olisi
8 tulee useimmiten tilanne olemaankin.	Jos	yhteistyökumppaneita ja luotettavia
9 maksaa nimellinen korvaus tai	jos	henkilö on ammattilainen voidaan
10 kylmän sodan aikana). Tosin	jos	likvidointimääriä joudutaan kasvattamaan

Tällainen ehtojen ilmaisu konjunktioilla *jos* on siis tyypillinen VT:lle, kun sitä verrataan akateemisiin (10:nneksi suurin K-arvo) tai uutisteksteihin (22:nneksi suurin K-arvo). Kaunokirjallisiin teksteihin verrattuna kyseinen konjunktio ei sen sijaan esiintynyt avainsanana, joten

sitäkin voi pitää sanastollisena piirteenä, joka erottaa VT:n ja kaunokirjalliset tekstit akateemisista ja uutisteksteistä.

Konjunktion *jos* perusteella VT:n tekstilajillinen piirre on, että siinä ilmaistaan paljon ehtoja. Konkordanssin 18 riveillä 2 ja 3 *jos*-konjunktion aloittama alisteinen sivulause esittää hypoteettisen tulevaisuuden näkymän, jossa ulkomaalaiset muodostavat noin kolmasosan Suomen väkiluvusta, jos järjestelmällisiin viharikoksiin ei ryhdytä. Riveillä 4–10 alisteiset sivulauseet ilmaisevat monikulttuurisuuden torjumiseen, lähinnä iskuihin, liittyviä mahdollisia toimintatapoja.

Luvussa 4.2 esitetyistä avainsanalistoista merkittävin K-arvoihin perustuva ero on lyhennesanan *esim.* esiintymisessä: se on VT:lle vahvasti tyypillinen sanastollinen piirre verrattuna mihin tahansa vertailukorpukseen. Konkordanssi 19 esittää esimerkkirivejä sananmuodon *esim.* tekstiympäristöistä.

Konkordanssi 19. Esimerkkejä sananmuodon *esim.* tekstiympäristöistä VT:ssä.

12 500 000 Euroa. Sen sijaan amatööririkolliset	esim.	romanit) voivat suorittaa tehtäviä
13 kiinni jäädessään tekisi itsemurhan	esim.	syamidikapselilla, mutta tätä ei
14 tahot yhteen. Tässä tapauksessa	esim.	Tsekki, Slovakia, Slovenia, Liettua,
15 toimiviin yrityksiin ja henkilöihin,	esim.	puhelinluettelon Keltaisten Sivujen tai
16 paikallisiin asukkaihin julkisilla paikoilla	esim.	keskustelemalla vaivihkaa ympäröivästi
17 yrityksiä, joiden toimiala on	esim.	"security equipment", "military supplies"
18 kontaktiensa avulla pystyvät järjestämään	esim.	10-30 tai 100-200 aseiden toimituksen tietäen,
19 tulee luultavasti käyttää välikäsiä	esim.	uusista EU maista, millä
20 että kontakti vääriin tahoon	esim.	Venäjällä voi johtaa pikaiseen
21 jakolaitetta ja pientä timanttilaikkaa {	esim.	Dremel) apuna käyttäen. Kovallimetallinen

VT:n argumentaatiossa lyhenteellä *esim.* havainnollistetaan ja yksilöidään asioita ja henkilöitä (esim. rivi 12) sekä maahanmuuttajien vahingoittamisen keinoja (rivi 21). Argumentaatiossa sanalla *esim.* siirrytään siis yleisistä väittämistä tai neuvoista rajattuihin tapauksiin.

esim. ja muut lyhenteet ovat myös tieteellisten tekstien genreavainsanoja. Tällaiset lyhenteet ovat ”osoitus tieteelliselle teksteille tyypillisestä tavasta rinnastaa, esittää vastakohtaisuuksia tai vaihtoehtoja ja havainnollistaa esimerkein” (Jantunen 2012: 368). Tämä VT:tä ja akateemisia tekstejä yhdistävä havainto selittyy sillä, että VT on kirjoitettu tutkielmamaiseen muotoon. VT myös esittää paljon maahanmuuttoon liittyvää informaatiota, jota on ainakin osin muotoiltu tieteellisten kirjoitusten käytäntöjen mukaisesti (VT:ssä esitetään muun muassa kaavioita ja havainnollistavia esimerkkejä). Tässä luvussa käsiteltyjen genreavainsanojen perusteella näyttääkin siltä, että VT:llä on tiettyjä yhteisiä piirteitä akateemisten tekstien kanssa, mutta toisaalta myös kaunokirjallisten tekstien kanssa. Yhtenäisyydet akateemisten tekstien kanssa voivat tuoda VT:lle uskottavuutta tiedonvälittäjänä, kun taas sanastolliset

yhtenäisyydet kaunokirjallisten tekstien kanssa lisäävät tekstin vetoavuutta. Vertailukorpusten perusteella sanomalehtitekstien genre näyttäisi olevan sanastollisilta piirteiltään VT:lle kaukaisin.

4.2.3 Katsaus korpusten yleisimpiin kaksisanaisiin klustereihin

Tässä luvussa tuon esille vielä korpustutkimuksen yksittäisiä lekseemejä laajemman eli fraseologisen näkökulman. Erilaisilla tekstikorpusohjelmilla, kuten AntConcilla, on mahdollista analysoida erillisten sanojen lisäksi tekstien fraseologisia yksiköitä eli monisanaisia klustereita eli n-grammeja. Tekstikorpusohjelmilla voidaan näin tilastoida eri genrejä edustavissa korpuksissa esiintyviä (peräkkäisiä) sanajonoja: esimerkiksi tieteellisten tekstien yleisin 3-grammi on *ei kuitenkaan ole*. (Jantunen 2012: 365–366.)

Selvittämällä tietyn genren tai tekstin yleisimmät n-grammit saadaan tietoa tekstilajin kieliopillisista piirteistä sekä tyylistä. Taulukossa 4 on lueteltu tässä tutkimuksessa käytettyjen korpusten viisi yleisintä 2-grammia. Taulukosta 4 nähdään esimerkiksi, että *ei ole* on erittäin yleinen 2-grammi kaikissa korpuksissa. Tämän voi ajatella viittaavan siihen, että ainakin kirjoitetussa suomen kielessä tekstilajista riippumatta asioiden ilmaisu kiellon eli negaation kautta on tyypillistä.

Taulukko 4. Korpusten viisi yleisintä 2-grammia.

VT	F	2-grammi	SK	F	2-grammi
	34	ei ole		1941	ei ole
	14	voi olla		825	se on
	12	sen jälkeen		808	on ollut
	11	jotka ovat		710	muun muassa
	11	älä koskaan		542	viime vuonna
AK	F	2-grammi	KK	F	2-grammi
	2027	ei ole		1549	se oli
	797	ja sen		1495	hän oli
	691	se on		1372	se on
	653	siitä että		1072	ei ole
	589	sen sijaan		1071	ei ollut

Verrattaessa VT:n 5 yleisintä 2-grammia muiden korpusten yleisimpiin 2-grammeihin asennoitumisen kannalta ehkäpä merkittävimiksi klustereiksi nousevat *voi olla* ja *älä koskaan*. Esimerkiksi luvun 4.2.2 konkordanssin 12 riveiltä 1 ja 2 nähdään, että klusterilla *voi olla* pyritään vaikuttamaan lukijaan esittämällä mahdollisia eikä täysin varmoja uhkakuvia. Kun klusteria *voi olla* käytetään pelkän *on*-verbin asemesta, kirjoittajalla on mahdollista suojata uskottavuutensa, jos väitteen sisältö paljastuisikin paikkansa pitämättömäksi tai liioitteluksi. Tässä mielessä väitteen tekeminen epävarmemmaksi lisääkin kirjoittajan tai väitteen uskottavuutta.

Modaalista epävarmuutta ilmaisevien sanojen on huomattu esiintyvän erityisesti silloin, kun esitetään suuria tietomääriä (Bondi 2012: 113). Klusteri *voi olla* onkin 11:nneksi yleisin klusteri akateemisten tekstien korpuksessa. Näin kyseessä olevan klusterin tiheä esiintyvyys VT:ssä heijastaa osaltaan sitä, että kuten akateemisissa teksteissä, VT:ssä argumentoinnin tukena esitetään paljon havainnollistavaa ”dataa ja tietoa”. Samaa akateemisille teksteille tyypillistä asioiden havainnollistamista indikoi myös lyhenteen *esim.* käyttö (ks. luku 4.4.2).

VT:ssä käytetään lauserakennetyyppejä X VOI OLLA Y väitteissä, kuten

4. – – ulkomaalaistaustaisia **voi olla** tätä kasvuvauhtia yli miljoona!

jolloin maahanmuuttoa koskevaa tietoa esitetään jokseenkin varauksella. Tekstinäyte 4 onkin ilmoitetuille vihateksteille tyypillinen väite, jossa ulkomaalaisten määrän Suomessa ennakoidaan todennäköisesti kasvavan eksponentiaalisesti. Toisaalta niin VT:ssä kuin muissakin ilmoitetuissa vihateksteissä vihaan kiihottavat väitteet esimerkiksi ulkomaalaisten tekemistä rikoksista ilmaistaan usein myöntölauseina, joissa ei esiinny epävarmuutta ilmentäviä sanoja (ks. luku 3.2).

Konkordanssihakuja klusterista *voi olla* tarkastelemalla kuitenkin huomaa, että suurin osa *voi olla* -klustereista liittyy VT:n kohteita vastustavan organisaation toiminnasta kertomiseen. Tällöin yksi syy tähän mahdollisuutta ilmaisevan apuverbin käyttöön saattaa olla se, että se ei käskytä lukijaa liikaa, tai sillä pyritään vakuuttamaan lukija kirjoittajan omasta harkinta-

kyvystä.²² Esimerkiksi tekstinäytteessä 5 solun eli maahanmuuttajavastaisen liikkeen erillisen osaston itsenäisyyden aste jätetään klusterilla *voi olla* harkinnanvaraiseksi.

5. Solu voi toimia täysin itsenäisenä yksikkönä tai sitten se **voi olla** organisoitunut suurempiin kokonaisuuksiin.

Toinen asennoitumisen kannalta merkittävä VT:n 2-grammi on imperatiivimuotoisen kieltoverbin ja affektisen adverbien muodostama *älä koskaan*. Käskymuotoisella sananmuodolla *älä* ilmaistaan velvoitustahtoa, ja adverbi *koskaan* painottaa velvoitustahdon voimakkuutta, sillä adverbit kuten *koskaan* ”esiintyvät ensisijaisesti kielteisissä lauseissa osoittaen, että kiello koskee kaikkia ajankohtia” (VISK § 649). Vertailukorpuksissa *älä koskaan* ei esiintynyt ollenkaan yleisimmän 500 2-grammin joukossa, joten kyseistä klusteria voidaan pitää VT:lle ominaisena genreklusterina (ks. Jantunen 2012: 366).

VT:ssä 2-grammi *älä koskaan* esiintyy pelkästään jo aiemmin mainitsemissani VT:hen kuuluvassa liitteessä, jossa lukijaa ohjeistetaan toimimaan rasistina. Tekstinäyte 6 on esimerkki siitä, kuinka lukijan tulee toimia, jos hänet on kutsuttu todistamaan oikeudenkäynnissä.

6. **Älä koskaan** puhu oikeudenkäynnissä, vaikka sinut olisi velvoitettu puhumaan.

Edellä mainitut 2-grammit kertovat osaltaan VT:lle tyypillisistä tavoista ilmaista asiaintilojen varmuutta, mahdollisuutta, velvoitetta tai pakollisuutta. 2-grammeja voidaan vertailla myös niin, että tarkastellaan mitä muiden korpusten yleisimpiä 2-grammeja ei ole VT:n yleisimpien 2-grammien joukossa. Taulukosta 4 nähdään, että klusteri *se on* on kaikissa muissa korpuksissa viiden yleisimmän joukossa paitsi VT:ssä. Vertailukorpusten konkordansseista tehtyjen laadullisten havaintojen perusteella kyseinen klusteri on yleensä osa anaforista eli edellä mainittuun asiaan viittaavaa myöntölausetta, jossa jokin asiointila ilmaistaan varmana. Havainto siitä, että klusteri *se on* ei ole VT:ssä kuten muissa korpuksissa yleisimpien klustereiden joukossa, tukee osin klusterista *voi olla* tehtyjä päätelmiä: näiden korpushavaintojen perusteella VT ei ilmaisekaan asiointilojaan varmoina ainakaan muita tekstilajeja tyypillisemmin, vaan edellä mainitut havainnot viittaavat jopa päinvastaisiin tuloksiin.

22 Tarkastellessani koko tutkimukseni aineistoa eli kaikkia ilmoitettuja vihatekstejä tein alustavia huomioita siitä, että *voi* ja muut *hedge*-sanat, jotka tekevät ilmauksista varauksellisia, liittyivät tekstin harkittuun tai enemmän harkintaa vaatineeseen kirjoittamiseen. Tällaisen alustavan päätelmän perustan siihen, että *hedge*-sanoja sisältäneet tekstit olivat pidempiä, sisälsivät ainakin näennäistä tietämystä yhteiskunnallisista asioista ja enemmän erilaisia argumentaatiokeinoja (ks. luku 3.2: tyyppi 2). Kuitenkin asian varmistaminen vaatisi suuremman vihatekstiaineiston sekä lisätietoja kirjoituksista.

4.3 Kokoavaa tarkastelua

Luvussa 4 olen analysoinut korpusmenetelmillä erästä 10 000 sanaista vihatekstiä. Käsittelin kyseisen tekstin sisältö- ja genreavainsanoja, jotka liittyvät vihaan yllyttämiseen vieraan kulttuurin edustajia kohtaan. Analyysin kohteena ei kuitenkaan ole ollut esimerkiksi se, kuinka tosissaan VT:n kirjoittaja on ollut, vaan mitä asenteita ja merkityksiä VT mahdollisesti välittää sanastollaan lukijalle.

Vertailukorpuksina olen käyttänyt sanomalehti-, akateemisia ja kaunokirjallisia tekstejä, jotka edustavat vakiintuneita tekstilajeja (uutis-, akateeminen ja kaunokirjallinen tekstilaji). Lisäksi olen tehnyt lyhyen katsauksen korpusten yleisimpiin 2-grammeihin. Analyyseissä verrattiin ainoastaan vihatekstin eroja edellä mainittuihin referenssikorpuksiin, minkä tarkoitus on paljastaa kyseisen vihatekstin sanastollisia ominaispiirteitä verrattuna ei-vihateksteihin. Korpusten välisissä tilastollisissa analyyseissä esiintyy kahtiajakoa eniten vihatekstin ja kaunokirjallisten tekstin muodostaman ryhmän ja sanomalehti- ja akateemisten tekstien muodostaman ryhmän välillä.

Merkittäviksi VT:n sisältöavainsanoiksi eli tekstin aihetta ilmaiseviksi sanoiksi erottuvat seuraavat sanat ja niiden mahdolliset johdannaiset sekä yhdyssanamuodot: *maahanmuuttaja, ulkoma, monikulttuurisuus, nekeri, ählämi, ase ja isku*. Kyseiset sanat viittaavat tekstin kohteeseen, tekstin rasistisuuteen sekä tekstin väkivaltaan yllyttävään luonteeseen. Kolmen ensimmäiseksi mainitun sisältöavainsanan analysoinnissa hyödynsin käsitettä semanttinen prosodia, jonka avulla paljastui itsenäisinä neutraalia merkitystä kantavien sanojen, kuten *MAAHANMUUTTAJA*, liittämistä negatiivisiin konnotaatioihin.

VT:n genreavainsanoiksi eli genrelle ominaisiksi kieliopillisiksi piirteiksi luokittelin puolestaan sanat *sinä, olet, älä, opettele, voi, pidä, suorittava, jos, esim* sekä näiden mahdolliset taivutusmuodot. Tutkimusaineiston mukaan vihaa levittävien tekstien genrekohtaisia piirteitä ovat siis seuraavat:

- direktiiviset elementit (2. persoonan käyttö sekä pronomineissa että imperatiivisissa verbimuodoissa)
- modaaliverbit (*voi, pidä*, tietyt partisiippimuodot)
- ehtolauseet (*jos*)
- havainnollistavat virkkeet (*esim.*).

Edellä mainitut elementit sisältyvät olennaisesti vihaa levittävän tekstin ohjailevaan ja kantaaottavaan kielenkäyttöön, kun vertailukohtana ovat sanomalehtitekstit, akateemiset tekstit ja kaunokirjallisuus. Elementit kertovat VT:n yhtenevistä tyylillisistä piirteistä akateemisten tekstien, mutta toisaalta myös yhtenevistä sanastollisista piirteistä kaunokirjallisten tekstien kanssa. Genren ja argumentaation näkökulmasta voidaankin päätellä, että VT:ssä esiintyy yhteneviä muodollisia piirteitä akateemisten tekstien kanssa väitteiden uskottavuuden takaamiseksi, mutta tiettyjä kaunokirjallisuudelle tyypillisiä sanastollisia piirteitä on käytetty lukijan huomion saavuttamiseksi.

Luvun 4.2.3 katsaus korpusten klustereihin eli 2-grammeihin paljasti sen, että genreklusterit *voi olla* ja *älä koskaan* esiintyvät viiden yleisimmän joukossa ainoastaan VT:ssä. Klusteri *voi olla* ilmaisee modaalista epävarmuutta esitetyssä asiaintilassa, mitä pidin epäodotuksenmukaisena rasistisen tekstin tyypillisenä piirteenä. Sen sijaan affektisen velvoitustahtoa ilmaisevan genreklusterin *älä koskaan* esiintyminen viidenneksi yleisimpänä 2-grammina on lukijaa ohjailevalle tekstille odotuksenmukaisempi genrepiirre. Kolmas esiin noussut ero korpusten välillä on, että VT:ssä klusteri *se on* ei ole yleisimpien klustereiden joukossa toisin kuin vertailukorpuksissa. Edellä mainitut erot 2-grammeissa paljastavat siis vaihtelun VT:n väitteiden modaalisuudessa, mutta myös vahvistavat havaintoja VT:hen sisältyvästä direktiivisyydestä ja affektisuudesta.

Kaikkiaan sisältö- ja genreavainsanat toimivat ikään kuin linkkeinä, joiden kautta on mahdollista tarkastella konkordanssista vihatekstin vihaan ja väkivaltaan asennoitumista. Konkordanssihaut paljastavat, että VT:n avainsanat esiintyvät enemmän tai vähemmän suoraanaisesti rasistiseen vihaan ja väkivaltaan yllyttävissä tekstiympäristöissä. Konkordanssi onkin moderni ja käytännöllinen tekstintutkimuksen työkalu, mutta tiettyssä mielessä myös epämääräinen metodi. Tämä konkordanssin epämääräisyys ilmenee siinä, että konkordanssin tuottamia irrallisia merkkijonoja voi olla vaikea lukea, ja varsinkin suuresta määrästä dataa noodin semanttisen tai asenteellisen kokonaiskuvan hahmotus voi olla liiankin haastavaa. (Stewart 2013: 104–105.) Kuitenkin edellä mainittuja haasteita voidaan lähestyä eri tavoin: pienestä aineistosta konkordanssin esiin tuomat merkkijonot voidaan vielä tarkistaa huomioimalla merkkijonoa laajempi tekstiympäristö, ja suurissa datamäärissä kannattaa konkordanssin lisäksi tarkastella noodien yleisimpiä kollokaatteja.

5 PÄÄTÄNTÖ

Tämän tutkimuksen tavoitteena on ollut tuoda esiin kielellisiä piirteitä niistä eri kansanryhmiä kohtaan vihaa ilmaisevista verkkokirjoituksista, joista Suomessa tehdään rikosilmoituksia. Tavoitteena on ollut myös pohtia tällaisten kirjoitusten rangaistavuutta. Ilmoitettujen vihatekstien kielellisten piirteiden esiin tuominen on rajoittunut pääasiassa niissä käytetyn panettelevan, affektisen ja modaalisen sanaston esittelyyn sekä vihaan asennoitumiseen ja kiihottamiseen liittyviin lauserakenteisiin. Lisäksi tutkimuksessa on testattu korpuslingvistiikan menetelmiä vihatekstin tutkimuksessa tekstilajin näkökulmasta.

Luvussa 3 olen tarkastellut laadullisesti koko tutkimuksen aineistoa. Seksuaalisuuteen, vieraan kulttuurin edustajiin sekä vakaumukseen aggressiivisesti kohdistuneista verkkokirjoituksista sekä ylipäänsä niiden ilmoittamisista poliisille voidaan päätellä, että seksuaaliset vähemmistöt, uskonnolliset arvot ja erityisesti maahanmuutto ovat Suomessa ihmisiä voimakkaasti koskettava aihe. Näiden vihakirjoitusten kohteina olevista henkilöistä käytetään profaanisia ja vulgaarisia ilmauksia, ja heihin kohdistuu muuta loukkaamiseen tähtäävää kielenkäyttöä sekä suoria ja epäsuoria tappouhkauksia.

Seksuaalisiin vähemmistöihin kohdistuneista vihateksteistä ilmoitettiin Helsingin poliisille vuosina 2010–2012 neljä tapausta. Näissä verkkokirjoituksissa kohteista käytetään seksuaalisuuteen liittyviä alatyylililmauksia ja heidät kuvataan outoina ei-ihmisinä. Kirjoituksissa esiintyy myös kohteiden fyysistä uhkaamista.

Rasistisista verkkokirjoituksista tehtiin selvästi eniten rikosilmoituksia: tutkimusaineistossa on 20 tapausta. Rasistiset verkkokirjoitukset ovat myös yleisesti ottaen aggressiivisimpia, sillä ne sisältävät eniten kohteiden suoraa ja epäsuoraa fyysistä uhkaamista sekä pejoratiiivisia eläinvertauksia. Kirjoitukset kohdistuvat niin maahanmuuttajiin, erilaisen etnisen taustan omaaviin suomalaisiin kuin ylipäänsä maahanmuuttoa kannattaviin suomalaisiin.

Vakaumukseen kielteisesti asennoituneita verkkokirjoituksia ilmoitettiin Helsingin poliisille seksuaalisuuteen kohdistuneiden kirjoitusten tavoin vain muutamia: kaikkiaan viisi tapausta. Vakaumukseen kohdistuvat kirjoitukset ovat sekä alatyylisiä ilmauksia sisältämättömiä kirjoituksia, jotka kritisoivat tiettyä uskontoa suvaitsemattomuudesta, että panettelevaa sanastoa sisältäviä uskonnollisesti tuomitsevia kirjoituksia. Homoseksuaalisuus sekä sen uskonnollinen vastustaminen näyttäisivät olevan tässä luokassa aggressiivisuutta herättävä teema.

Luvussa 3 käytetyt menetelmät ovat laadullisia, eli kyseessä on aineistoesimerkein tuettu tutkimus. Tutkimuksen metodeina tässä vaiheessa ovat olleet aikaisemmat asennoitumisen tutkimukset, semantiikan ja pragmatiikan sekä suomen kieliopin deskriptiiviset käsitteet, joilla olen lähestynyt vihapuheilmiötä kielen kannalta analyttisesti. Ilmoitettujen vihatextien sanaston analysoinnissa olen käyttänyt apuna myös Kielitoimiston sanakirjaa.

Aineistoesimerkein tuettua tutkimusta ei kuitenkaan voida pitää metodologisesti kovinkaan täsmällisenä tai ainakaan täsmälleen toistettavana, sillä tutkimuksen eteneminen on hyvin riippuvainen tutkijasta (ks. myös Jantunen 2009: 106). Ylipäänsä sanojen merkitysoppi eli semantiikka on siinä mielessä kehämäistä, että sanojen merkitysten määrittelemisessä käytetään toisia sanoja, vaikka asenteellisten tai arvottavien merkitysten ilmaisemiseen käytetty metakieli ei ole vielä vakiintunut (Stubbs 2001: 216). Lisäksi semantiikassa keskeiseksi kysymykseksi nousee ihmisten muodostama tilannekonteksti (Firth 1969 [1957]: 27), josta tutkimuksen kannalta tarvittavien muuttujien huomioiminen on hyvin haasteellista. Kuitenkin tällaisen laadullisen yleiskuvan esittäminen aikaisemmin tutkimattomasta ilmiöstä eli vihatexteistä, joista tehdään Suomessa rikosilmoituksia, voi olla tietyn tarkasti rajatun kielellisen piirteen analyysiä arvokkaampi. Yleisesitys antaa laajemmin osviittaa ilmiön yhteiskunnallisesta merkittävydestä sekä jatkotutkimuksen tarpeellisuudesta.

Laadullisen yleisesityksen jälkeen olen toteuttanut luvussa 4 kielitieteellisillä korpusmetodeilla aineistopohjaisen tutkimuksen. Tässä aineistopohjaisessa analyysissä havaitaan tilastollisesti sanastollisia eroja erään maahanmuuttajavastaisen vihatextin ja eri tekstilajeja edustavien korpusten välillä. Kyseisessä ilmoitetussa vihatextissä esiintyy tilastollisesti enemmän muun muassa erilaisia ääri- ja tabuilmauksia, kohteen uhkaamiseen viittaavaa sanastoa sekä lukijan puhuttelua erilaisilla yksikön toisen persoonan muodoilla. Sanastollisia eroja tutkimuskohteen ja vertailuaineiston välillä ilmenee myös kieliopillisissa keinoissa, joilla VT:ssä lukijaa pyritään motivoimaan ääriajatteluun.

Jos yksittäinen ilmoitettu vihatexti muodostuu vain muutamista sanoista tai virkkeistä, korpusmenetelmien käytöstä ei tietenkään ole käytännön hyötyä. Tällöin laadullinen katsaus aineistoon ja sen vertaaminen aiempiin tapauksiin riittänee. Kuitenkin jos teksti lähestyy sanamäärältään useita tuhansia sanoja, voi korpusmenetelmät paljastaa jotain, joka ei tulisi esiin pelkän tekstin läpilukemisen myötä. Kuten tämän tutkielman luvussa 4, teosmaista vihatextiä (kuten esim. maallikon ”tutkielmaa” tai ääriateellista teosta) voidaan lähestyä korpuslingvistiin, että tutkitaan korpusohjelmalla vihatextistä muodostettua sanataajuuslistaa, ja tar-

vittaessa vertaillaan vihatekstin sanataajuuslistaa asenteellisesti neutraalimman vertailukorpuksen sanataajuuslistaan avainsana-analyysin avulla, sekä tarkastellaan vihaa ilmentävien sanojen konkordanssiotoksia.

Tämän tutkimuksen perusteella vihatekstien tutkimuksessa huomiota tulisi kiinnittää erityisesti seuraaviin ilmauksiin sekä niiden tekstiympäristöön eli konkordanssiin:

1. kohteesta käytetyt nimitykset ja solvaamiset ym.
2. kohteen lukijalle muodostaman uhan tai haitan verbalisointi
3. kohteen uhkaamisen verbalisointi
4. rasismiin, ääriaatteisiin tai -uskontoon viittaava sanasto.

Tässä tutkimuksessa kohtiin 1–4 perustuvia konkordanssihauista saatuja tuloksia ovat esimerkiksi seuraavat (hakusanat lihavoitu) tekstirivit:

1. vähä-älyisyys on tärkein syy, miksi **maahanmuuttajat** eivät sulaudu joukkoomme ja
2. pyörii toista miljoonaa **neekeriä** tai ählämiä. Ulkonaliikkuminen ei ole enää turvallista
3. murhaa vuodessa toteutuisi. Tosin, jos yhdessä **iskussa** tuhotaan kerralla useampi
4. järjen äänen. Pelätään **rasistiksi** leimautumista, minkä vuoksi juuri kukaan

Avainsanalistoihin perustuvat konkordanssihaut näyttäisivät käytännölliseltä tavalta todeta, mitä teksti väittää tietystä kansanryhmästä. Kun vihakirjoitus sisältää kymmeniä tai satoja tuhansia sanoja, konkordanssihauilla saadaan nopeasti kaikki maininnat esimerkiksi tietystä kansanryhmästä allekkain, jolloin kielteisten asenteiden todentaminen on systemaattista. Pitkissä teksteissä myös kvantitatiivisia – kuten avainsana-analyysiin perustuvia – tuloksia voidaan pitää pelkästään kvalitatiiviseen havainnointiin perustuvia tuloksia luotettavampina (ks. Kemppanen & Mäkisalo 2015: 44). Konkordanssihaut voivat myös olla eettinen tapa käsitellä vihaa levittäviä tekstejä: oikein haetut konkordanssirivit paljastavat asenteita tehokkaasti ja riisutusti ilman, että esimerkiksi tutkija levittää niitä itse kokonaisuudessaan eteenpäin.

Kaikkiaan tämän tutkimuksen aineisto eli ilmoitetut vihatekstit ovat tekstirakenteiltaan niin heterogeeninen ryhmä, että muodollisia yhtenäisyyksiä olisi haastavaa, jollei mahdotonta, kiteyttää pitävästi. Oleellinen näkökulma lienee se, kenelle vihatekstit on suunnattu: onko kirjoitukset suunnattu julkisesti muille ihmisille niin, että heitä pyritään kiihottamaan vihaan tiet-

tyä kansanryhmää vastaan, jolloin kyseessä voi olla kansanryhmään vastaan kiihottaminen -rikos, vai onko viha suunnattu suoraan vastaanottajalle, jolloin kyse on mahdollisesti kunnanloukkauksesta tai laittomasta uhkauksesta. Tutkimuksen perusteella en kuitenkaan usko, että käsite *vihapuhe* olisi hyödyllinen esimerkiksi poliisitutkinnassa.

Kaikki aineistossa olevat kirjoitukset eivät myöskään sisällä alatyylisiä tai uhkailevaa sanastoa, vaan ilmaisevat ainoastaan provosoivan kriittisen näkökulman esimerkiksi tiettyä aatetta tai kansallisuutta kohtaan. Lisäksi tutkimuksen aineistosta voi huomata, että ainakin osaksi termistä *vihapuhe* on tullut kielteisen ilmiön rajaamisen sijaan ylipäänsä tiettyä kansanryhmän jäsentä tai jäseniä loukkaavan puhutun tai kirjoitetun tekstin nimitys. Ilmoitetuissa vihapuheissa nousikin esiin kokemuksia, joissa ilmaistiin turhautumista esimerkiksi maahanmuuton kritisoimisen mahdottomuuteen ilman sosiaalista leimautumista. Tämän voi ajatella yhdeksi syyksi kirjoituksissa ilmenneisiin ylilyönteihin. Tärkeää onkin erottaa maahanmuuttovastaisuus maahanmuuttajavastaisuudesta.

Koska luvussa 4 esitelty pilottitutkimus ilmoitetun vihatekstin ominaispiirteiden analysoinnissa osoittautui toimivaksi vihatekstiä analyttisesti eritteleväksi metodiksi, mahdollinen vihapuheilmiötä koskeva jatkotutkimus olisikin konkreettisen vihatekstikorpuksen kokoaminen ja sanaston tutkiminen. Tällöin saataisiin konkreettista näyttöä tyypillisistä vihaa tai ääri-aatteita levittävästä (laittomista) teksteistä. Näin lähitulevaisuudessa esiintyviä vihakirjoituksia olisi mahdollista verrata tällaiseen tiettyssä mielessä standardia tai ennakkotapauksia edustavaan vihatekstigenreen, ja kyseisestä työkalusta voisivat hyötyä kielentutkijat, poliisi sekä oikeusoppineet. Ehkä haastavinta vihatekstikorpuksen kokoamisessa olisi valita kriteerit, joilla yksittäiset tekstit koostettaisiin korpukseen.

LÄHTEET

Aineisto

Helsingin poliisille verkossa esiintyneistä vihapuheista vuosina 2010–2012 tehtyjen rikosilmoitusten jäljennökset.

Vertailukorpukset

SK = sanomalehtikorpus:

Karjalaisen korpus. 1990-luvun suomen sähköinen tutkimusaineisto. Koostanut Joensuun yliopiston yleisen kielitieteen oppiaine prof. Jussi Niemen johdolla. [SGML-muotoon saattanut Helsingin yliopiston yleisen kielitieteen laitos] Saanti: Kielipankki-palvelin, CSC – Tieteellinen laskenta Oy. <http://www.csc.fi/kielipankki>.

AK = akateemisten tekstien korpus (sulkeissa teosten sanamäärä):

Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen [1996]. Toimittaneet A. Koivunen & M. Liljeström. Tampere: Vastapaino (60 000).

VÄLIVERRONEN, ESA 1996: *Ympäristöuhkan anatomia. Tiede, mediat ja metsän sairaskertomus*. Tampere: Vastapaino (42 000).

Pelkkää retoriikkaa [1996]. *Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*. Toimittaneet K. Palonen & H. Summa. Tampere: Vastapaino (62 000).

Sosiologisen teorian uusimmat virtaukset [1996]. Toimittanut K. Rahkonen. Helsinki: Gaudeamus (57 000).

Keskusteluanalyysin perusteet [1997]. Toimittanut L. Tainio. Tampere: Vastapaino (37 000).

KAMPPINEN, MATTI – RAIVOLA, PETRI - JOKINEN, PEKKA - KARLSSON, HASSE 1995: *Risikit yhteiskunnassa. Maallikot ja asiantuntijat päätösten tekijöinä*. Helsinki: Gaudeamus (33 000).

LEHTONEN, MIKKO 1996: *Merkitysten maailma. Kulttuurisen tekstintutkimuksen lähtökohtia*. Tampere: Vastapaino (53 000).

- PELTONEN, MATTI 1997: *Kerta kiellon päälle. Suomalainen kieltolakimentaliteetti. Vuoden 1733 juopumusasetuksesta kieltolain kumoamiseen 1932*. Helsinki: Tammi (27 000).
- PELTONEN, MATTI 1992: *Talolliset ja torpparit. Vuosisadan vaihteen maatalouskysymys Suomessa*. Helsinki: Suomen historiallinen seura (45 000).
- PIETILÄ, VEIKKO 1997: *Joukkoviestintätutkimuksen valtatiellä. Tutkimusalan kehitystä jäljittämässä*. Tampere: Vastapaino (82 000).
- HEIKKINEN, SAKARI 1994: *Suomeen ja maailmalle. Tullilaitoksen historia*. Helsinki: Tullihallitus (158 000).
- PIETILÄ, VEIKKO 1996: *TV-uutisista, hyvää iltaa. Merkityksen ulottuvuudet televisiuutisjuuissa*. Tampere: Vastapaino (48 000).
- VIHAVAINEN, TIMO 1998: *Stalin ja suomalaiset*. Helsinki: Otava (74 000).
- ALASUUTARI, PERTTI – RUUSKA PETRI 1998. *Elävänä Euroopassa. Muuttuva suomalainen identiteetti*. Tampere: Vastapaino (46 000).
- AIRAKSINEN, TIMO 1999: *Minuuden rakentajat. Filosofinen kirja ihmisestä*. Helsinki: Otava (41 000).
- Sairauksien ehkäisy* [1998]. Toimittaneet K. Koskenvuo & H. Vertio. Helsinki: Duodecim (181 000).
- SULKUNEN, PEKKA 1998: *Johdatus sosiologiaan. Käsitteitä ja näkökulmia*. Porvoo: WSOY (59 000).

KK = kaunokirjallisuuden korpus (sulkeissa teoksen sanamäärä):

- HAAKANA, ANNA-LIISA 1997: *Se mitä et muista*. Helsinki: Gummerus (26 000).
- KAURANEN, ANJA 1996: *Syysprinssi*. Porvoo: WSOY (23 000).
- TUURI, ANTTI 1996: *Suomi elää metsistään*. Helsinki: Otava (32 000).
- HUOVI, HANNELE 1994: *Paratiisipuku ja muita naisten unia*. Helsinki: Tammi (6 000).
- MÄKELÄ, JUHANI 1995: *Mämmi Ltd*. WSOY: Porvoo (44 000).
- SYRJÄ, JUHANI 1998: *Juho 18*. Jyväskylä: Gummerus (13 000).
- SYRJÄ, JUHANI 1996: *Minotauros. Epätieteellinen kirjoitus*. Jyväskylä: Gummerus (40 000).
- TERVO, JARI 1995: *Pyhiesi yhteyteen*. Porvoo: WSOY (64 000).
- HOTAKAINEN, KARI 1995: *Syntisäkki*. Porvoo: WSOY (47 000).
- SIEKKINEN, KEIJO 1997: *Papin poika ja pappi*. Jyväskylä: Gummerus (35 000).

- KROHN, LEENA 1995: *Ettei etäisyys ikävöisi*. Porvoo: WSOY (25 000).
- RINTALA, PAAVO 1996: *Faustus*. Helsinki: Otava (53 000).
- SIEPPI, PAULA 1996: *Aurinko maassa*. Jyväskylä: Gummerus (31 000).
- TAMMINEN, PETRI 1997: *Miehen ikävä*. Helsinki: Otava (12 000).
- MÄKI, REIJO 1996: *Tatuoitu taivas*. Helsinki: Otava (51 000).
- HUOVINEN, VEIKKO 1999: *Porsaan paperit*. Porvoo: WSOY (27 000).
- RANIVAARA, JORMA 1999: *Rouva Korhosen tapaus*. Porvoo: WSOY (55 000).
- ORANEN, RAIJA 1997: *Puhtaat valkeat lakanat*. Helsinki: Gummerus (70 000).
- MALKAMÄKI, SARI 1997: *Sunnuntaina kahdelta*. Helsinki: Otava (14 000).
- LIUKKONEN, TERO 1996: *Häätanhu*. Jyväskylä: Gummerus (22 000).
- CARLSON, KRISTINA 1999: *Maan ääreen*. Helsinki: Otava (28 000).
- KYLÄTASKU, JUSSI 2000: *Jalmarin toinen tuleminen*. Porvoo: WSOY (53 000).
- TUOMINEN TAIJA 2000: *Tiikerihai*. Helsinki: WSOY (26 000).
- SALMINEN ARTO 1998: *Varasto*. Helsinki: WSOY (23 000).
- MÖRÖ MARI 1998: *Kiltin yön lahjat*. Porvoo: WSOY (23 000).
- HASSINEN, PIRJO 1998: *Viimeinen syli*. Helsinki: Otava (59 000).
- HOLAPPA, PENTTI 1998: *Ystävän muotokuva*. Porvoo: WSOY (105 000).

AK ja KK ovat osa Käännössuomen korpusta:

Käännössuomen korpus. Käännössuomen sähköinen tutkimusaineisto. Käännössuomi ja kääntämisen universaalit -hankkeessa koostanut Joensuun yliopiston kansainvälisen viestinnän laitos 1997-. Käyttöaika: [11.11.2014–11.11.2015]. Saanti: Kansainvälisen viestinnän laitoksen palvelin, Joensuun yliopisto.

Kirjallisuus

- BONDI, MARINA 2012: Voice in textbooks. Between exposition and argument. – Ken Hyland & Carmen Sancho Guinda (toim.), *Stance and voice in written academic genres* s. 101–118. Lontoo: Palgrave Macmillan.
- CARTER, RONALD 2004: Introduction. – John Sinclair & Ronald Carter (toim.) *Trust the Text. Language, corpus and discourse* s. 1–6. Lontoo: Routledge.
- ENKVIST, NILS 1975: *Tekstilingvistiikan peruskäsitteitä*. Jyväskylä: Oy Gaudeamus Ab.

- Etelämäki ym. = ETELÄMÄKI, MARJA – HAAKANA, MARKKU – HALONEN, MIIA 2013: Keskustelukumppanin kehuminen suomalaisessa keskustelussa. – *Virittäjä* 117 s. 460–493.
- Euroopan neuvosto: *Fact sheet on hate speech*. wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1368497 (17.2.2014).
- FAIRCLOUGH, NORMAN 2010 [1995]: *Critical discourse analysis. The critical study of language*. Harlow: Pearson Educated.
- Finlex = Valtion säädöstietopankki. finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110511 (30.6.2014).
- FIRTH, JOHN R. 1968: A synopsis of linguistic theory, 1930–55. – F. R. Palmer (toim.), *Selected Papers of J. R. Firth 1952-59* s. 168–205. Lontoo: Longman.
- 1969 [1957]: Personality and language in society. – J. R. Firth (toim.), *Papers in Linguistics 1934–51* s. 177–189. Lontoo: Oxford University Press.
- GRAY, BETHANY – BIBER, DOUGLAS 2012: Current conceptions of stance. – Ken Hyland & Carmen Sancho Guinda (toim.), *Stance and voice in written academic genres* s. 15–33. Lontoo: Palgrave Macmillan.
- GROSS, ALAN G. – CHENCEY, PAULA 2012: Hedging, stance and voice in medical research articles. – Ken Hyland & Carmen Sancho Guinda (toim.), *Stance and voice in written academic genres* s. 85–100. Lontoo: Palgrave Macmillan.
- Heikkinen ym. = HEIKKINEN, VESA – LOUNELA, MIKKO – VUOTINEN, EERO 2012: Aineistot ja niiden käyttö tekstilajitutkimuksessa. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 325–350. Helsinki: Gaudeamus.
- Helsingin poliisilaitoksen verkkosivut. poliisi.fi/poliisi/helsinki/home.nsf/pages/4E3499DAA-B40F1F8C2257A7E0034696A?opendocument (7.1.2015).
- JAFFE, ALEXANDRA 2009: Introduction. – Alexandra Jaffe (toim.), *Stance. Sociolinguistic perspective* s. 3–28. Oxford: Oxford university press.
- JANTUNEN, JARMO 2004: *Synonymia ja käännessuomi. Korpusnäkökulma samanmerkityksyyden kontekstualisoitumiseen ja käännesskielen leksikaalisiin erityispiirteisiin*. Joensuun yliopiston humanistisia julkaisuja N:o 35. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- 2009: Ei pelkästään mielikuvituksen puutteen vuoksi – kieliaineiston systemaattinen käyttö kielentutkimuksessa. – *Virittäjä* 113 s. 101–113.

- 2012: Korpusvetoinen tekstilajianalyysi: sanalistat ja genreavainsanat. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 360–371. Helsinki: Gaudeamus.
- KANTOLA, MATLEENA 2013: *Oikeus vihapuheeseen? Sananvapauskysymykset maahanmuuttopolitiikkaa arvostelevassa verkkokeskustelussa*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston Sosiaalitieteiden laitos.
- KEMPPANEN, HANNU – MÄKISALO, JUKKA 2015 [tulossa]: The foreign and the domestic in translations: combining reception and corpus analysis. - Meng Ji (toim.), *Empirical translation studies. Interdisciplinary methodologies explored* s. 28–48. Sheffield: Equinox.
- KOTUS = Kotimaisten kielten keskuksen verkkosivut. kotus.fi/nykykieli/tekstintutkimus (16.11.2014).
- KS = Kielitoimiston sanakirja. mot.kielikone.fi (14.10.2014).
- LARJAVAARA, MATTI 2007: *Pragmasemantiikkaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LAURANTO, YRJÖ 2013: Suomen kielen imperatiivi – yksi paradigma, kaksi systeemiä. – *Virittäjä* 117 s. 156–200.
- Lehti ym. 2014 = LEHTI, MARTTI – SALMI, VENLA – AALTONEN, MIKKO – DANIELSSON, PETRI – HINKKANEN, VILLE – NIEMI, HANNU – SIRÉN, REINO – SUONPÄÄ KAROLIINA 2014: *Maahanmuuttajat rikoksen uhreina ja tekijöinä*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 265. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. www.optula.fi/material/attachments/optula/julkaisut/tutkimuksia-sarja/xz5bk8f2h/265_lehti_ym_2014.pdf (19.3.2015).
- MATTILA, HEIKKI E. S. 2012: Oikeustiede. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 618–623. Helsinki: Gaudeamus.
- MAURANEN, ANNA 2006: Genre, käänös ja korpus. – Anne Mäntynen, Susanna Shore & Anna Solin (toim.), *Genre – tekstilaji* s. 214–239. Tietolipas 213. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- MIKKONEN, INKA 2010: "Olen sitä mieltä, että...". *Lukiolaisten yleisönosastotekstien rakenne ja argumentointi*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopiston humanistinen laitos. jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/23021/9789513938260.pdf?sequence=1 (10.1.2015).
- MÄKINEN, OLLI 2006: *Tutkimusetiikan ABC*. Helsinki: Tammi.
- NEU, JEROME 2008: *Sticks and stones. The philosophy of insults*. Oxford: Oxford University Press.
- PAASO, MARIA 2012: *Vastajihad. Anders Behring Breivikin manifesti "2083: Eurooppalainen itsenäisyysjulistus" esimerkkinä vastajihadistisesta tekstistä*. Tutkimusraportti 1/2012. Suojelupoliisi. [poliisi.fi/poliisi/supo60/home.nsf/files/0A363954A4D1C0F5C2257A210029C364/\\$file/Maria%20Paaso%20VASTAJHAD%20Supo%20tutkimusraportti%201%202012.pdf](http://poliisi.fi/poliisi/supo60/home.nsf/files/0A363954A4D1C0F5C2257A210029C364/$file/Maria%20Paaso%20VASTAJHAD%20Supo%20tutkimusraportti%201%202012.pdf) (3.11.2014).
- PALMER, FRANK R. 1968: Introduction. - F. R. Palmer (toim.), *Selected papers of J. R. Firth 1952-59* s. 1–11. Lontoo: Longman.
- Pöytäri ym. = PÖYHTÄRI, REETA – HAARA, PAULA – RAITTILA, PENTTI 2013: *Vihapuhe sananvapautta kaventamassa*. Tampere: Suomen yliopistopaino oy.
- SINCLAIR, JOHN 1991: *Corpus, concordance, collocation*. Oxford: Oxford University Press.
- 2004: *Trust the text. Language, corpus and discourse*. John Sinclair & Ronald Carter (toim.) Lontoo: Routledge.
- STEWART, DOMINIC 2010: *Semantic Prosody. A critical evaluation*. New York: Routledge.
- STUBBS, MICHAEL 1996: *Text and corpus analysis. Computer-assisted studies of language and culture*. Oxford: Blackwell Publisher Ltd.
- 2001: *Words and phrases. Corpus studies of lexical semantics*. Oxford: Blackwell Publisher Ltd.
- TAVI, LAURI 2014: *Vihapuheen määrittelystä. Tekstintutkimus Magneettimedian juutalaisvastaisten verkkokirjoitusten laittomista piirteistä Ylivieska-Raahen käräjäoikeuden langettaman tuomion valossa*. Sivuvainetutkielma. Itä-Suomen yliopiston Vieraiden kielten ja käännöstieteiden laitos.
- TEUBERT, WOLFGANG 2005 [2004]: Language and corpus linguistics. – M A K Halliday, Wolfgang Teubert, Colin Yallop & Anna Čermáková (toim.), *Lexicology and Corpus Linguistics. An Introduction* s. 73–112. Lontoo: Continuum.

- TIHVERÄINEN, TERO 2013: *Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2012*. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 2. Poliisiammattikorkeakoulu.
- TUPPURAINEN, KATI 2012: *Vihapuhetta vai sananvapautta – Katsaus vihapuheen retoriikkaan*. Opinnäytetyö. Mikkelin ammattikorkeakoulu.
- VISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2008: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkkooversio. scripta.kotus.fi/visk URN:ISBN:978-952-5446-35-7 (7.1.2015).
- VITIKKA, ELINA 2014: *Vihapuhetta vai ei. Reseptioanalyysia vihapuheen kielestä ja kontekstista*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- VKS-raportti = Valtakunnansyyttäjänvirasto 2012: *Rangaistavan vihapuheen levittäminen Internetissä. Rangaistavan vihapuheen määrittäminen ja rikosoikeudellisen vastuun kohdentuminen erilaisiin Internetissä toimiviin toimijoihin*. www.vksv.oikeus.fi/material/attachments/valtakunnansyyttajanvirasto/vksvliitetiedostot/tyoryhmat/6Jqa1QEsJ/17-34-11_tyoryhmaraportti.pdf (7.1.2015).
- VKSV = Valtakunnansyyttäjänviraston verkkosivut.
- VKSVa = www.vksv.oikeus.fi/fi/index/julkaisutjaohjeet/muistiotjatyoryhmamietinnot/tyoryhmamietinnot/rangaistavanvihapuheenlevittamineninternetissa.html (7.1. 2015).
- VKSVb = VKS:2007:2 Esitutinnan rajoittaminen. www.vksv.fi/fi/index/julkaisutjaohjeet/valtakunnansyyttajanyleisetohjeet/esitutkinta/vks20072esitutkinnanrajoittaminen.html (2.12.2014).
- WALTMAN, MICHAEL – HAAS, JOHN 2011: *The communication of hate*. New York: Peter Lang Publishing.
- Wikipedia. fi.wikipedia.org/wiki/Tor_%28verkko%29 (17.3.2015).
- YLE = Yleisradion verkkosivut. yle.fi/uutiset/rangaistavan_vihapuheen_rajaa_maaritelty_laissa/6590320 (17.6.2014).

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS TIETEELLISTÄ TUTKIMUSTA VARTEN

Olen Itä-Suomen yliopiston suomen kielen opiskelija, ja tarkoitukseni on tehdä kielitieteellistä tutkimusta kirjoitetuista vihapuheista. Teen ensin aiheesta sivuainetutkielman yleisen kielitieteen puolella, jonka jälkeen laajennan tutkimuksen pro gradu -tutkielmaksi suomen kielen laitoksen puolella (näin saan tutkimukseen enemmän resursseja), sekä jos asia tarvitsee vielä lisätutkimusta, teen aiheesta väitöskirjan.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää vihapuheen kielellisiä piirteitä, mahdollisia rakenteellisia yhtäläisyyksiä ja löytää selkeyttä vihapuheen määrittämisestä koskeviin kysymyksiin. Hyödynnän tutkimuksessa myös Poliisiammattikorkeakoulussa tehtyjen viharikosselvitysten materiaaleja. Tutkimuksen toteuttajana olen itse: toteutan tutkimuksen opinnäytetöinä, joiden ohjaajina on sivuainetutkielmassa yleisen kielitieteen professori Jussi Niemi (Itä-Suomen yliopisto) ja varsinaisessa pro gradu -tutkielmassa suomen kielen professori Pirkko Muikku-Werner (Itä-Suomen yliopisto).

Tutkimuslupahakemus koskee vuodesta 2007 alkaen (tai mahdollisimman montaa) vihapuheesta tehtyjen rikosilmoitusten numeroita, joiden avulla löytäisin Patjan kautta poliisilaitoksien esitutkintapöytäkirjoihin tallennettuja rikoksesta epäiltyjä vihapuhekirjoituksia alkuperäisissä muodoissaan. Tutkimuksen kohteena ovat alkuperäiset vihapuhekirjoitukset, kuten nettikirjoitukset tai käsinkirjoitetut (eivät siis esimerkiksi suulliset herjaukset tai uhkailut eivätkä toisen käden tiivistelmät). Tutkimuksen materiaalin rajaan mahdollisuuksien ja esiintymisien mukaan vihapuhekirjoituksiin, jotka ovat olleet epäiltyinä seuraavilla nimikkeillä:

- RL 11. luvun 10§ kiihottaminen kansanryhmää vastaan
- RL 24. luvun 9-10 § kunnianloukkaus
- RL 25. luvun 8 § laiton uhkaus [mukaan lukien koulu-uhkaukset]
- RL 17. luvun 1 § julkinen kehottaminen rikokseen
- RL 17 luku, 10 § uskonrauhan rikkominen
- RL 12 luku, 2 § sotaan yllyttäminen

(lähde: http://yle.fi/uutiset/rangaistavan_vihapuheen_raja_maaritelty_laissa/6590320).

Tutkimuksessa tarvitaan Patjaa varten rikosilmoitusnumerot Poliisiammattikorkeakoululla olevasta viharikosselvitysten (raakamateriaalista) viharikoksista sekä/tai edellä esitetyillä rikosnimikkeillä olleista rikosepäilyistä (vuodesta 2007 tai mahdollisimman monta ilmoitus-

numeroa). Näin saisin tiedon tutkinnan tehneistä poliisilaitoksista, joissa kyseiset esitutkintapöytäkirjat ovat. Poliisilaitoksista toivon sitten saavani esitutkintapöytäkirjoista vihapuhemateriaalin esimerkiksi kopioituna, sekä tiedon siitä, että onko asia edennyt syyttäjälle ja onko rikoksen tunnusmerkistö täyttynyt. (Näin pystyisin tutkimaan myös rikoksen tunnusmerkkisyyden rajaa kielellisten piirteiden kannalta.) Tutkimustuloksia varten tarvitsisin esitutkintapöytäkirjoituksista vähintään yli kymmenen vihapuhekirjoitusta, mieluummin useita kymmeniä. Tutkimuksessa ei kuitenkaan tarvita mitään henkilökohtaisia tietoja asianomaisista, vaan pelkästään autenttiset rikoksesta epäillyt vihapuhekirjoitukset. Tarvittaessa kuitenkin ryhdyn asianmukaisiin toimenpiteisiin aineiston suojaamiseksi.

18.10.2013

Lauri Tavi

Osoite, johon tutkimuslupapäätös lähetetään:

liite:

TUTKIMUSSUUNNITELMA

Lauri Tavi, 18.10.2013

Tutkimus poliisin tietoon tulleiden vihapuhekirjoituksen kielellisistä rakenteista

Tutkimuksen aiheena on poliisin tietoon tulleet, rikoksen tunnusmerkistön täyttäneet ja eitäyttäneet, vihapuhekirjoitukset alkaen vuodesta 2007 (tai mahdollisimman monet). Tutkimus on ajankohtainen, sillä vihapuheet, niiden tuomittavuus sekä niiden määritelmien epäselvyydet ovat olleet viime vuosina useissa medioissa toistuvasti esillä. Aihetta on tutkittu lähinnä sosiaaliselta sekä nyttemmin journalismin kannalta, eikä niinkään kielitieteellisesti (suomen) kielen mikrorakenteiden tasolla. Vihapuheessa kuitenkin kyse on juuri kielellisistä ilmaisuista, kuten sanavalinnoista ja tiettyjen lauseiden toistosta.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on määrittää vihapuhetta sekä lisätä niiden tunnistettavuutta kielen rakenteiden kannalta. Varsinkin kun kyse on rikoksen tunnusmerkistön täyttävistä vihapuheista, useiden suomalaisten käsitys ilmiön laajuudesta lienee medianäkyvyyden vuoksi liioiteltu. Siksi olisikin tarpeellista tehdä mahdollisimman selvä ero rikoksen tunnusmerkistön täyttävien ja täyttämättömien vihapuhekirjoitusten välillä, jotteivät ilmiön seuraukset käytä tarpeettomasti yhteiskunnan resursseja. Lisäksi yleisesti paremmin tiedostetut vihapuhekirjoitusten piirteet voisivat nostaa kynnystä kirjoittaa kyseisiä kirjoituksia, tai ainakin nostaa niiden kirjoittajien vastuuta teksteistään.

Alustavia tutkimuskysymyksiä ovat seuraavat:

1. Mitä kielen piirteitä (toistuvia sanavalintoja, lauserakenteita, konstruktioita/rakennepotentiaaleja, morfeemeja, välimerkkejä jne.) vihapuheissa esiintyy, ja kuinka paljon samankaltaisuutta kyseisten tekstien välillä löytyy? Onko ylipäänsä olemassa kielen piirteiden kannalta erotettavaa tekstilajia kuin vihapuhekirjoitus?
2. Kuinka syyttäjän päätöksen mukaiset rikoksen tunnusmerkistön täyttävät vihapuhekirjoitukset eroavat kielellisesti tunnusmerkistön täyttämättömistä kirjoituksista? Kuinka tuomioistuimessa tuomitut vihapuhekirjoitukset eroavat kielellisesti ei-tuomituista kirjoituksista?

Saatuani tarvittavan vihapuhemateriaalin, etsin niistä esimerkiksi affektiivisia, pejoratiivisia sekä muita ilmaisuja (myös niin kutsutut rivien väliset, jotka voidaan tuoda esiin kielioppitermien avulla) ja mahdollisia konstruktioita ja vertailen niitä toisiinsa. Vihapuhekirjoituksissa mahdollisesti loukattujen henkilöiden nimet muutan muotoon NN, jollei nimi ole tieteellisen

kontekstin ymmärtämisen kannalta olennainen asia (esimerkiksi tunnetun poliitikon nimi). Tutkimuksessa käytän lähteinä erilaisia kielioppeja (esimerkiksi Iso suomen kielioppi, sekä kielen konstruktioita eli kiteyttäen lause- tai sanamalleja käsitteleviä teoksia), sanakirjoja (esim. Kielitoimiston sanakirja, varsinkin alatyylisen sanojen määrittelyssä) sekä teorioita tekstilajien rakennepotentiaaleista eli tekstien tietynlaisista rakenteellisista yhtäläisyyksistä. Varsinkin tutkielman alustuksessa hyödynnän Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2011 -raporttia. Lisäksi tarkoitukseni on tehdä korpustutkimus Wordsmithtools-ohjelmalla, jolloin on mahdollista tutkia sanaesiintymien frekvenssejä sekä yhteenliittymistä. Tarkemmin metodologia selkiytyy, kun materiaalia päästään analysoimaan.

Tutkimuksen aloitus alkaa taustatyötä lukuun ottamatta heti kun saan tarvittavan materiaalin analysoitavaksi. Jos tarvittava materiaali saadaan, varsinainen tutkimus eli pro gradu -tutkielma valmistuu vuonna 2015, mutta alustavia tutkimustuloksia saadaan jo ensi vuonna 2014 sivuainetutkielman muodossa. Jos vihapuhetutkimuksen jatkolle on tarvetta, laadin aiheesta vielä väitöskirjan.